

81. Maanantaina 10 päivänä kesäkuuta 1996

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys Suomen rikos-
oikeuden soveltamisalaa koskevan lain-
säädännön uudistamisesta 2273

Hallituksen esitys 1/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 4/1996 vp

2) Hallituksen esitys laiksi hallintolain-
käytöstä ja siihen liittyväksi lainsäädän-
nöksi 2274

Hallituksen esitys 217/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 5/1996 vp

3) Hallituksen esitys laiksi vesilain
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 218/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 6/1996 vp

4) Hallituksen esitys Yhdistyneiden
Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen
ja sen XI osan soveltamiseen liittyvän sopi-
muksen eräiden määräysten hyväksymi-
sestä sekä laiksi aluksista aiheutuvan ve-
sien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun
lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 12/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 11/1996
vp

5) Hallituksen esitys laiksi perintö- ja
lahjaverolain muuttamisesta annetun lain
voimaantulosäännöksen muuttamisesta .. 2274

Hallituksen esitys 15/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 17/1996
vp

6) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalais-
lain muuttamisesta 2275

Hallituksen esitys 56/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 6/1996 vp

7) Hallituksen esitys laiksi kuntarajojen
määräämisestä Suomen aluevesillä ”

Hallituksen esitys 55/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 7/1996 vp

8) Hallituksen esitys laiksi alusturvalli-
suuden valvonnasta annetun lain muutta-
misesta ”

Hallituksen esitys 68/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 5/1996 vp

9) Hallituksen esitys laeiksi kotieläin-
jalostuslain 6 ja 15 §:n sekä hevostalouslain
5 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 85/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
8/1996 vp

10) Hallituksen esitys laiksi ammatilli-
sesta opettajankoulutuksesta ja eräksi sii-
hen liittyviksi laeiksi ”

Hallituksen esitys 49/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 3/1996 vp

11) Hallituksen esitys laiksi näkövammaisten kirjastosta	2299	Mietintöjen pöydällepano	
Hallituksen esitys 61/1996 vp Sivistysvaliokunnan mietintö 4/1996 vp		19) Hallituksen esitys lainsäädännöksi lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanon uudistamisesta	2330
12) Hallituksen esitys laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 2 §:n muuttamisesta	2300	Hallituksen esitys 96/1995 vp Lakivaliokunnan mietintö 7/1996 vp	
Hallituksen esitys 70/1996 vp Talousvaliokunnan mietintö 6/1996 vp		20) Hallituksen esitys laiksi kuntalain 25 §:n muuttamisesta	„
13) Hallituksen esitys laiksi yhteistoinnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta	2301	Hallituksen esitys 208/1995 vp Hallintovaliokunnan mietintö 8/1996 vp	
Hallituksen esitys 35/1996 vp Työasiainvaliokunnan mietintö 7/1996 vp		21) Hallituksen esitys laiksi turvapaikan hakijoiden vastaanottoasemista ja -keskuksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta	„
Toinen käsittely		Hallituksen esitys 125/1995 vp Hallintovaliokunnan mietintö 9/1996 vp	„
14) Hallituksen esitys vesiliikennelaiksi ..	„	22) Hallituksen esitys laiksi kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta ja siihen liittyviksi laeiksi	„
Hallituksen esitys 66/1996 vp Liikennevaliokunnan mietintö 6/1996 vp		Hallituksen esitys 44/1996 vp Hallintovaliokunnan mietintö 10/1996 vp	
15) Hallituksen esitys laiksi kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta	2309	23) Hallituksen esitys työturvallisuuslain 24 §:n muuttamisesta	„
Hallituksen esitys 87/1996 vp Sivistysvaliokunnan mietintö 5/1996 vp		Hallituksen esitys 76/1996 vp Työasiainvaliokunnan mietintö 8/1996 vp	
16) Hallituksen esitys laiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain muuttamisesta	2310	24) Hallituksen esitys laeiksi eräiden työsuojelua koskevien lakien ja säännösten kumoamisesta ja muuttamisesta	2331
Hallituksen esitys 62/1996 vp Sivistysvaliokunnan mietintö 6/1996		Hallituksen esitys 40/1996 vp Työasiainvaliokunnan mietintö 9/1996 vp	
Ensimmäinen käsittely		25) Hallituksen esitys työaikalaiksi ja laiksi kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta	„
17) Hallituksen esitys laiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta	2311	Hallituksen esitys 34/1996 vp Työasiainvaliokunnan mietintö 10/1996 vp Lakialoite 35/1995 vp, 17/1996 vp	
Hallituksen esitys 69/1996 vp Talousvaliokunnan mietintö 8/1996 vp			
18) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta	„		
Hallituksen esitys 86/1996 vp Talousvaliokunnan mietintö 9/1996 vp			

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho, Alho, Andersson C., Halonen, Hellberg, Huttu-Juntunen, Häkämies, Ihamäki, Jaakonsaari, Joenpalo, Juhantalo, Kaarilahti, Kalli, Kallio, Kalliomäki, Kanerva, Kantalainen, Kempainen, Kiljunen, Komi, Koskinen Johannes, Krohn, Kuisma, Laakso, Laaksonen, Laitinen, Lehtosaari, Leppänen J., Manninen, Niinistö, Norrback, Paasilinna, Pehkonen, Peltomo, Prusti, Rask, Saapunki, Seppänen, Siimes, Skinnari, Tennilä, Tiilikainen, Tulonen ja Virtanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Alho, Laakso, Joenpalo, Hellberg, Tulonen, Laitinen, Leppänen J., Manninen, Lehtosaari ja Laaksonen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Halonen, Huttu-Juntunen ja Kalliomäki sekä yksityisasioiden takia edustajat Aho, Joenpalo, Kaarilahti, Kanerva, Kiljunen, Johannes Koskinen, Krohn, Laaksonen, Lehtosaari, J. Leppänen, Manninen, Niinistö, Paasilinna, Rask, Seppänen ja Skinnari,

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia edustajat C. Andersson ja Norrback sekä yksityisasioiden takia edustajat Kallio, Kempainen, Komi ja Kuisma,

tämän kuun 12 päivään virkatehtävien takia edustajat Häkämies, Jaakonsaari ja Prusti sekä yksityisasioiden takia ed. Peltomo sekä

tämän kuun 13 päivään virkatehtävien takia edustajat Ihamäki, Kantalainen, Pehkonen ja Tiilikainen.

Uudet hallituksen esitykset

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on viime perjantaina 7 päivänä kesäkuuta 1996 antanut eduskunnalle hallituksen esityksen n:o 91.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 1/1996 vp

Lakivaliokunnan mietintö 4/1996 vp

Toinen varapuhemies: Ensin salitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, jotka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyt kaksi lakiehdotusta muodostavat yhden kokonaisuuden ja kun toisesta lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan menettäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös siitä lakivaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee toisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos lakivaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään mainitun lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus sanotun lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljellä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Jos toinen lakiehdotus hyväksytään, katsotaan toisessa käsittelyssä päätetty ensimmäinenkin lakiehdotus niiden keskinäisen sidonnaisuuden vuoksi hyväksytyksi. Jos taas toinen lakiehdotus hylätään, katsotaan ensimmäinen lakiehdotus niin ikään hylätyksi, mutta jos toinen lakiehdotus hyväksytään jätettäväksi lepäämään yli vaalien, katsotaan samalla vastaava päätös tehdyksi ensimmäisestäkin lakiehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Toinen lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Toinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Ensimmäinen lakiehdotus katsotaan hyväksytyksi.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi hallintolainkäytöstä ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 217/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 5/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi vesilain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 218/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 6/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen ja sen XI osan soveltamiseen liittyvän sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys 12/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 11/1996 vp

Toinen varapuhemies: Ensin salitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, jotka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen pontteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Yleissopimus pitää sisällään sen ajatuksen, että jäsenvaltioiden tulee kehittää omaa lainsäädäntöään ja myös tämän puitesopimuksen sisällä aktivoida yhteistyötä. Itämeren alueella tämä tilanne on erityisen merkittävä, kun tiedämme, että yksinomaan yleiseen tietoon tulee Itämeren alueella 800 erilaista kemikaali- ja öljypäästöä vuodessa. Kun tiedämme Itämeren luonnon haavoittuvuuden, niin tämä asia on tältäkin näkökulmalta erityisen tärkeä, jotta pystyisimme valvomaan meriliikennettä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen pontteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi perintö- ja lahjavero- lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 15/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 56/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 6/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi kuntarajojen määräämisestä Suomen aluevesillä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 55/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 7/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 68/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 5/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys laeiksi kotieläinjalostuslain 6 ja 15 §:n sekä hevostalouslain 5 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 85/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 8/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys laiksi ammatillisesta opettajankoulutuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 49/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 3/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksen keskeisimpänä kiistana on se, kuuluuko ammatillinen opettajankoulutus yliopistoon vai ammattikorkeakouluun. Itse pidän hallituksen esittämää ratkaisua periaatelinjaukseltaan epätarkoituksenmukaisena. Miel-

täni ammatillinen opettajankoulutus tulisi sijoittaa muiden koulutusmuotojen opettajankoulutuksen mukaisesti yliopistoihin.

Koululainsäädännön yleisen kehittämislinjan mukaisesti opettajilta vaadittavat kasvatustieteelliset opinnot tuottavat pedagogisen kelpoisuuden kaikkiin koulumuotoihin, sekä yleissivistävään että ammatilliseen koulutukseen. Tämä on tullut siinä mielessä välttämättömäksi, että opettajat voivat toimia joustavasti eri koulumuotojen opetustehtävissä. Kaikkien muiden koulutusmuotojen opettajankoulutushan tapahtuu jo nykyisin yliopistoissa. Yliopistoissa on kaikkein laajin ja syvällisin kasvatustieteellinen ja pedagoginen opettajankoulutuksessa tarvittava asiantuntemus.

Jos kaikki opettajankoulutus sijoitettaisiin yliopistoihin, samalla hyödynnettäisiin tehokkaimmin olemassaolevat opettajankoulutuksen niin henkiset kuin aineellisetkin resurssit sekä yleinen kasvatustieteellinen tietämys. Näin taattaisiin myös ammatillisen koulutuksen opettajankoulutuksen mahdollisimman korkea taso. Ammatillinen osaaminenhan hankitaan ammattitutkinossa, joka tähän koulutukseen tulevilla opiskelijoilla jo on olemassa, pedagoginen taito taas opettajankoulutuksessa ja yhteys omaan ammatialaan opettajaharjoittelussa, joka tapahtuu ammatillisissa oppilaitoksissa ja ammattikorkeakoulussa.

On otettava myös huomioon ajankohtainen tilanne. Kun ammatillista koulutusta voimakkaasti kehitetään ja siihen kohdistuvat suuret paineet muun muassa työllistämisen suhteen, vastuu käytännön onnistumisesta kaatuu opettajille. Nykyinen oppimiskäsityshän perustuu suuressa määrin itseohjautuvuuden ja elinikäisen oppimisen periaatteisiin, jolloin opettajan roolissa painottuvat nimenomaan ohjauksellisuus ja kaiken kaikkiaan pedagoginen hallinta, vaikka tietysti oman ammatialan hallintakin on tärkeää. Syrjäytyminen ja erilaisten lahjakkuuksien huomioiminen koulutuksessa on myös tämän ajan haaste.

Ammattikorkeakoulu ei ole pääteväältään tutkimuksen instituutio. Tutkimus edellyttää omaa virkarakennettaan, joka mahdollistaa tutkimustyön harjoittamisen. Pelkästään ammattikorkeakoulun yliopettajien voimin ei tutkimukseen pohjautuvaa ammatillisen osaamisen ja ammattipedagogiikan kehittymistä tule tapahtumaan.

Yhteys perussubstanssiaineen ja pedagogiikan tutkimukseen tulee olemaan valitettavasti

vähäinen ammattikorkeakouluvaihtoehdossa, joka on hallituksen esityksen pohjana. Opetusministeriö on todennut hyvin selkeästi, että tieteellinen tutkimus ei kuulu ammattikorkeakoulujen tehtäviin. On muistettava myös se, että ammattikorkeakoulut ovat pääosin kuntien ylläpitämiä. Tämän vuoksi joudutaan keinoitekoiseen tilanteeseen, kun valtion yksin rahoittama opettajankoulutus joudutaan liittämään näiden kuntien ylläpitämien ammattikorkeakoulujen yhteyteen.

Monet eri tahot ovat ilmaisseet näkemyksensä ammatillisen opettajankoulutuksen kehittämisen suunnasta. Kun eduskunta sääti edellisen kerran lakia ammatillisesta opettajankoulutuksesta vuonna 1990, se edellytti sitä kehitettävän rinnan muun opettajankoulutuksen kanssa yliopistollisena koulutuksena. Tuolloin sivistysvaliokunta yksimielisesti linjasi asian näin. Vuoden 1990 sivistysvaliokunnan linjauksessa sanotaan: "Valiokunta toteaa, että ammatillisen opettajankoulutuksen järjestelyt liittyvät kiinteästi muuhun opettajankoulutukseen ja kasvatustieteellisen tutkimuksen sekä opetuksen järjestelyihin. Valiokunnan mielestä ammatillisen opettajankoulutuksen saattaminen samalle tasolle muun opettajankoulutuksen kanssa on ammatillisen koulutuksen vaativuuden ja arvostuksen kannalta tärkeää."

Korkeakouluneuvosto on antanut asiasta ehdotuksensa, jossa ammatillinen opettajankoulutus keskitettäisiin Hämeenlinnaan ja Jyväskylän ammatillisiin opettajakorkeakouluihin ja ne liitettäisiin Tampereen ja Jyväskylän yliopistoihin. Mainitut yliopistot ovat myös ilmaisseet halunsa ottaa koulutuksen hoitaakseen samoin kuin mainitut opettajakorkeakoulut. Samanlaisen kannan ovat ilmaisseet myös Suomen Kuntaliitto, Opettajien Ammattijärjestö sekä ammatillisiksi opettajiksi opiskelevat henkilöt. Voi sanoa, että koko kasvatustieteellinen ala on yliopistomallin takana.

Myös Euroopan unionissa on tehty linjauksia, jossa kaikkien koulumuotojen opettajien koulutuksen tulisi olla yliopistollista. Vielä vuonna 1994 kasvatustieteiden tutkimus- ja kehittämishankkeen kannatti yliopistovaihtoehtoa. Kuitenkin näissä jatkotoimenpiteissä on keskitytty vain ammattikorkeakouluvaihtoehtoon.

Ammatillisten opettajakorkeakoulujen opiskelijat ovat ilmaisseet huolensa siitä, että nyt on vaarana muodostua niin sanotut a- ja b-luokan opettajat. Kun lastentarhanopettajat siirtyivät yliopiston alaisuuteen, ammatilliset opettajat tu-

lisivät nyt olemaan ainoita, jotka eivät ole yliopistokoulutuksen piirissä. Lastentarhanopettajamalli on hyvä esimerkki siitä, miten tämä yksikkö on jatkanut toimiaan itsenäisesti hallinnollisesti suuremman yksikön alla. Yliopisto on lisännyt itse asiassa vaihtoehtoja ja valinnanvapautta.

Opettajakorkeakoulujen opiskelijat ovat kiinnittäneet huomiota myös siihen, että muuallakin Euroopassa ammatillinen opettajankoulutus pääasiallisesti sijoittuu yliopistojen kasvatustieteellisiin tiedekuntiin. Jos Suomessa koulutus ei ole yliopistojen yhteydessä eikä näin ollen vastaa Euroopan ammatillista opettajankoulutusta, samalla kansainvälinen vaihto ja työnsaanti saattavat vaikeutua.

Mielestäni se pelko on turha, että yliopistoilla ei olisi toimivia yhteyksiä elinkeino- ja työelämään. Yliopistothan ovat joka tapauksessa olleet tämän haasteen edessä jo vuosia kaikissa tiedekunnissa jo pelkästään opiskelijoiden työllistymisen vuoksi. Kaikilla opettajankoulutukseen tulevilla opiskelijoilla on työelämäkokemusta jo koulutukseen tullessaan. Moni toimii opiskelujensa ohella opettajana ammattikorkeakoulussa, ja harjoittelu tapahtuu näissä oppilaitoksissa.

Näiden seikkojen vuoksi olin yhdessä muutamien muun edustajan kanssa valiokunnassa laatimassa vastalauseen hallituksen esitykseen. Olimme halunneet, että yliopistovaihtoehtoa ja yliopistomallia olisi selvitetty tasapuolisesti ja lainsäädäntö olisi tällaisen selvityksen pohjalta valmisteltu uudestaan. Tämän vuoksi ehdotan, että lakiehdotus ammatillisesta opettajankoulutuksesta ja eräät siihen liittyvät lakiehdotukset nyt esitetyssä muodossa hylättäisiin ja että ne valmisteltaisiin uudelleen ottaen huomioon nämä näkökohdat, jotka tulevat esiin myös vastalauseessamme.

Edustajat Alho, Laakso ja Joenpalo merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Räsänen puheenvuorossaan antoi ymmärtää, että tutkimuksellisesta näkökulmasta ammattikorkeakoulu on perin juurin väärä paikka ammatilliselle opettajankoulutukselle. Näin ei mielestäni eikä myöskään useimpien asiantuntijoiden mielestä asianlaita ole.

Pitää muistaa, että yli puolella opettajankoulutukseen tulevilla on jo ylempi korkeakoulututkinto ja ammattikorkeakoulun toimintatehtävään nimenomaan kuuluu soveltavan tutkimuksen suorittaminen. Kun ajattelemme, että opettajankoulutuksen tärkein tehtävä on nimenomaan ammattipedagogiikkaan perehtyminen, tästä näkökulmasta ammattikorkeakoulu sopii varsin hyvin koulutuspaikaksi.

Sanoisin, että vertailu yliopistovaihtoehdon ja ammattikorkeakouluvaihtoehdon välillä ei ole mustavalkoinen kysymys. Sen vuoksi valiokunta erittäin vahvalla käsialalla kirjasi mietintöön sen, kuinka tärkeää ammattikorkeakouluille on tehdä kiinteää ja elävää yhteistyötä yliopistotahojen kanssa, niin kuin on tehty jo tälläkin hetkellä. Tästä näkökulmasta päätyminen jompaankumpaan vaihtoehtoon on suunnilleen sama asia. Muistutan myös siitä, että jo nyt opettajankoulutus on toiminut esimerkiksi Tampereella teknillisen oppilaitoksen yhteydessä opettajankoulutusyksikössä hyvin tuloksin.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Räsänen vetosi sivistysvaliokunnan mietintöön vuodelta 90, jossa on otettu kantaa ammatilliseen opettajankoulutukseen. Kuitenkin vuonna 94, kun sivistysvaliokunta käsittelee lakia ammattikorkeakoulusta, valiokunta lausui, että olisi ollut hyvä, että siinä yhteydessä olisi voitu myös ottaa kantaa opettajankoulutukseen. Nyt on eletty jo viisi vuotta ja tilanne on muuttunut. Nyt myös ammattikorkeakoulut toimivat ja, niin kuin edellisessä vastauspuheenvuorossa jo tuli esiin, myös antavat erinomaisen hyvää opetusta sekä tekevät yhteistyötä yliopistojen kanssa ja antavat jo opettajankoulutusta.

Ed. Räsänen myös väitti, että kunnat joutuvat opettajankoulutuksen kustantamaan. Ei se pidä paikkaansa, koska lakipykälässä sanotaan, että valtio rahoittaa ylimääräiset kustannukset, joita tulee opettajankoulutuksesta kuntien omistamille ammattikorkeakouluille. Asiantuntijat valiokunnassa vakuuttivat meille, että on paljon parempi, että on erittäin hyvä substanssin tuntemus ja yhteistyö elinkeinoelämän kanssa kuin pelkästään hyvä pedagoginen opettajantaito. Sen takia on erittäin tärkeää, että nämä opettajat, joilla todella useimmilla on jo ylempi korkeakoulututkinto ja työelämän kokemusta, saavat pedagogista opetusta ammattikorkeakouluissa ja sitä kautta pätevoityvät tehtävään ja heillä säilyy substanssietieto ja yhteydet elinkeinoelämään,

jota kautta he voivat myös jatkaa tutkimustyötä yliopistojen kanssa niin kuin tänä päivänäkin.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valitettavasti ed. Räsänen puheenvuorossa kuului edelleen se yliopistojen vastustus, joka oli jo siinä vaiheessa, kun ammattikorkeakouluja lähdettiin perustamaan, samoin se vähättelevä asenne, joka ammattikorkeakouluja kohtaan tällä hetkellä vielä on. Ammattikorkeakoulunhan pitäisi olla tiedekorkeakoulujen rinnalla, ei alapuolella. Se on korkea-asteista ammatillista opetusta, ja sen tähden pitää nähdä se lisäarvo, joka ammattikorkeakoulujen kautta yhteiskunnalle on saatavissa.

Näkisin sinänsä ihan hyvänä hallituksen esityksen, mutta tulen puheenvuorossani kertomaan Lahden osalta niistä ongelmista, jotka sisältävät lakiesitykseen muilta osin.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten ed. Räsänen jo totesi, olisi yliopistovaihtoehdosta tullut tehdä selvitys ennen lopullisen päätöksen tekemistä. Nythän hallituksen esitys lähtee puhtaasti ammattikorkeakoulumallista. Jo senkin takia selvitys olisi tarvittu, että puolet näistä opettajista todellakaan ei ole saanut korkeakoulututkintoa. Jos haluamme kehittää ammattikorkeakouluja todella hyvään laadulliseen tasoon, on pedagogisiin valmiuksiin kiinnitettävä suurta huomiota, ja jotta arvostamme ammattikorkeakouluja riittävästi, on pedagogiikan oltava maamme huipputasoa, ja sitä tarjoavat kasvatustieteelliset tiedekunnat eri yliopistoissa tänä päivänä.

Myöskään nykyisessä mallissa täydennyskoulutusreittejä ei ole riittävästi selvitetty, miten ne tapahtuvat ja toteutuvat, eikä ammattikorkeakoulu ole päätehtävältään tutkimuksellinen instituutio. Sieltä puuttuu siihen tarvittava virkarakenne, joka mahdollistaa tutkimustyön. Me tiedämme, että yliopettajien voimin pelkästään tutkimustyötä ei voida siellä suorittaa. Se tarvitsee oman virkarakenteen, ja sitä ei siellä ole. Muun työn ohessa tutkimus on erittäin vaikeaa tehdä vaativuutensa vuoksi. Keskustan ryhmä edellytti, että tasapuolinen selvitys myös toisesta vaihtoehdosta olisi pitänyt tuoda valiokuntaan. Myös hyvin monet valiokunnan asiantuntijoista olivat samaa mieltä.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafsson mainitsi, että yli puolella opiskelijoista on koulutukseen tul-

lessaan jo ylempi korkeakoulututkinto. On kuitenkin muistettava saman asian kääntöpuolena, että lähes puolella näistä opiskelijoista ei ole minkäänlaista korkeakoulututkintoa ja näin he jäisivät ilman mitään yliopistollista tutkintoa. Tämä tulisi myös vaikeuttamaan näiden opiskelijoiden ja myöhempien opettajien jatko-opintoja.

Ed. Ala-Harjalle haluan vain oikaista sen, kun hän väitti, että olisin maininnut, että kunnat joutuvat kustantamaan koulutuksen. En suinkaan sanonut niin. Totesin, että valtio yksin rahoittaa opettajankoulutuksen mutta hallituksen esittämässä mallissa opettajankoulutus liittyy taas toisaalta kuntien ylläpitämään ammattikorkeakoulujärjestelmään, mikä on tavallaan keinotekoinen liitos.

Ed. Lindqvistille haluaisin todeta, että ammattikorkeakoulut ovat todellakin tiedekorkeakouluille rinnakkaisia ja niitä tulee kehittää tiedekorkeakoulujen rinnalla aivan yhtä arvokkaina opinahjoina. Mutta niissä on se perusero, että tutkimus ei kuulu ammattikorkeakouluun, niin kuin se kuuluu tiedekorkeakouluun.

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluaisin kommentoida hiukan ed. Gustafssonin sekä ed. Ala-Harjaa.

Ensinnäkin ed. Gustafsson sanoi, että ammatipedagogikkaan perehtyminen on opettajankoulutuksen tärkein asia. Minä sanoisin niin, että nimenomaan pedagogiikkaan perehtyminen, pedagogisten taitojen saavuttaminen tämän opettajankoulutuksen aikana on sitä tärkeintä, mitä ammatillisessa opettajankoulutuksessa voi saada. Eli siis niillä ihmisillä, jotka tulevat opettajankoulutukseen, on tietty ammatillinen tutkinto ja sitä kautta myös yhteydet työelämään. Se, mitä he tarvitsevat, on nimenomaan niitä pedagogisia taitoja. Minun käsitykseni kyllä on se, että niitä taitoja parhaiten hankitaan siellä tiedekorkeakoulujen yhteydessä. (Ed. Gustafsson: Nimenomaan ammattipedagogiikka! Tässä on vivahte-ero!)

Ed. Ala-Harjalle edelleen sanoisin, kun ed. Ala-Harja sanoi, että tämä ei ole mustavalkoinen asia, että siitä nimenomaan olen samaa mieltä, että tämä ei todellakaan ole mustavalkoinen asia toisin kuin tässä hallituksen esityksessä lähdetään liikkeelle. Eli tämä hallituksen esityshän lähtee puhtaasti siitä, että tämä ammattikorkeakouluvaihtoehdo on se ainoa oikea ja halutaan sivuuttaa tämä tiedekorkeakoulumalli kokonaan.

Mutta sitten itse tähän asiaan sanoisin sen verran, että ensinnäkin on järkevää, se on jo vuosikausien ajan todettu, että on tarvetta uudistaa tätä ammatillista opettajankoulutusta. Siinä mielessä tällä asialla varmastikin on kyllä kiire. Tätä on edellyttänyt myös eduskunta useissa eri kannanotoissaan. Mutta kuten myös ed. Räsänen, niin myös minä katson, että ennen kuin lopullista päätöstä olisi tullut tehdä, olisi pitänyt tehdä tällainen kokonaisvaltainen selvitys, jossa olisi punnittu tasapuolisesti myös tämä tiedekorkeakouluvaihtoehto. Nyt sitä ei ole tehty, vaan turvaudutaan suoraan tähän ammattikorkeakoulumalliin. Eli tästä syystä tämä hallituksen esitys jättää runsaasti avoimia kysymyksiä, jotka olisi tullut todellakin ennen lopullista päätöksentekoa selvittää.

Valiokunta kuuli todellakin laajan joukon eri asiantuntijoita. Kuten täällä keskustelussa on jo tullut esille, niin oli hyvin mustavalkoisiakin ja hyvin erilaisia näkökohtia siitä, miten olisi pitänyt järjestää tämä opettajankoulutus. Itse tulin vakuuttuneeksi siitä ja sain ikään kuin sille puolta, että se tiedekorkeakoulumalli olisi parempi. Näin Suomessa tehdään muunkin opettajankoulutuksen osalta. Ed. Räsänen viittasi täällä jo myös tähän 1990 sivistysvaliokunnan yksimieliseen lausuntoon, jossa myös ed. Gustafsson silloin oli myös mukana. Tältä pohjalta sekä minä että myös eräät muut siellä sivistysvaliokunnassa olemme ilmaisseet mielipiteemme vastalauseessa ja olemme hylyn kannalla.

Ed. Räsänen toi myös esille sen, että monet eri tahot ovat vuosien aikana sivistysvaliokunnan lisäksi esittäneet sen, että ammatillinen opettajankoulutus pitäisi olla yliopistojen yhteydessä. Muun muassa korkeakouluneuvosto on ottanut sekä vuonna 94 että 95 kantaa asian puolesta. Samoin myös Kuntaliitto, opetusalan ammattijärjestö OAJ ja lukuisat ammatillisten oppilaitosten rehtorit sekä opettajakokelaiden laaja joukko ovat olleet yliopistomallin takana. Myös Euroopan unionissa on tehty linjaus, että kaikkien kouluasteiden opettajankoulutuksen tulisi olla tiedekorkeakoulujen yhteydessä. Muun muassa Ruotsissa, Saksassa, näissä maissa, joihin Suomen koulutusta aika monta kertaa verrataan ja joista oppia otetaan, on ammatillinen opettajankoulutus sijoitettu yliopistoon.

Arvoisa puhemies! Muun muassa edellä esityillä perusteilla kannatan ed. Räsänen tekemää hylkäysehdotusta, eli että laki ammatillisesta opettajankoulutuksesta ja eräät siihen liittyvät lait nyt esitetystä muodosta hylättäisiin ja että ne

valmisteltaisiin uudelleen ottaen huomioon vastalauseessa esitetyt näkökohdat.

Ed. Karjalainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin liityn niihin, joille asia ei ole mustavalkoinen, ja totean sen, että tässä on kyseessä statusasia kahden erilaisen koulumuodon välillä.

Kun ed. Räsänen sanoi, että koko koulutus- ja kasvatusala on sitä mieltä, että tämä pitää olla yliopistoissa, niin valitettavasti näin selkeä asiantuntijakuulemisen tulos ei ollut.

Omalta osaltani sanon, että sen perusteella, mitä lakiehdotuksen perusteluissa mainitaan ja mihin valiokunta mietinnössään päätyy, pedagogiset opinnot on syytä järjestää yliopistojen kanssa verkostoitumista hyväksi käyttäen yhteistyössä ja asettaa tavoitteeksi se, että ne sisältöjensä puolesta ovat sellaisia, että ne ovat vertailukelpoisia yliopisto-opiskelun kanssa eivätkä estä mahdollista jatkokoulutusta.

Ed. Elio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten ed. Karjalainen, itsekin olen sitä mieltä, ettei tämä asia ole mustavalkoinen, vaan asiassa voidaan tietysti esittää erilaisia mielipiteitä. Ne varmasti jäävät aika pitkälle myös mielipiteiden tasolle.

Mutta mitä tähän ammattikorkeakoulujärjestelmään sinänsä tulee, niin uskon, että se Suomessa aikanaan kehittyi meillä kilpailukykyiseksi väyläksi korkeakoulujen kanssa. Mutta nykyisellään, kun panostus ammattikorkeakouluihin on ollut se, mitä se oli esimerkiksi viime vaalikaudella — itseän toimin neljän vuoden ajan tällaisessa väliaikaisessa ammattikorkeakoulussa opettajana — niin sinä aikana kun esimerkiksi insinööriopetuksesta 25 prosenttia vähennettiin valtion panostusta, niin mehän aloimme kouluttaa säästöinsinöörejä. Eli tämä osoittaa sen, etteivät ammattikorkeakoulut ole kehittyneet sillä tavalla kuin niihin alun perin asetettiin toivomuksia. Oppilaat ja opettajat näissä ammattikorkeakouluissa ovat erittäin motivoituneita, haluavat kehittää sitä. Mutta jos yhteiskunta ei näihin panosta, niin eivät nämä tietysti voi kehittyä asianmukaisella tavalla. Siinä mielessä tietysti jää epäilyjä ammattikorkeakoulujen suhteen myös hoitaa tätä opettajankoulutusta.

Mitä tulee esimerkiksi vielä opettajien tuntimääriin. Jos opettaja opettaa ammattikorkeakoulussa 20—30 tuntia viikossa ja korkeakoulussa puolet vähemmän, niin onhan siinä aikamoinen ero. Niin kuin täällä on todettu, esimerkiksi

tutkimuksen osalta ammattikorkeakoulut kuitenkin jäävät tulevaisuudessa lapsipuolen asemaan.

Ed. M. M a r k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvin luonnollista, että moni on joutunut miettimään, onko parempi päätyä yliopistovaihtoehtoon tai ammattikorkeakouluvaihtoehtoon. Olen itse päätenyt jälkimmäiseen korostaen sitä, että tämä on verkostomaista opettajankoulutusta korostava ratkaisu, jossa kiinteä yhteys työelämään painottuu, kun päävastuun kantajana on ammattikorkeakoulu.

Valiokunnan mietintö korostaa, vieläpä hallituksen esitystä tuntuvasti painokkaammin nimenomaan sitä, että ammatillinen opettajankoulutus on järjestettävä verkostomaisena yhteistyönä. Tähän on vaikuttanut erityisesti se, että ammatillisen opetuksen perusta on opettajan substanssialan, siis esimerkiksi tekniikan tai terveydenhuollon alan työelämän tuntemuksessa ja suuri osa didaktisista ja pedagogisista kysymyksistä, esimerkiksi harjoitus- ja projektityöt, laboratoriotyöt jne. saadaan tällöin perustettua työelämän käytäntöihin ja ammattiosaamiseen. Ammattikorkeakoulujen työelämäyhteydet tukevat tällöin vahvasti opettajankoulutusta.

Työelämän kytkentää korostaa nimenomaan se, että yksikkö samalla kehittää alueensa ammatillista koulutusta kiinteässä yhteistyössä yliopistojen, työ- ja elinkeinoelämän sekä ammattikorkeakoulujen itsensä kanssa. Näin toiminnassa hyödynnetään sitä osaamista, jota alueelta ja koko Suomesta, koko Euroopasta ja koko maailmasta on monipuolisesti saatavissa.

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lain I käsittelyssä muistaakseni itse ensimmäisenä käytin tätä käsitettä, että asia ei todellakaan ole mustavalkoinen ja tämän asian tiimoilta voidaan löytää hyvinkin perusteltuja argumentteja kummankin keskustelussa esillä olleen vaihtoehdon pohjalta. Korostan vielä sitä, että valiokunnan käsittelyn pohjalta tämän asian tiimoilta muodostettiin tietyllä tavalla synteesi, jossa nimenomaan käsitteet verkostoituminen, tiivis yhteistyö yliopistojen ja teknillisten korkeakoulujen kanssa tuli esille.

Kun ed. Vehviläinen mainitsi allekirjoittaneen nimen ehkä jossain määrin tarkoituksellisesti, että olin 1990 hyväksymässä sivistysvaliokunnan yksimielisen mietinnön yliopistovaihtoehdosta, niin silloin vasta ammattikorkeakouluinstituutio

oli tulossa. Näkökulmastani ymmärrän hyvin, että on olemassa tiedekorkeakoulut ja on ammattikorkeakoulut, mutta statukseltaan huomioon ottaen sen koulutuksen, mistä nyt on kysymys, niin minusta ammattikorkeakoulu on rinnastettavissa korkeakoulu- ja yliopistovaihtoehtoon nimenomaan silloin, kun näemme, että opetus käytännössä tapahtuu tiiviissä yhteistyössä yliopistojen kanssa. Olen vakuuttunut siitä, että ne viisi ammattikorkeakoulua, jotka tämän tehtävän ottavat, ovat kunnianhimoisesti sen ottamassa. En ole ollenkaan vakuuttunut siitä, että joku yliopisto X tai jos niitä olisi useampia, ottaisivat sen sillä samalla kunnianhimolla kuin sen ottavat nämä ammattikorkeakoulut, joiden yhteyksissä se on jo nyt tapahtunut.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aion sanoa ed. Vehviläiselle, että jo tällä hetkellä opettajankoulutusosastoilla tehdään kiinteää yhteistyötä ja ne opiskelijat, joilla ei ole korkeakoulututkintoa, muun muassa kasvatustieteellisissä opinnoissa ovat kuuluneet ainakin Lahdessa yhteistyöhön, jota Helsingin yliopiston kanssa on tehty. Sen tähden epäluulot siitä, että jäisi kasvatustieteellinen puoli heikoille, ovat ainakin mielestäni vähän turhia ennakkoluuloja.

Sen sijaan ed. Elo puuttui erittäin tärkeään kysymykseen, joka on ammattikorkeakoulujen rahoituskysymys. Jos ei riittäviä resursseja myös taloudellisella puolella anneta, niin totta kai se tulee olemaan iso ongelma.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuunneltuani keskustelua tulen vakuuttuneeksi siitä, että kysymys ei perimmältään ole mistään verkostoitumisesta, josta täällä puhutaan, vaan aivan jostain muusta. Itse asiassa ed. Elo, te paljastitte oikeastaan, mistä tässä on kysymys. Tässä halutaan rakentaa, kuten totesitte, kilpailukykyistä opettajankoulutusväylää yliopistojen rinnalle. Tätä tukee vielä se, että tulevat ammattiopettajakorkeakoulupaikat ovat melkein samat, missä on myös yliopistojen opettajankoulutusta.

Tässä hämmästelee sen takia tätä keskustelua myös, että täällä puhutaan, että nimenomaan ammattipedagogiikka pitäisi olla ammattikorkeakoulussa. Itse ymmärrän niin, että pedagogiikka ja didaktiikka lepäävät molemmat perustutkimuksen varassa, mutta myös soveltavan tutkimuksen varassa, kuten yliopistoissa tehdään tällä hetkelläkin. Enkä voi mitenkään käsittää

sitä, että ammattipedagogiikka olisi luonteeltaan sellaista, että se olisi jotenkin alemman asteista muun pedagogiikan kanssa, joka muu pedagogiikka on yliopistoissa. Ammattikorkeakouluissa suoritetaan, huomatkua, vain alempi korkeakoulututkinto ja yliopistossa suoritetaan filosofian kandidaatin tutkinto. (Ed. Gustafsson: Eihän sitä ole kukaan väittänytään! Ed. Elo: Emme ole sitä väittäneet!) — Ed. Gustafsson väitti nimenomaan tätä, hän puhui nimenomaan siitä, että ammattipedagogiikka on soveltavaa tutkimusta ja se tulee olemaan ammattikorkeakouluissa.

Ed. M. Markkula puhui yhteyksistä työelämään. Opettajankoulutuksen yhteydet työelämän hoidetaan yliopistoisakin tänä päivänä, kuten hyvin tiedämme. Se tapahtuu siten, että opetusharjoittelu on normaalikouluissa, siellä, mikä on tulevan opettajan työyhteisö. Näin, ed. M. Markkula, tulevaisuudessakin, niin ymmärän, myös ammatillisten aineiden opettajankoulutuksessa olevien tulee suorittaa opetusharjoittelu luonnollisesti ammatillisissa oppilaitoksissa.

Ed. V e h v i l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. M. Markkulle, kun hän puhui verkostomaisesta opettajankoulutuksesta, että nyt oleva malli takaa sen. Minun täytyy kyllä kysyä retorisesti, että mitä tällä verkostuneella opettajankoulutusmallilla oikein tarkoitetaan, eihän siitä puhuta yhtään mitään itse lakiesityksessä. Tämä on niin kuin kaunis suuri ajatus, että verkostomaisesti, muodinmukaisesti hoidetaan näitä asioita. Sitä tässä lakiesityksessä kyllä ei pystytä takaamaan.

Sitten ed. Gustafssonille. Hän sanoi, että ammattikorkeakouluissa tapahtuva koulutus on rinnastettavissa yliopistossa tapahtuvaan koulutukseen. Kyllä se on, jos näin halutaan tehdä, mutta tässäkin täytyy kysyä, miten pystytään takaamaan se taso, että ammatillinen opettajankoulutus varmastikin on tasoltaan tieteellisesti pohjaten samanlaista, mitä se on yliopistojen yhteydessä annettuna. (Ed. Gustafsson: Voihan se olla paljon laadukkaampakin!)

Vielä lopuksi haluaisin todeta sen, että on erittäin ristiriitaista, että kuntien ylläpitämissä oppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa, järjestetään valtion yksin rahoittamaa ammatillista opettajankoulutusta. Minusta se on erittäin ristiriitaista.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa rouva puhemies! Keskustelun muotisana on ollut mustavalkoi-

nen. Minäkin ajattelin lähteä tästä liikkeelle. On totta, että tämäkään lakiesitys ei ole mustavalkoinen, vaan ehkä jollakin tavalla harmaa. Kun ymmärrämme vielä, että harmaassa on kaikki maailman ja elämän värit, olemme melko pitkällä. Jos ei sitä usko, ehkä menee spektrin kanssa ulos ja katsoo.

Joka tapauksessa tässä on kysymys siitä, millä tavalla halutaan opettajankoulutusta linjata ja millä tavalla arvioidaan ja arvostetaan opettajan ammatillista pätevyyttä. Kun puhumme ammatillisesta opettajankoulutuksesta, ajattelin vielä kolmannen kerran muutamalla sanalla rydyttää keskustelua, ei enää niitä, mitä aikaisempien käsitteilyjen yhteydessä, mutta vähän myöskin historiallisen kontekstin valossa, miten asiasta on aikaisemmin puhuttu. Ei sen puoleen, ed. Gustafsson, aika muuttuu ja ajan haasteet, se on aivan totta, vaan sillä tavalla, mikä olisi tänä päivänä paras mahdollinen väylä tässä jatkuvan muutoksen ja murroksen maailmassa. Samalla mielestäni tätä asiaa voisi tarkastella ehkä osittain myös sitä kautta, mikä on opiskelijan taikka ammattikasvatuksen kannalta parasta eikä ainoastaan niin, mikä on hallituksen esitys ja sitä kautta ikään kuin hallituksen kannalta syystä taikka toisesta parasta.

Kun pohditaan ammatillisen opettajankoulutuksen tulevaisuutta, mielestäni parhaan vaihtoehdon tarjoaa yliopisto. Opettajan työnkuva on muutoksessa niin, että opettaja on entistä enemmän varsinaisen opetustyön ohella työyhteisönsä ja oman ammattialansa koulutuksen kehittäjä. Osaamisyhteiskunnassa painottuvat opettajan taidoissa myös uuden teknologian ja telemaattisten palvelujen käyttö. Uudistuva työelämä ja muuttuvat ammattitaitovaatimukset asettavat ammatillisen opettajan jatkuvaan koulutuksen tarpeeseen. Näin ollen ammatillisen opettajankoulutuksen sijoittamista tulisi ensisijaisesti tarkastella opiskelijan, yliopiston ja myöskin tieteen näkökulmasta.

Jos ajatellaan opiskelijan kannalta asiaa, mikä on syystä taikka toisesta melko lailla unohtunut, opiskelijalle yliopisto tarjoaa parhaan mahdollisen mahdollisuuden jatko-opintoihin, jotka voivat koskettaa ei ainoastaan kasvatustiedettä vaan myöskin sitä kyseessä olevaa ammattialaa edustavaa tiedettä. Erityisen suuri etu opiskelijalle on avoimen opiskelun mahdollisuus. Yliopiston sisällä voi koota opintoja eri tiedekunnista oman ammatillisen kehittämistarpeensa mukaan. Opettajankoulutus voi muodostaa näin tarvittavat sivuaineopinnot tai perustan kasva-

tustieteen opinnoille pääaineena. Tämä yhteensovittaminen joudutaan tekemään myös ammattikorkeakoulumallissa.

Yliopiston kannalta voidaan myös asiaa miettiä. Sana ”yliopisto” tuntuu olevan kuuma peruna, mutta kuitenkin, kun ajatellaan yliopistoa, yliopiston kannalta kysymys on opettajankoulutuksen kokonaisuudesta, jossa voidaan hyödyntää eri alojen ja tasojen opettajankoulutusta. Monessa yliopistossa, esimerkiksi nyt esillä olleissa Tampereen taikka Jyväskylän, on jo aineenopettajan-, luokanopettajan- ja lastentarhanopettajankoulutusta.

Ammatillinen opettajankoulutus voi antaa — ja uskon, että antaa — lisäarvoa myös muiden koulumuotojen opettajankoulutukseen ammattikoulutuksen ja työelämän näkökulmasta. Tällainen laaja-alainen opettajankoulutusyksikkö voisi jakaantua opettajankoulutuslaitoksiin, joilla voisi olla myös eriytyviä tehtäviä. Esimerkiksi ammatillisella opettajankoulutuksella on jo hyvä kokemus muun muassa monimuotokoulutuksesta, siitä ed. M. Markkulan kaipaamasta verkostomallista ja koulutusteknologian soveltamisesta opettajankoulutuksessa.

Mielestäni tässä yhteydessä on mietittävä myös sitä, kun eri opettajankoulutusmuotoja on tuotu yliopiston yhteyteen, että yliopisto ja ammattikorkeakoulu eivät ole saman tasoisia eikä niiden tarvitsekaan olla saman tasoisia. Ammattikorkeakoulu on siis luotu täydentämään meidän järjestelmäämme. Sieltä valmistuva opettaja on alemman korkeakoulututkinnon suorittanut opettaja. Näin ollen meidän kentällämme olisi sen jälkeen kahdenlaisia opettajia: Olisi lastentarhanopettajia, jotka ovat suorittaneet ylemmän korkeakoulututkinnon; luokanopettajia, jotka ovat suorittaneet ylemmän korkeakoulututkinnon; aineenopettajia, jotka ovat suorittaneet ylemmän korkeakoulututkinnon, ja jostakin syystä ammattiopettajat me priorisoimisen verran alas, että heille kelpaa alempi korkeakoulututkinto. Kyllä tässä mielessä vielä euroopalaiseen malliinkin, mihin täällä on viitattu useaan otteeseen, ja siihen käytäntöön voisi viitata myös tässä, että ammatti- ja koulutus pätevydet voisivat vastata toinen toistaan ja olisi tällainen selkeä rakenne myös opettajankoulutuksella kokonaisuudessaan.

Entä kun mietitään ammattikasvatusta — sitäkään ei tule unohtaa tässä yhteydessä. Entäpä ammattikasvatuksen kannalta? Ammatillinen opettajankoulutus toisi mukanaan lisää resursseja tutkimustyöhön sekä loisi myös hyvän rekry-

tointipohjan tutkijanopintoihin sekä alan tutkimusprojekteihin. Ammattikasvatuksen tutkimusta tarvitaan kipeästi muun muassa ammattitutkintojärjestelmän soveltamisessa, ammattitaitojen mittaamisen problematiikassa sekä nuorisosteiden koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen tehtävien ja toiminnan kehittämisessä. Esimerkiksi laatuajattelu ja koulun tiimityöt käyvät tästä esimerkkinä.

Näin ollen oikeastaan tästä lyhyestä edellä olevasta listauksesta on pääteltävissä selkeästi ja kiistattomasti, että asia ei ole mustavalkoinen vaan hyvin värikäs — se on harmaa — ja opettajankoulutuksen sijoittaminen yliopistoon on sekä opiskelijoiden että yliopiston etu.

Kokemukset luokanopettajankoulutuksen sijoittamisesta yliopistoon ovat olleet yksinomaan myönteisiä. Tiedeyhteisö on pystynyt kasvattamaan tasokkaita opettajia Suomen kouluihin. Senpä vuoksi ammattikorkeakoulu ja toisen asteen oppilaitokset tarvitsevat myös korkeatasoisen opettajien pedagogisen koulutuksen. Tässä keskustelussa on tullut esille myös, että on totta ja pelättävissä, että pala palalta ollaan murta-mansa koko opettajankoulutusta ja viemässä opettajankoulutusta ammattikorkeakouluun tai luomassa kilpailevaa järjestelmää nykyiselle yliopistossa tapahtuvalle koulutukselle.

Arvoisa puhemies! Vielä loppusanoiksi tästä muuttuvasta maailmasta. Aikaisemminkin tästä asiasta on lausuttu. Vuonna 89 sivistysvaliokunta oli siis sitä mieltä, että ammatillinen opettajankoulutus pitäisi saada korkeakoulutasoiseksi ja yliopiston yhteyteen. Voi sanoa, että vähintäänkin vuodesta 50 asti kaikki opettajankoulutusta miettineet komiteat ja toimikunnat sekä työryhmät ovat esittäneet näiden eri koulumuotojen opettajankoulutuksen yhdistämistä.

Kasvatustieteellisen alan tutkintojen arviointi- ja kehittämisprojektin loppuraportti 31.5.94 esittää, että ammatillinen opettajankoulutus liitetään yliopiston yhteyteen. Työryhmän mielestä kokemukset ruotsinkielisestä koulutuksesta Åbo Akademin Vaasan yksikössä ovat positiivisia, koska siellä on voitu rakentaa väylät tutkintotoivoitteeseen jatko- ja täydennyskoulutukseen. Opettajankoulutuksen kehittämistoimikunta on myös miettinyt ja 89 todennut, että osalta keskiasteen ammatillisten oppilaitosten opettajista puuttuu akateeminen tutkinto ja sen vuoksi heidänkin opettajankoulutuksensa pitäisi saada samaan rakennekokonaisuuteen toisten opettajien kanssa.

Näitä esimerkkejä olen tähän ottanut liitteelle.

Näitä löytyy ihan vuodelta 50 asti, jolloin ammattiopetuksen opettajanvalmistuksen komitea esitti, että Jyväskylän yhteyteen tulisi rakentaa opettajaopisto, koska siellä oli Kasvatusopillinen korkeakoulu nimenomaan yliopiston yhteydessä. Samoin myös 71 ammatillisten oppilaitosten opettajakomitean mietintö päättyi tähän ratkaisuun, että yliopisto olisi oikea vaihtoehto.

Arvoisa puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Kysymys on siis hyvin pitkän linjan suunnitelmasta. Minä uskon, että tästä hetkellisestä haitahduksesta ja sivupolusta, minkä nyt hallituksen esitys tarjoaa, me palaamme kultaiselle keskitielle ja näemme, että kysymys on ennen kaikkea opettajankoulutuksesta, sen laadusta ja siitä, että jatkossakin Suomi pienenä maana voi kulkea askeleen tai kaksi edellä ja se voi kulkea, kun meillä sivistys ja koulutus ovat ykkösasioita. Sillä lailla me pystymme vastaamaan niihin haasteisiin, mitä muuttuva maailma meille asettaa, mitä ympäröivä maailma asettaa. Yksi asia, mistä on siis huolehdittava taloudellisenkin taantumien olosuhteissa on koulutus ja sivistys. Annetaan opettajankoulutukselle sen vuoksi se arvo, mikä sille kuuluu, ja viedään se, niin kuin pitkällä aikavälillä on hyväksi nähty, yliopiston yhteyteen.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti ed. Takkulalle. Aivan kuten te sanoitte, me kaikki olemme varsin tyytyväisiä yliopistojen luokanopettajakoulutukseen ja sen tasoon.

Nyt on kysymys ammatillisten opettajien koulutuksesta, joka on tapahtunut opettajankoulutusosastoissa ammatillisten oppilaitosten yhteydessä. Nytkin lähdemme siitä, että taso nousee. Se nousee sen takia, että yksikköjen koko kasvaa. Sitä kautta tulee lisäarvoa yhteistyöstä ja lisäarvoa myös yhteistyöstä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa, niin kuin nytkin on tapahtunut.

Minusta tarkkaavainen kuulija varmaan ymmärtää asian, mutta joka ei ole ihan tarkasti perillä, voi äkkiä kuvitella, kun ed. Takkulaa kuuntelee, että tässä olisi vaarana, että taso laskee. Päinvastoin!

Ed. Takula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkkaavainen kuuntelija kuuli aivan oikein, mikäli hän kuuli, että tässä hallituksen esityksen myötä koulutuksen taso valitettavasti laskee. Sen vuoksihan tämä asia tässä nyt herättää keskustelua. Minä en usko sitä, että kenelläkään Suomessa tai kenelläkään tässä

eduskunnassa on mitään sitä vastaan, että opettajankoulutuksen tasoa nostetaan. Päinvastoin! Se on juuri se painopiste.

Sen vuoksi minä kävin puhumassa puhujakorokkeella, koska valitettavasti tällä hetkellä tilanne on se, että tieteellinen tieto, mihin opettajan työnkin täytyy perustua, on tiedekorkeakoulussa. Niin kuin ed. Gustafsson ja minä, me kumpikin hyvin tiedämme, ammattikorkeakoulusta valmistuu alemman korkeakoulututkinnon saavuttaneita opettajia ja yliopistoista ja tiedekorkeakouluista ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita. (Ed. Gustafssonin välihuuto) On selvä, että näillä on siis pieni ero, ja sen vuoksi minä olen sitä mieltä, että ammatillisen opettajankoulutuksen laatua pitää nostaa ja sitä mitata samoin kriteerein pedagogisesti kuin lastentarhanopettajien, luokanopettajien jnp koulutusta. Koulutusjärjestelmän on oltava yhtenäinen eikä hajanainen. Näin me saamme tason nousemaan.

Ed. Gustafsson, minä uskon, että me kumpikin sisällämme tiedämme, että oikea linja olisi yliopiston yhteyteen vieminen, mutta valitettavasti tässä nyt hallitus on linjannut toisin. Hallituksen uskollisten sotureiden on kai syystä taikka toisesta toimittava sen mukaan ja tehtävä asiasta mustavalkoinen, vaikka tässä on kaikki elämän värit ja kaikki mahdollisuudet yliopistomallin yhteydessä.

Ed. Lindqvist: Arvoisa puhemies! Mielestäni sivistysvaliokunta on tehnyt varsin arvokkaan työn ja aika rohkean linjanvedon tukiesaan hallituksen esitystä, ja näen, että se pohjautuu hyvin tarkkaan tietoon ja analyysiin siitä, mitä opettajien ammatilliselta koulutukselta odotetaan.

Meidänhän pitäisi viedä tätä yhteiskuntaa eteenpäin. Pitäisi vastata elinkeinoelämän koulutustarpeisiin. Pitäisi nähdä, millä koulutuksella saamme lisäarvoa tähän yhteiskuntaan. Sikäli olen valmis tukemaan tätä hallituksen esitystä ja näen, että kaikki huomiot, mitä sivistysvaliokunta on mietinnössään todennut muun muassa yhteistyöstä yliopistojen ja teknillisten korkeakoulujen kanssa, ovat kokonaisuudessaan huomispäivän ja tämän päivän koulutusta palvelevia. Me emme voi lokeroida ja keskittää kaikkea tässä yhteiskunnassa. Kyllä kaikki voimavarat, jotka ovat käytettävissä, pitää osata yhdistää ja rakentaa siltoja myös koulutuksen tasolla.

Yksi iso ongelma tässä kuitenkin on oman paikkakuntani oppilaitoksen ja ammattikorkeakou-

koulun osalta. Valtakunnallisesti se koskettaa kulttuuri- ja viestintäaloja. Siksi haluankin tuoda tässä vielä kolmannessa käsittelyssä esille toiveeni, että opetusministeriö voisi vielä tätä asiaa harkita, onko mahdollista sijoittaa Lahden ammattikorkeakouluun opettajankoulutusyksikkö, jota perustelen seuraavasti.

Esitys laiksi ammatillisesta opettajankoulutuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi sisältää Lahden ammattikorkeakoulun kannalta sen epäedullisen asian, että se ei saisi ammatillista opettajankoulutusta hoidettavakseen. Kuitenkin selvitysmies Kirveskarin selvitykseen viitaten haluan todeta, että kulttuurialojen opettajien, kuten käsi- ja taideteollisuuden, muotoilun sekä taide ja viestintäkulttuurin ammatilliselle koulutukselle Lahti tarjoaa ammatillisen opettajankoulutuksen 50 vuotisen historiansa ja voimakkaan kehittämistyönsä vuoksi jatkossakin yliveritaisen sijaintipaikan.

Muotoiluinstituutin opettajankoulutustehtävä on tämän vuoden alusta lähtien opetusministeriön päätöksellä liitetty Jyväskylän ammatillisen opettajakorkeakoulun yhteyteen odottaen nyt käsiteltävänä olevaa lakia ja sen myötä tehtäviä sijoitusratkaisuja. Kun Jyväskylän ammatillinen opettajakorkeakoulu vastaavasti liitetään vakinaistettavaan Jyväskylän ammattikorkeakouluun, muodostuu meillä Lahdessa aika omituinen tilanne. Jyväskylän ammattikorkeakoulun Lahden filiaali toimii Lahden ammattikorkeakoulun tiloissa ja tämän opetusharjoittelukouluna.

Menettely saattaa jo hyvinkin lyhyellä aikavälillä vaarantaa Lahdessa annettavan opettajankoulutuksen kokonaisuudessaan. Tässä yhteydessä on syytä kertoa, että varsinaisessa laatukriteereillä tehdyssä tarkastelussa Lahden ammattikorkeakoulu oli valtakunnan ykkönen, ja tästä tasosta me tahdomme pitää kiinni.

Päijät-Hämeen koulutus konsernin ja Lahden ammattikorkeakoulun taholta on yritetty opetusministeriöön vaikuttaa useissa eri yhteyksissä. Toistaiseksi näistä ei ole tullut tulosta. Toivon, että opetusministeri Heinonen vielä palaa tähän asiaan ja voimme palata siihen uuden lakiesityksen muodossa, jossa taide- ja käsiteollisuuden ja kulttuurialojen opettajankoulutus toimisi Lahden ammattikorkeakoulussa.

Edustajat Hellberg ja Tulonen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu herättää monenlaisia ajatuksia. On kysyttävä, mistä kaikki alkoi, ketkä laittoivat ammattikorkeakoulun liikkeelle, mikä oli maassa tarve, olisiko asia ehkä voitu hoitaa toisinkin, valtion taloudellisten voimavarojen kannalta ehkä tehokkaammin ja järkipäisemmin. On myös kysyttävä, arvoisa puhemies, mikä on kullakin esittäjällä taustana tässä asiassa koskien myös nyt käsiteltävää opettajankoulutusta.

Oma käsitykseni on, että tämä maa ei olisi tarvinnut lähes kolmeakymmentä ammattikorkeakoulua, ja väitän myös tuntevani tämän tehtäväalueen. Se olisi voitu hoitaa toisin, mutta kaikki asiat eivät etene aivan siten kuin ehkä on ajateltavissa. Siihen liittyi suomalaisen ammatillisen koulutuksen uudelleenjärjestäminen ja nimenomaan, arvoisa puhemies, asia, joka valitettavasti tässä eduskuntakeskustelussa johtavien koulutuspoliitikkojen puheenvuoroissa ei ole sillä tavalla heijastunut kuin pitäisi, että ammattikorkeakouluratkaisussa ja siinä, miksi itsekin sen hyväksyn, heijastui se monttu, jossa suomalainen opistoasteen koulutus on kansainvälistä vertailua ajatellen. Sille oli löydettävä riittävästi tasoa. Sen tasoa oli kohotettava, sen verkostoa realistisesti järkipäisnettävä ja myös siellä työtään tekevien opettajien työn laatua ja arvostusta kohotettava. Olemmeko onnistuneet? Vastaus on, että olemme vasta alkutaipaleella. Lopullinen arviointi vasta tulee osoittamaan näiden ratkaisujen perusteltavuuden.

Se, että maassamme on nyt ammattikorkeakoulujärjestelmä, osoittaa, että Suomi on ikään kuin siirtynyt siihen aikaan, joka esimerkiksi Euroopassa on ollut jo varsin kauan sitten. Mutta samalla tiedetään, että esimerkiksi Englannissa sikäläiset Polytechnic-pohjaiset koulut ovat olleet varsin toisenlaisten ongelmien keskellä ja niitä on nyttemmin integroitu tiedekorkeakoulujen yhteyteen. Siellä on toisenlaiset ongelmat.

Meillä onneksi nuorisoo on kiinnostunut opiskelusta. Myös opettajankoulutukseen on halukkaita tulemaan monin verroin enemmän kuin voidaan ottaa sisään, kun monissa muissa maissa nuoret eivät yksinkertaisesti lähde siihen vaativaan tehtävään. Se on niin kova tehtävä, että siihen ei haluta, se on myös raskas ja vaativa.

Arvoisa puhemies! On kysyttävä, missä on opettajankoulutuksen paikka. Vähän hämmästelten täällä joitakin puheenvuoroja, koska ne osoittavat oikeastaan symbolisesti sitä, mikä tämän asian selvitysmiehen argumentoinnissa

myös heijastuu: asenteellista kiinnittymistä sel-laiseen instituutioon, johon tätä hallituksen esi-tyksenä esitetään, jossa ikään kuin on niin sano-tusti omia intressejä. Normaalikäytäntö silloin, jos tällaisia kuten sanotaan vested interests esiin-tyy, on, että ei laiteta selvitysmieheksi. Tai jos laitetaan, kuten valiokunnassa esimerkiksi itse esitin, ja jo valmistelussa heijastuu selkeää yksi-puolisuus, on selvítettävä myös toinen vaihtoehto. Tämä torjuttiin hatarin perustein. Ei ikään kuin haluttu, koska se voisi tuottaa ehkä vertai-lun, joka voisi ollakin tätä esitettyä ratkaisua edullisempi.

Arvoisa puhemies! Pidän valitettavana tällais-ta menettelyä siitä huolimatta, että tämän kriitti-sen puheenvuoroni osalta voin todeta, että kai-kesta huolimatta olen ryhmäni mukana äänest-yksessä. Mutta näen, että tässä on ilmeisiä puut-teita asian valmistelussa, sellaisia, jotka sivistys-valiokunnan kaltaisen elimen tehtäviin kuuluu yksinkertaisesti selvittää laajapohjaisesti. Jos esi-tykseen liittyy puutteellisuksia, on oltava myös perusteita kansanedustuslaitoksella heittää asia takaisin uudelleen valmisteltavaksi. Oman toi-mintani lähtökohdat ovat nämä, ei vain tässä asiassa, vaan muissakin asioissa.

Arvoisa puhemies! Otan pari esimerkkiä. Eu-roopan korkeakoulujen rehtorit ovat pitäneet tähän asiaan liittyvän neuvottelunsa aikanaan ja ovat yksimielisesti päätyneet esittämään ja suosittelemaan, että ammatillisissa oppilaitok-sissa toimivien opettajankoulutus olisi yliopis-tojen tehtävä. Myös Euroopan teollisuustyön-antajien johtajat ovat tehneet vastaavan suosi-tuksen. Eduskunta on muun muassa vuonna 1971 komiteanmietinnön muodossa päätenyt vastaavaan, ja kuten täällä on todettu, sivistys-valiokunta on vuonna 1990 yksimielisesti esittä-nyt näin. Aika on tosin tästä muuttunut, kuten täällä todettiin, ammattikorkeakoulujärjestel-mä on tullut, mutta siitä huolimatta näin on tehty. Edelleen vuonna 1994 maamme korkea-kouluneuvosto on yksimielisesti esittänyt, että ammatillisten oppilaitosten opettajankoulutus on yliopistojen tehtävä. Korkeakouluneuvosto on myös vuonna 1995 uudistanut esityksensä yksimielisesti. Meillä on edessämme tämä esi-tys, joka puhuu toista.

Kuitenkin näen itse, että asia nyt tässä vai-heessa on toki vietävissä näinkin päin, mutta kun olen aikaisemmassa työssäni käsitellyt muun muassa ammatilliseen opettajankoulutukseen, juuri tähän asiaan liittyvien ammattiryhmien rin-nastettavuushakemuksia ja silloin keskustellut

heidän kanssaan, niin voi todeta, että paremmin opettajat voisivat jatkokoulutustaan ajatellen saada oikeutta, jos se vaikkakin pieni kasvatustieteen osuus, joka tässä nyt on puheena, olisi annettu siellä, missä kasvatustieteellinen osaami-nen maassamme on. Jos tänne tulee joku sano-maan, että se on ammattikorkeakouluissa, niin, arvoisat kansanedustajat, sellainen mielipide perustuu puutteelliseen tietoon, koska ammatti-korkeakouluissa ei ole koskaan ajateltukaan an-taa sellaista kasvatustieteellistä osaamista, jota esimerkiksi on tiedekorkeakouluissa. Jos joku taas väittää, että niin olisi aiottu, niin hän ei tiedä, että asia on ollut näin.

Kun myös täällä on joissakin puheenvuorois-sa viitattu tutkimukseen ja mainittu ammattikor-keakoulut sen yhteydessä, haluan palauttaa mie-liin, että ammattikorkeakoululaki ja sen peruste-lut pitävät sisällään ajatuksen, että ammattikor-keakouluissa ei voimallisesti ryhdytä, koska siel-lä ei ole sitä infrastruktuuriakaan, tutkimuksen, puhumattakaan tieteelliseen tutkimuksen har-joittamiseen. Sitä vastoin soveltavaa tutkimusta toki toivoisin siellä tehtävän. Mutta on muistet-tava, että kansainvälisen tason saavuttaminen tällä tehtäväalueella sekä opinnäytetöissä että soveltavassakin tutkimuksessa edellyttää omat voimavaransa. Tällöin osaaminen on hyvin toi-senlaista kuin siinä sinänsä tärkeässä käytännön praktiikassa, joka on ollut ammatilliselle oppilai-tokselle tyypillistä. Olen muuten sitä mieltä, että käytännössä hankittu osaaminen on osaamisista parhainta, ja se myös täyttää silloin ehdot, että siinä myös teoreettinen osaaminen toimii, koska teoreettinen osaaminen toimii parhaimmillaan juuri käytännössä.

Arvoisa puhemies! Ajatukseni on varmasti käynyt selväksi. Suhtaudun kriittisesti hallituk-sen esitykseen ja hämmästelen oikeastaan sitä, että kansallinen kokoomus niin voimakkaasti ajaa asiaa tähän asentoon kuin nyt esitetään, koska juuri poliittisesti, jos laitetaan eduskuntas-lasit nenälle, kansallisen kokoomuksen intres-seissä pitäisi korkeakoulu- ja tiedepoliittikka huomioon ottaen olla ajaa tätä asiaa tiedekorkea-koulujen suuntaan. Mutta tässä on kertomus si-sällä ja sen kukin voi lukea.

Haluan myös todeta, että asia ei ole niin yksi-selitteinen sosialidemokraattien keskuudessa kuin esimerkiksi ed. Gustafssonin puheenvuo-rosta on käynyt ilmi, ja hän sen tietää. Meidän joukossamme on tässä asiassa myös poikkeamaa mielipiteissä. Olemme ne kyenneet sovittelemaan juuri näillä verkostopainotuksilla, jotka mietin-

töön valiokuntatasolla on kirjattu. (Ed. Gustafsson: Toin myös lain ensimmäisessä käsittelyssä nämä painotukset esille!) — Kyllä, pidän sitä hyvin korrektina ja arvostan valiokunnan varapuheenjohtajan työskentelyä tässäkin suhteessa.

Eduskunnalle haluan sanoa, että vaikka esitys nyt hyväksytään näin, niin esitys ei ole oikea. Asiaan tultaneen palaamaan, ja veikkaan, että silloin saattaa olla vuosituhat vaihtunut. On kysymys opettajankoulutuksesta, jossa itse ammatinharjoittajat, OAJ mukaan lukien, haluavat yhdenvertaiseksi ammattikunnaksi muiden opettajien kanssa tässä maassa. He haluavat, että heille avautuu myös jatkokoulutus ja että heitä siinä yhteydessä myös kohdellaan yhdenvertaisina. Tämä esitys ei tuo heille sitä.

Toisaalta haluan myös todeta, että tämä Lahden tapaus, johon viitattiin, yleensä taideteollinen... Jos ajatellaan, että tässä on tiede, tekniset korkeakoulut ja erityisesti taiteet, niin taiteet on nähtävä tässä asiassa hieman toisin. Siltä osin ymmärrän tämän. Mutta esityksen nurinkurisuus eräiltä osin, kotikaupunkini Jyväskylän ja Lahden välillä, juuri tuo aika erikoisen tilanteen käytännössä vuokratiloissa. Mutta kuitenkin sielläkin on kyetty näkemään hyvin ja uskon, että ratkaisu löytyy. Se on erillisratkaisu. Ruotsinkielinen ammatillinen opettajankoulutus tulee olemaan yliopistoissa.

Aika kovat perusteet pitää olla, kun yksi osa yhteiskunnan opettajista jää ikään kuin syrjään, mutta kuten sanoin, tähän on toisiakin näkökulmia. Ne vain riippuvat pitkälti siitä, mistä näkökulmasta tarkastellaan. Itse olen toiminut myös ammattikorkeakoulun johtoryhmän puheenjohtajana tämän vuoden vaihteeseen, joten tunnen myös sen puolen.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Olinin puhe oli erittäin perusteltu ja perusteellinen ja osoitti sen, että hän hallitsi asian substanssin alusta loppuun. Sellaista on mukava täällä kuulla. Mutta kun tiedän, että vastauspuheenvuoro ei voi olla yhtä kuin kehumispuheenvuoro, niin haluan myös kommentoida ja tarttua hänen puheessaan yhteen kohtaan, joka mielestäni oli epälooginen. Kohta oli se, kun hän kertoi, että hän tulee kaikesta huolimatta äänestämään ryhmän mukana huolimatta siitä, että esitys ei ole oikea ja asiaan tullaan palaamaan.

Kaiken kaikkiaan ed. Olinilla, niin kuin meillä itse kullakin, on mahdollisuus äänestyshetkeen asti miettiä asiaa. Haluaisin sanoa, että tämänta-

paisia ja -tasoisia puheenvuoroja, jossa puhutaan asiasta eikä aidan seipäistä, soisi kuulevansa tämänkin asian ympärillä enemmän.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Olin ei ollut paikalla silloin, kun itse ensimmäisessä käsittelyssä käytin puheenvuoron, jossa totesin, että eduskunnassa sivistysvaliokunta on pitkään pyrkinyt olemaan ns. asiantuntijavalioikunta, jossa poliittisista puolueista ja ideologioista huolimatta on tehty vahvaa, itsenäistä työtä ja saavutettu suurissa koulupoliittisissa kysymyksissä melkein jo varmasti parinkymmenen vuoden ajan yksimielisyyttä.

Näen, että opettajankoulutusasia on yksi suurista koulupoliittisista kysymyksistä sen takia, että olemme katsonet tähän saakka Suomessa opettajankoulutuksen tason nostamisella olevan selvä vaikutus koulutuksen laadun kohottamiseen ja pyrkineet todella siihen yksimielisesti, että saisimme koko opettajankoulutuksen integroiduksi yliopistojen yhteyteen, koska ymmärrämme, että opettajan työ on vaativa ja raskas ja edellyttää monipuolista käytännön ja teorian hallintaa ja koko ajan myös tutkimusta.

Olen hyvin iloinen siitä, että käytitte puheenvuoron, joka paljastaa sen, että eduskunnan sivistysvaliokunnassa tällä hetkellä on asiantuntemusta, joskin valitettavasti olette jäänyt vähemmistöön ettekä ole saaneet enemmistöä puolelenne. Haluan kuitenkin puheenvuoronne vielä viitata siltä osin, että paitsi että mainitsemanne tahot ovat ajaneet ammatillista opettajankoulutusta yliopistoihin, myös ammattikorkeakoulujen kokeilutoiminnasta saadut kokemukset puolisivat sitä, että kun ammattikorkeakoululainsäädäntöä toista vuotta sitten tehtiin, sieltä jätettiin opettajankoulutus pois. Paitsi että eduskunnan sivistysvaliokunta oli aikaisemmin ottanut tunnetun kannanottonsa, myös kokeilutoiminnasta saadut tulokset viittasivat siihen, että pedagoginen ja didaktinen koulutus tulisi antaa yliopistoissa.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jo se, että ed. Olin piti puheenvuoronsa vapaasti, erittäin asiantuntevasti, osoittaa sen, että hän tuntee tämän kyseessä olevan asian perin pohjin, ja sen uskon tietysti sikäli, että hänen siviilitaustansa on vankka työn kautta, erilaisten luottamustehtävien kautta ja nyt myös sivistysvaliokunnan jäsenenä. Siksi halusin hyvin tarkkaan kuunnella tämän puheen-

vuoron sivistyäkseen hieman itsekin, kun siihen varaa kovasti on.

Jäin hieman hämilleni tästä asiantuntevasta puheenvuorosta todella siksi, että ed. Olin kuitenkin sanoi, että hyväksytään nyt tämä eli heitetään nyt opettajankoulutus ammattikorkeakouluihin ja otetaan jonakin päivänä ja heitetään toiseen paikkaan eli tiedekorkeakouluihin. On kuitenkin kysymys opettajankoulutuksesta, erittäin vakavasta, kauaskantoisesta asiasta. Tämä on murheellista, kun kuuli tältä osin tämän puheenvuoron, ja se on erittäin huonoa politiikkaa, asioiden hoitoa.

Ammattikoulujen, joitten opettajista on kysymys, arvostus on tärkeä tässä yhteiskunnassa. Siksi siellä opettajien arvostuksen pitäisi myös olla erittäin tärkeä asia. Opettajien arvostus on osittain siitä kiinni, osittain tietysti vain, missä opettajat koulutetaan. Siinä mielessä tiedekorkeakoulujen suuntaan on syytä mennä. Toisaalta myös ammattikoulujen ja lukiodien välisen yhteyden lisääminen johtaisi tähän suuntaan kehitystä viisaalla tavalla.

Todellakin lopputuloksena totean, että ed. Räsänen teki hylkäyestyksen perustellen sitä sillä, että tämä asia pitää uudelleen valmistella. Tämän puolesta, ed. Olin, toivoisin teidänkin äänestävän.

Ed. M. M a r k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Olin ihmetteli kansallisen kokouksen kansanedustajien linjauksia, niin haluan todeta hänelle muutaman keskeisen perusteen, miksi olemme tähän ratkaisuun tyytyväisiä.

1) Opettajien peruskoulutustason määrätietoinen nostaminen on meidän keskeisin tavoitteemme. Eli niin ammattikorkeakoulujen kuin ammatillisten oppilaitosten opettajilla tulisi yhä enenevässä määrin olla vähintään ylempi korkeakoulututkinto tai lisääntyvässä määrin lisenssiaatin tai tohtorin tutkinto. Tähän ollaan Suomessa todella määrätietoisesti panostamassa.

2) Tässä laissa on kyse ennen kaikkea opettajan työn kannalta välttämättömästä täydennyskoulutuksesta, noin 40 opintoviikon täydennyskoulutuksesta, joka tulee näiden opettajien peruskoulutuksen ja työkokemuksen lisäksi. Tässä mielessä kytkentä ammattikorkeakouluihin ja niiden valinta opettajankoulutuksen järjestämisen vastuupaikoiksi on varsin luonteva.

3) Me olemme hyvin määrätietoisesti korostaneet verkostomaista työskentelytapaa ja opetuksen järjestämistä siten, että yhteydet niin kasva-

tustieteellisessä mielessä yliopistoihin kuin kunkin alan substanssiyliopistoon tai substanssikorkeakouluun ovat välttämättömiä.

Totean vielä, että olen todennut lain aikaisemmissa käsittelyvaiheissa, että pidän välttämättömänä, että ammattikorkeakoulut organisoivat opettajankoulutuksen valiokunnan mietinnön ja niiden linjausten mukaisesti, jotka muun muassa itse totesin. Nämä ovat siis verkostomainen toteutustapa ja korkea laatutaso. Opetuksen sisältö ei voi olla yksin sen ammattikorkeakoulun toteutettavana, jolle tämä tehtävä on kussakin tapauksessa annettu.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Olinin puheenvuoro oli mielestäni rohkea, mutta se olisi voinut olla hyvin paljon pitemmälle menevä. Se olisi voinut päätyä rehellisesti siihen tulokseen, että tämä on tilapäinen kokeilu, joka ei tule koskaan johtamaan mihinkään erityisen mainittavaan tulokseen. Kysymyksessä on Christopher Taxell -merkkisen opetusministerin aikaansaannos, jota hän esitteli yhtenä iltana täällä eduskunnassa hyvin mahtipontisesti, lupasi maat ja taivaat tältä järjestelmältä. Mitään sellaista ei ole tapahtunut eikä muuten tule tapahtumaan.

Opettajankoulutuksen osuuden ottaminen tähän mukaan tähtää hyvin pitkälle eteenpäin. Minä ennakoin sen, että kun siirrytään vuoden 2000 tuolle puolelle, tämä järjestelmä hiljaisesti unohtetaan ja tämäkin askel jää huijaukseksi tyhjäin.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Olin totesi, että käytännössä opittu osaaminen on yhtä tärkeätä kuin teoreettinen osaaminen. Minusta näin sen pitää olla ja näin se onkin, koska kyllä minusta opettajankoulutuksessa pitää ottaa huomioon käytännönläheisyys ja työelämään kytkeytyminen. Se on parempaa oikeastaan kuin teoreettinen opetus.

Sen sijaan mietinnössä todetaan, että malli tekee myös mahdolliseksi terveen kilpailun. Alleviivaan sanat terveen kilpailun, koska jollakin tavalla minulle ei ainakaan ole avautunut se, mitä tässä yhteydessä terve kilpailu tarkoittaa. Kaikissa yhteyksissä yritetään puhua vapaasta kilpailusta. Tähän se ei ainakaan minun käsitykseni mukaan istunut hyvin vahvasti, mutta toivon mukaan jatkopuheenvuoroissa kuulee, mitä tämä terve kilpailu mahtaa olla.

Ed. Olin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni on useista puheenvuoroista käynyt ilmi se problematiikka, joka esitykseen liittyy. Kun täällä myös ed. Lahtela aivan oikein havaitsi tämän terveen kilpailun asian, se myös pitää oikeastaan kaukoputkessaan sen valtion voimavarojen käyttöön liittyvän ehkä epäterveen kehityksen, jonka tämän kaltainen esitys voi toteutuessaan tuoda mukaan.

Toisaalta ed. M. Markkulalle toteaisin, että hänen esittämänsä sinänsä asialliset perusteet eivät poista käsitystäni siitä, että nimenomaan kansallisen kokoomuksen korkeakoulupoliittiseen linjaan esitys sopii erinomaisen heikosti, eikä se edusta myöskään sosialidemokraattien osalta — arvelin nimittäin, että tämä päätös ehkä enemmistöllä hyväksytään, sitä tarkoitin lähinnä — sitä, että me sosialidemokraatit olisimme aivan iskussa kansainvälisesti asiaa tarkastellen.

Ed. Lapintie: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat! Tässä sivistysvaliokunnan mietintöä koskevassa keskustelussa, mitä tässä salissa on käyty, opettajat eli itse opettajan ammattikoulutuksen läpi käyneet henkilöt ovat aika paljon olleet äänessä, ja kieltämättä heillä on varmastikin asiantuntemusta. Usein kuitenkin asiantuntemus johtaa myös siihen, että oma näkemys pysyy niin vahvana ja tiukkana, että on vaikeuksia objektiivisesti tarkastella asiaa ja ottaa huomioon esimerkiksi valiokunnassa kuultujen asiantuntijoiden mielipiteitä. Kun eduskuntatyössä kai on tarkoituksena edustaa kaiken kaikkiaan Suomen kansaa ja yrittää sitten asiantuntijoiden avulla perehtyä päätettävänä olevaan asiaan, niin tietty etunsa on myös siitä, että ei ole itse läpi käynyt juuri sitä koulutusta, josta kulloinkin päätetään.

Olisin halunnut ottaa muutamien valiokunnassa kuultujen asiantuntijoiden mielipiteitä esille, joita nyt ei ainakaan tässä keskustelussa ole tullut esille. Valitettavasti en ensimmäisen käsitelyn keskustelua kuullut.

Ensinnäkin tällaiset henkilöt, joita asian luulisi hyvin läheisesti koskevan, eli Suomen Kauppaopiskelijoiden Liitto, Suomen Tekniikan Opiskelijoiden Liitto, Suomen Terveydenhuolto- ja Sosiaalialan Opiskelijoiden Liitto ovat yhteisessä lausunnossaan lämpimästi kannattaneet lakiesitystä juuri sen vuoksi, että kyse on ammattikorkeakoulujen opettajista. Opiskelijat toivovat omilta opettajiltaan nimenomaan ammatillista näkemystä ja kokemusta ja erityisesti perustelevat asiaa sillä, että kun opiskelijat

valikoituvat ammatilliseen koulutukseen, joutuu se usein tahdosta saada käytännönläheistä koulutusta ja hyötyä jo olemassa olevasta työkokemuksesta.

Kaiken kaikkiaan ammattikorkeakoulujen perustaminenhan lähtee siitä, että Suomessa, kuten ehkä muuallakin maailmassa, mutta puhutaan nyt Suomesta, hyvin vahvasti on arvostettu yliopistokoulutusta ja nähty sen arvo, osittain jopa yliarvostettukin tiettyjä ammattialoja, kun sen sijaan ammatillisen kokemuksen omaavien ihmisten ja ammatillisen koulutuksen läpikäyneitten ihmisten arvostus ja heidän ammattinsa arvostus on ainakin minun mielestäni ollut ja on edelleenkin aliarvostettua. Nimenomaan tähän on tähdännyt se, että samalla kun lisätään koulutuksen tasoa ja laatua, ammattikorkeakoulujen käynnistyminen tulee myös toivottavasti johtamaan siihen, että erilaisia ammatteja tekevien ihmisten arvostus yhteiskunnassa ja heidän työnsä arvostus tulee yhtä korkeaksi. Puhumme tällaisten koulujen opettajista, ja se mielestäni pitäisi taustalla koko ajan muistaa.

Takaisin opiskelijoiden lausuntoon. He toivovat myös, että nimenomaan työelämän kokemusta omaavat ihmiset tulisivat heidän opettajikseen ja ne ihmiset, jotka edelleenkin toimivat aktiivisesti työelämässä. Jossain vastauspuheenvuorossa viitattiin siihen, että myös yliopistojen opettajat ovat vahvasti työelämässä, ja seuraavassa lauseessa todettiin, että he saavat kokemusta työelämästä, kun he auskultoivat koulussa. Mutta kyse on kyllä aivan toisesta työelämästä. Silloin on kyse opettajan tekemästä ammattityöstä eikä niinkään siitä työstä, jota opiskelijat aikanaan valmistuttuaan tulevat tekemään. Tämäkin osoittaa sen, että jotenkin kaikki, tämä ehkä ei liity opettajankoulutukseen, eivät ole tajunneet sitä, että kyse on täysin eri asiasta kuin yleissivistävästä opetuksesta, jota peruskoulussa annetaan. Nimenomaan, mikäli uusi malli nyt voisi edesauttaa sitä, että yrityselmästä tulisi myös opettajia suoraan ammattikorkeakouluihin opettamaan, niin sekin olisi hyvä.

Sen lisäksi täällä on kovasti puhuttu yliopistoissa annettavan opettajankoulutuksen puolesta, mutta en voi välttää siltä mielikuvalta, että kyse on lähinnä yliopistojen kateudesta uutta ammattikorkeakoulujärjestelmää kohtaan, jonka toivotaan kehittyvän. Yliopistot tavallaan pelkäävät oman asemansa puolesta, jos uudet ammattikorkeakoulut vielä saavat oikeuden ammatillisen opettajankoulutuksen antamiseen. Tällainen pelko on kyllä täysin turha. Kyllä Suo-

nessa yliopistokoulutus on korkealle arvostettua ja tulee aina sitä olemaan. Sen vuoksi ei ole syytä vastustaa tätä lakiesitystä.

Tutkimustoiminnan hyödyntäminen ammatikorkeakoulujen opetuksen yhteydessä ei varmaankaan olisi yliopistojen alaisuudessa yhtään helpompaa, koska kuitenkin toimittaisiin eri aloilla ja ammatillinen tutkimus tehdään muualla kuin opettajankoulutuksen laitoksella. Tätäkään ei aina tahdota muistaa, kun mielletään työelämä pelkästään opettajan työksi, kun katseen pitäisi olla opiskelijoiden tulevaisuudessa.

Kaiken kaikkiaan se, miten uusi järjestelmä hallituksen esityksen mukaisena toteutuessaan tulisi onnistumaan, jää nähtäväksi, mutta kyllä asiantuntijalausunnat ainakin minut ovat saaneet vakuuttuneeksi.

Totean vielä eräästä toisesta lausunnosta, jonka ovat allekirjoittaneet Teollisuuden ja Työnantajien Keskusliitto, Helsingin kaupunki, Helsingin ammattikorkeakoulu, Helsingin liiketalouden ja hallinnon ammattikorkeakoulu ja Sairaanhoidon opisto, jotka myös toteavat, että nimenomaan tällä tavoin toteutettuna, kuin nyt esitetään, eli että ammatillinen opettajankoulutus toteutetaan ammattikorkeakouluissa, saavutetaan parhaat tulokset.

Näissäkin lausunnoissa ovat samat perustelut: Nykyisin ammatillinen opettajankoulutus on toteutettu monessa eri paikassa, ja sen keskittäminen nyt viiteen suurempaan yksikköön tulee tehostamaan sitä. Nimenomaan, kun kyse on ammatillisesta opettajankoulutuksesta, joka eroaa peruskoulun ja lukion opettajankoulutuksesta, se on paremmin toteutettavissa ammatillisessa korkeakoulussa kuin yliopistossa. Ammatikorkeakoulujen koulutusohjelmat suuntaavat työelämään ja yrityksiin ja samalla myös seuraavat työ- ja elinkeinoelämän muutoksia. Tällöin myös opettajankoulutuksen tulee olla tähän sopeutettua. Opettajankoulutus antaa tällä tavoin opiskelijoille nimenomaan paremmat edellytykset yhdistää ammatillinen ja itsensä kehittäminen tulevaisuudessa paremmin.

Sen lisäksi jotenkin tässä yliopistojen ihanoinnissa on nähtävillä myös koko ammattikorkeakoulujärjestelmää vastustava näkökanta, ei ehkä vastustava mutta sitä edelleenkin aliarvostava ja nuivasti siihen suhtautuva ilmasto. Silloin pitäisi muistaa, että meidän ammattikorkeakoulumme on nyt perustettu, ovat lähdössä toimimaan. Ne ovat korkeakouluja, jotka toimivat eri tavalla kuin yliopistot. Kuitenkin niiden perustamislupia myönnettäessä on hyvin paljon kiinni-

etty huomiota niiden tasoon, on kiinnitetty huomiota niiden monialaisuuteen ja myös siihen, että niiden opettajilla on korkea laatutaso ja he pystyvät selviytymään tehtävästään. Tämän vuoksi pitäisi pikemminkin nähdä, että kyse ei suinkaan ole eritasoisista opettajista, vaan kyse on erilaisista opettajista. Jotenkin aina tuntuu, että erilaisuus on kovin vaikeasti ymmärrettävissä. Kaiken, joka ei ole täsmälleen samanlaista, ei tarvitse olla eriarvoista. Kyse voi olla pelkästään siitä, että arvo ja laatu ovat aivan yhtä korkeita, mutta sisältö on erilaista.

Lyhyesti vielä yleisistä piirteistä, mitä keskustelussa on ollut esillä. On vaadittu, että pitäisi edelleen selvittää, tutkia ja asettaa uusi selvitysmies, kun edellinen ei kelvannut. Kuten monissa puheenvuoroissa on todettu, 70-luvulta lähtien asiaa on selvitetty. Tämä on sitten se ratkaisu. Joskus ratkaisun tekeminen on vaikeaa, mutta siitä huolimatta mielestäni se nyt ammatillisen opettajankoulutuksen osalta tulee tehdä. Todelakin lähtökohdilta on syytä muistaa, että opettajilla, joita edelleen koulutetaan, on jo substanssin eli asiasisällön hallinta, jota he tulevat opettamaan. Kuten täällä puheenvuoroissa on todettu, monet heistä ovat käyneet jo yliopistoa ja saaneet siellä ylemmän tai alemman tutkinnon aikaiseksi. Todellakaan näille opettajille ei ole sitä puolta tämän lain perusteella ja tällä järjestelmällä tarkoitus opettaa, vaan kyse on nimenomaan toimimisesta ammatillisen korkeakoulun opettajana ja siihen tarvittavista valmiuksista.

Erilaisista ja ristiriitaisista puheenvuoroista huolimatta itse katson, että ammatillisten korkeakoulujen kehittymisen vuoksi tämä laki on hyväksyttävä tässä vaiheessa. Toivon sille menestystä, ja toivottavasti nämä hyvin kunnianhimoisesti tulevaisuuteensa suhtautuvat ammattikorkeakoulut, jotka itse lakia toivovat, sen saavat ja näyttävät sitten epäilijöille, että he olivat itse oikeassa.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lapintie analysoi lakiesityksestä saatuja lausuntoja aiheellisesti ja perustellusti. Minusta huomattavasti tärkeämpää olisi tuoda lisätietoja niistä lausunnoista — vai oliko niitä ollenkaan — jotka koskevat yliopistopuolta. Minä huomaan hämmästykseni sen, että koko lainvalmistelun aikana ei ole kuultu esimerkiksi opetusministeriöstä korkeakoulu- ja tiedeosastoa, eikä yhtään virallista yliopistopuolen lausuntoa näy sisältyvän koko asian käsittelyvaiheeseen.

Perusteluna, puhemies, sanon sen, että kun meillä jo tällä hetkellä osa ammatillisen koulutuksen opettajankoulutuksesta on yliopistoissa, olisi ollut hyvin perusteltua se, että yliopisto- ja korkeakoulupuolen näkemyksiä olisimme myös saaneet kuulla täällä ihan lausunto- tai valmistelutasolta.

Ed. L a p i n t i e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tällaisia lausuntoja ja myös asiantuntijakuulemisia, jotka keskittyivät yliopistojen asemasta huolehtimiseen ja siihen, että ne haluaisivat myös tämän opettajankoulutuksen saada yliopistojen alaisuuteen, oli. Sen vuoksi en niitä käynyt kymmenessä minuutissa läpi, koska kaikki muut puheenvuorot suurin piirtein keskittyivät niiden näkökantojen esille tuomiseen. Sen vuoksi pidin tärkeänä tuoda esille myös niiden mielipiteitä, jotka puolsivat lain hyväksymistä.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en tarkoita itse asiassa käsityksiä. Käsitykset ovat, mitä ne ovat. Ne pitää ottaa vain annettuna tekijänä. Tarkoitin ihan hallinnollista menettelyä, että valmisteluvaiheessa, kun kerta meillä jo on osa ammatillisen oppilaitoksen opettajankoulutuksesta yliopistossa, tämä olisi ollut aiheellista. Samoin yliopistotahojen lausunnot niiden yliopistojen kohdalla, joissa koulutusta nimenomaan on, olisi ollut perusteltua ja minun käsitykseni mukaan välttämätöntä kuulla. Mielipiteet voivat sitten olla mitä tahansa, siihen en puutu. Se mielipide tietyksi olisi ollut mukava kuulla.

Ed. J u r o l a : Arvoisa puhemies! Keskustelu siitä, missä opettajankoulutusta pitäisi antaa, on varsin mielenkiintoinen. Oma mielipiteeni on ollut, että ammatillista opettajankoulutusta ehkä sittenkin pitäisi olla ammattikorkeakoulun ennemmin kuin tiedekorkeakoulun puolella. Mutta ehdottomasti käsitykseni perustuu siihen, että pitää olla vahva yhteys kasvatustieteelliseen substanssiosaamiseen ja elinkeinoelämän välillä. Nimenomaan tämä on sitä, että ammatti- ja tiedekorkeakoulut verkostoituvat ja asiantuntemuksensa yhdistävät.

Se, mikä minusta tässä yhteydessä on ongelmallista, on koulutuksen antamisen rajaaminen viiteen ammattikorkeaan ja nimenomaan kulttuuri- ja taideaineiden opettajien opettamisen kannalta, koska näillä aloilla substanssiasiantuntemus on varsin tärkeä. Olen iloinen kuitenkin

siitä, että sivistysvaliokunta on ottanut asian mietinnössään esille ja kiinnittänyt huomiota muun muassa Lahden ammattikorkean yhteydessä tapahtuvaan taide- ja kulttuuriaineiden opettajankoulutukseen. Tässä ei ratkaista kuitenkaan perusongelmaa, että tämä Lahdenkin opettajankoulutus siirtyisi toisen ammattikorkean alaisuuteen. Koska mietinnössä todetaan, että tässä vaiheessa valiokunta ei pidä tarkoituksenmukaisena lisätä ammatillista opettajankoulutusta antavien yksiköiden määrää viidestä, toivon, että jatkossa kuitenkin taide- ja kulttuuri-alat huomioitaisiin erikseen ja mahdollisesti saataisiin lisättyä yksiköitten määrää.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Mielestäni on hyvin aiheellisesti pohdittu sitä tärkeää asiaa, tulisiko ammatillisen opettajankoulutuksen olla yliopistojen piirissä vai ammattikorkeakouluissa. Tämä on todella tärkeä asia, niin kuin käytetyt puheenvuorot ovat osoittaneet.

Nyt kuitenkin, enkä tiedä, olenko väärässä, ammattikorkeakoulujen opettajankoulutus voi edelleen lakiesityksen mukaisesti säilyä osittain yliopistoissa ja osittain ammattikorkeakoulujen yhteyteen perustettavissa yksiköissä. Minä otan esimerkkinä terveydenhuoltoalan opettajankoulutuksen.

Lakiesitys ei perusteluineen eikä myöskään mietinnön kannanottojen pohjalta valaise millään tavalla sitä, mitä tämän kaltaiselle opettajankoulutukselle tapahtuu. Tällä hetkellähan esimerkiksi nimenomaan terveydenhuollon opettajankoulutus tapahtuu osittain vielä terveydenhuollon ammattioppilaitoksissa, ja näistä lakiesityksessä ynnä mietinnössä on viittaukset eli Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen samaten kuin Helsingin terveydenhuolto-oppilaitoksen kohdalta. Mutta meillä tällä hetkellä terveydenhuollon ammattiopettajatutkintoja suoritetaan Helsingin yliopistossa vielä vuoteen 1998 saakka sekä Tampereen, Turun, Oulun ja Kuopion yliopistoissa terveydenhuollon kandidaattitutkintoon johtavana koulutuksena, johon on sisäänrakennettu terveydenhuollon opettajankoulutuksen ohjelma. Kolmannessa käsittelyssä on tietysti ehkä epäreilua kysyä, mitä näille koulutuksille tapahtuu. Mutta minä tulkitsen näin tätä lakia, että tämä koulutus jatkuu edelleen yliopistoissa.

Siitä syystä otin tämän esille, että terveydenhuollon opettajankoulutus on mielestäni myös hyvin tärkeä sektori, se on laaja sektori, yhteiskunnassa erittäin tärkeä sektori palvelujen järjes-

tämisen kannalta. Olisin toivonut, että tähän asiaan olisi kiinnitetty huomiota olletikin, kun jo vuonna 90 sivistysvaliokunta itse kehotti selvittämään terveydenhuollon opettajankoulutuksen organisaation ja järjestämisen. Tämä paikka olisi nyt ollut aivan oikea paikka tällaisen selvityksen tai katsauksen tekemiseen. Siitä syystä, ed. Lapintie, minä otin äsken esille lausunnonantajatahojen yksipuolisuuden, koska nimenomaan esimerkiksi terveydenhuollon koulutusyksiköitä, yliopistoyksiköitä olisi tullut kuulla siitä, mikä on heidän kantansa koulutuksen järjestämiseen.

Vielä sen verran kritiikistä: Mitä tapahtuu nyt esimerkiksi, kun meillä edelleen ovat voimassa terveydenhuollon opettajankoulutuksesta ja sosiaalialan opettajankoulutuksesta kelpoisuusehdot ja ne ovat asetuksilla säädetty? Sama saattaa koskea myös sosiaalialaa. Kumotaanko nämä? Missään ei sanota mitään näistä asioista. Kuinka tämä asia jatkuu eteenpäin?

Kritiikini koskee myös sitä, että minä tiedän, että opetusministeriön korkeakoulu- ja tiedeosastolla parhaillaan selvitetään yliopistotasoisista terveydenhuollon opettajankoulutusta. Tästä syystä nimenomaan, arvoisa puhemies, olisi ollut paikallaan, että korkeakoulu- ja tiedeosasto yliopistojen hallintoviranomaisena olisi voinut sanoa käsityksensä näistä asioista ja päästä mukaan tähän pohdintaan. Minulla on käsitys, että tämä puoli on nyt jäänyt ihan täydelleen ulkopuolelle asiasta. Mutta sillä tavalla tietysti voi ajatella, että tämä laki on tavattoman väljakaarainen, tämä mahdollistaa myös opettajankoulutuksen järjestämisen terveydenhuoltoalalla juuri niin kuin on hyvää ja tarkoituksenmukaista. Hyvä niin! Mutta olisin lähtenyt siitä, että näistä asioista olisi voinut olla laissa tarkemmat maininnat.

Sillä tavalla pidän hyvänä lakiesitystä ja erityisesti mietintöä, joka tuntuu todella perusteellisesti tehdyltä ja käsitellyltä, että nyt ammatillisen koulutuksen piirissä oleva opettajankoulutus on todella hajanaista. Siitä syystä on erinomaista, että se keskitetään viiteen yksikköön. Tämä tietysti mahdollistaa tason ja laadun nostamisen. Se on minusta välttämätöntä, mikäli mielimme saada ammattikorkeakoulujen toiminnan sellaiseksi kuin tavoitteet ja meidän viralliset pykälämme ja viralliset puheemme edellyttävät. Opettajat ovat a ja o tässä toiminnassa, ja lähtökohta on se, että siihen todella pitää panostaa.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luhtasen esille nostama

asia tuli valiokunnan asiantuntijoiden keskusteluissa esiin. Olen itse kysynyt juuri tätä asiaa. Nyt en muista tarkkaan, kuka asiantuntijoista sanoi, että yliopistoissa annettava kandidaattitasoinen terveydenhuollon opettajan tutkinto ei ole aivan yhteismitallinen jokaisessa yliopistossa vaan että joiltakin puuttuisi pedagogista tietoa, jota tarvittaisiin hieman lisää, ja että sitä nyt selvitetään, niin kuin ed. Luhtanen sanoi. Sen takia se varmaan onkin hieman kesken, että asia on selvityksessä, koska esimerkiksi täältä Helsingistäkin lopetetaan koulutusta. Meillä on nyt ainakin kolme neljä lääketieteellisen tiedekunnan yhteydessä olevaa terveydenhuollon kandidaattikoulutusta olemassa. Minusta on erittäin hyvä, että asia selvitetään, ennen kuin tehdään mitään päällekkäistä koulutusta. Mutta täytyy myöntää, että tämä jäi hieman auki tällä tavalla.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun lakia lähetettiin sivistysvaliokuntaan, siinä yhteydessä käytin puheenvuoron. Myös näen tärkeänä, että olisi kuuluttu asiantuntijoina yliopistojen edustajia, koska ammattikorkeakoulun varsinaisen lainsäädännön tarkoituksena oli, että olisi suora yhteys yliopistoihin. Tämän johdosta on valitettavaa, että nyt näinkin pitkälle tähtäävä lainsäädäntö ei ole saanut valiokunnassa sitä käsittelyä, joka sille olisi kuulunut. Sanotaan, että tehdään tutkimuksia tästä eteenpäin, mutta kuitenkin tämä laki nyt tulee vahvistettua ja tässä vaiheessa tällaisiin tutkimuksiin ei ole mahdollisuuksia. On valitettavaa, että liian pikaisesti käsitellään merkittävää lainsäädäntöä Suomessa.

Ed. Luhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harjalle toteaisin, että lakiesitys mietintöineen päivineen huomioon ottaen nykykäytäntö, nykyiset asetukset ja nykyinen lainsäädäntö tarkoittaa itse asiassa ja todellisuudessa sitä, että meillä jatkuu terveydenhuollon opettajankoulutuksessa kahtiajakoinen käytäntö. Osa samaan toimintaan tähtäävästä opettajankoulutuksesta annetaan nyt Oulun ammattikorkeakouluyksikössä, ja mikäähän lienee sitten se Helsingin yksikkö, johon Helsingin terveydenhuolto-oppilaitoksen opettajankoulutus liittyy? Ei kai suinkaan se nyt ole jokin kaupan tai hallinnon yksikkö? Tämä minulle jäi hiukan hämäräksi. Mutta oli mikä tahansa, se olisi ammattikorkeakoulutasoista ja sitten neljässä yksikössä oleva koulutus olisi edelleen yliopistotasoisista ynnä sitten Åbo Akademiin perustettava yliopistota-

soinen ruotsinkielinen opettajankoulutus. Se säilyisi siellä yliopistotasoisena.

Tarkoitin vain, että nämä ovat perustavaa laatua olevia ratkaisuja, että tällaiseen järjestelmäratkaisuun olisi pitänyt ottaa kantaa. Korostan vielä, että mielipiteet ovat mielipiteitä mutta organisaation, korkeakoulu- ja tiedeosaston, asianomaisten yliopistojen ja minkä tahansa virallisen korkeakouluuyhteisön olisi pitänyt antaa näistä asioista lausuntonsa.

Edustajat Laitinen ja J. Leppänen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ammatillisen koulutuksen opettajankoulutusta on selvitetty 25 vuotta, siinä on ollut useita työryhmiä, jotka ovat aina päätyneet erimielisyyteen, koska siinä on tämä linjanjako: Yliopistoihmiset vetävät yliopistoon, ja viime aikoina juuri toiset vetävät ammattikorkeakoulun puolelle. Senpä takia tässä ei ole päästy puusta pitkään. Sen takia nyt on otettu tämä linja, että järjestetään tällä lailla koulutus ammattikorkeakoulujen yhteyteen ja päästään alkuun. Meillähän on vuoden verran nyt toiminnassa ollut jo vakituisia ammattikorkeakouluja ja väliaikaisia on tulossa lisää. Me tarvitsemme heille myös opettajankoulutusta, joten ei tätä päätöstä voida jatkuvasti vain siirtää ja siirtää toiset 20 vuotta. Minusta on erittäin hyvä asia, että meillä on nyt tulossa laki, jolla asia ratkaistaan. Meilläkin oli asiantuntijoina kuultavina myös yliopistojen edustajia, ja he olivat ehdottomasti sitä mieltä, että tämä koulutus olisi pitänyt laittaa yliopistoihin. Ei siinä ole mitään epäselvää.

Mutta kuten on tullut esiin monessa hyvässä puheenvuorossa — viittaa ed. Lapintien puheenvuoroon, joka oli minusta hyvin analysoiva — me nyt kuitenkin katsomme, että suurimmalla osalla opettajista on ylempi korkeakoulututkinto ja tällä hetkellä opettajat opiskelevat, nostavat omaa tietotasaansa ammattikorkeakoulussa ja siten myös yliopistoyhteys on olemassa, se säilyy ja sen mietinnön mukaankin täytyy lisääntyä. Yhteistyötä täytyy tehdä yliopistojen kanssa, ja sillä tavalla ei tämä ole aivan yliopistoista erillinen koulutus.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-

Harjan puheenvuoroa täytyy nyt korjata, kun hän totesi, että 25 vuotta on selvitetty eikä olla mihinkään tulokseen päästy. Useimmat johtavat asiantuntijatahot ovat jo pitkään olleet sitä mieltä, että opettajankoulutus tulee yhdistää, yhdenmukaistaa ja saattaa korkeakoulutasoiseksi niin, että opettajan tutkinto on ylempi korkeakoulututkinto eli maisterin tasoinen tutkinto. Tätä mieltä on pitkään ollut myös tämä talo, eduskunta. Kannanotot ovat olleet yksimielisiä. Nyt yhtäkkiä tulee sitten toinen suunta.

Kuten ed. Luhtanen totesi, terveydenhuoltoalalla on sekaannusta, ei ainoastaan siellä. Käsitkseni on, että esimerkiksi yhteiskunnallisten aineiden opettajankoulutus on tästedes mahdollista sekä ammattikorkeakouluissa että yliopistoissa. Meille tulee tätä kautta väkisin kahden tason koulutusta sen takia, että ammattikorkeakoulussa annetaan vain alemman korkeakoulutason eli 35 opintoviikon mittaisia opintoja, kun yliopistossa kasvatustieteelliset opinnot esimerkiksi luokanopettajan kohdalla ovat kandidaatti-maisterin tasoon johtavia. Minusta tämä on, niin kuin keskustelussa on useaan otteeseen todettu, sekaannusta ja hajaannusta aiheuttavaa. On valitettavaa, että nyt se taho kokoomuksessa, joka ajaa koko opettajankoulutusta opettajakorkeakouluihin, on saanut voiton, ja tämä on ensimmäinen askel siihen suuntaan.

Ed. Manninen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! Kuten jo aikaisemmin on todettu, eduskunta edellytti vuonna 1990 yksiselitteisesti, että opettajankoulutus kokonaisuudessaan tulisi sijoittaa vastaisuudessa korkeakouluihin. Tosin silloin ei ollut olemassa ammattikorkeakouluja, mutta sitä suuremmalla syyllä voidaan sanoa, että tarkoitettiin nimenomaan tiedekorkeakouluja. Korkeakouluneuvosto on kahtena edellisenä vuonna, 1994 ja 1995, yksimielisesti ollut sitä mieltä, että ammatillisten koulujen opettajankoulutus tulisi sijoittaa nimenomaan tiedekorkeakouluihin.

Myös valiokunnassa kulttuurien asiantuntijoiden valtava enemmistö on ollut samaa mieltä, että tiedekorkeakoulut olisivat ainoa oikea paikka myös ammatillisten koulujen opettajien koulutukselle. On myös sanottu, ja tähän oli luettavissa myös ed. Olinin puheenvuorosta,

että sinne se, siis tiedekorkeakouluihin kuitenkin lopulta aikanaan tulee sijoitettavaksi, vaikka nyt päätettäisiinkin hallituksen esittämällä tavalla.

Valitettavasti nyt on keskitytty yksinomaan ammattikorkeakouluvaihtoehtoon, sillä selvitysmies sai toimeksiannon tehdä selvityksen ja ehdotuksen tämän yhden vaihtoehdon pohjalta. Parempi olisi ollut tutkia tasavertaisesti molemmat vaihtoehdot ja vasta sen jälkeen tehdä lopulliset ratkaisut.

Siksi kannatan ed. Räsänen ehdotusta, että ehdotetut lait hylättäisiin ja lähetettäisiin uuteen valmisteluun.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korteniemen puheenvuoron kohdalta eräs merkittävä oikaisu. Edustaja sanoi, että asiantuntijoiden valtava enemmistö olisi ollut sitä mieltä, että yliopistovaihtoehto olisi ollut parempi. Näin ei ollut sivistysvaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden kohdalta. Ja kun nyt olen tietysti tätä keskustelua yrittänyt seurata vähän laajemminkin, niin tämän tyyppiseen johdopäätökseen ei voi tulla. Toistan edelleen sen, tämä ei ole mustavalkoinen asia. Sivistysvaliokunta on tehnyt asiassa tavallaan synteetin korostamalla elimellistä yhteistyötä yliopistojen ja teknillisten korkeakoulujen kanssa. Näin on ja näin pitää olla.

Kysymys on tämän asian taustalta aika paljon siitä, että on olemassa kaksi, kutsuisin niitä koulukunniksi. On aivan selvää, että yliopistoissa on paljon ihmisiä ja voimia, jotka eivät ollenkaan missään vaiheessa hyväksyneet koko ammattikorkeakoulujärjestelmää. Nämä näkemykset heijastuvat myös täällä käydyssä keskustelussa. Tosin haluan uskoa, että täällä käytetyt puheenvuorot ovat aidosti nähneet tämän yliopistovaihtoehdon parempana, mutta asiantuntijoiden selvä enemmistö sivistysvaliokunnassa kallistui tämän ammattikorkeakouluissa suoritettavan vaihtoehdon suuntaan.

Minulla on kädessäni myös asiantuntijalause, jossa todetaan, että nimenomaan, kun on vertailtu yliopistomallia ja ammattikorkeakoulumallia, niin todetaan, että ammattikorkeakoulumallissa on runsaat ja tärkeiltä osin vahvat vuorovaikutukset ja nimenomaan yliopistomallissa ne ovat niukat ja osin heikot vuorovaikutukset. Tämä oli tieteellisen loppu-tutkimuksen suorittaneen henkilön analyysi tästä asiasta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Korteniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Gustafssonille vastaan, että kyllä minä ainakin tulkituin näin, että asiantuntijoiden enemmistö oli nimenomaan tiedekorkeakouluvaihtoehdon kannalla. Totean, että esimerkiksi opettajiksi opiskelevien lausunnoissa tämä tuli selkeästi esille. Rehtoreiden edustajat olivat tätä mieltä voittopuolisesti, samoin esimerkiksi Tampereen yliopiston edustajat. Hämeenlinnan ammatillisten koulujen opettajien valmistuslaitoksesta olleet edustajat olivat tätä mieltä, OAJ oli tätä mieltä, Kuntaliitto oli tätä mieltä. Kyllä minun mielestäni enemmistö asiantuntijoista oli sitä mieltä, että tiedekorkeakoulut olisivat oikea vaihtoehto ja sen vuoksi tämä vaihtoehto olisi tullut selvittää tässä yhteydessä paremmin.

Ed. M. Markkula: Arvoisa puhemies! Salissa käydyssä keskustelussa on esitelty kahden vastakkaisen koulukunnan näkemyksiä. On toisaalta perusteltu yliopistomallia ja toisaalta ammattikorkeakoulumallia. Yhä suuremmassa määrin ollaan kuitenkin kallistuttu valiokunnan mietinnössään ottamalle sekä että -linjalle, että nämä molemmat on yhdistettävä ja siten luotava mahdollisimman hyvä toimintamuoto ammatillisten oppilaitosten ja ammattikoreakoulujen opettajien tulevaisuudelle.

Haluan perustella tätä sekä että -mallia ja samalla tuoda esille näkemyksiä, jotka vastaavat muun muassa ed. Vehviläisen kysymykseen, kun hän epäili, että verkostomaisuutta ei tällä lailla kyetä takaamaan. Edelleen vastaan ed. Lahtelan kommenttiin, kun hän peräänkuulutti, mitä on mietinnön mukainen terve kilpailu. Ed. Lapintie toivoi, että yritysalamästä tulisi opettajia yhä enemmän ammattikorkeakouluihin. Myös tähän voin esittää muutaman näkemyksen. Ed. Luhtanen totesi, että opettajankoulutus voi säilyä osittain yliopistossa, osittain ammattikorkeakouluissa.

Todella näin voidaan tehdä. Opettajankoulutuksen laatutasosta huolehtiminen edellyttää toisaalta koulutuksen yksilöllisen joustavuuden lisäämistä ja sen huomioon ottamista, että näillä koulutuksessa olevilla henkilöillä on jo vankka oma peruskoulutus ja heillä on kokemusta käytännön työelämästä. Toisaalta opetuksen laatu-taso edellyttää sitä, että nimenomaan suunnitel-

mallisesti rakennetaan työelämäyhteistyötä. Työelämäyhteistyöhön liittyy vahvasti kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö yliopistolaitoksen kanssa. Nämä ovat olleet oikeita ja välttämättömiä linjauksia.

Ammatilliselle opettajankoulutukselle asetetut tavoitteet edellyttävät uutta, ja korostan nimenomaan laadullisesti ja menetelmällisesti uutta, korkeatasoista, verkostomaisesti toimivaa ja toteutettavaa koulutusta. Tällöin on syytä korostaa myös lain perusteluissa todettua linjausta, että ammatillisen opettajankoulutuksen tulee myös sisällöllisesti lähentyä työelämää, ammatillista peruskoulutusta ja ammattikorkeakouluja sekä toisaalta lähestyä eri alojen tiede- ja taidekorkeakouluja. Tässä ollaan luomassa jotain uutta, sellaista uutta, jota vielä ei ole, jota kasvatustieteelliset tiedekunnat eivät tätä nykyä ole kyenneet tarjoamaan. Tässä mielessä tämä linjaus on perusteltu.

Kun on todettu, että olisi pitänyt kysyä yliopistoilta, niin ihan hyvin voidaan todeta esimerkiksi Oulun tilanne, miten valmistelu on siellä tapahtunut yhteistyössä Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymän ja Oulun yliopiston kanssa. Tätä ehkä parhaiten kuvaa kuntayhtymän johtajan Matti Määttän lausunto, jonka hän esitti meillä valiokunnassa. Hän totesi heidän visionsa olevan, että ammatillinen opettajakorkeakoulu on korkeatasoinen, tulevaisuutta ennakoiva, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa toimiva yksikkö, jonka tehtävänä on opettajien perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen järjestäminen. Järjestäminen on tässä oleellinen sana ja se tarkoittaa nimenomaan sitä, että tuo yksikkö itse ei anna kaikkea koulutusta, vaan se kokoaa sitä. Tämä on myös sitä tervettä kilpailua, mitä tarvitaan. Eli tarvitaan koulutuksen osioita oman substanssialan tiedekorkeakouluista ja tarvitaan tiivistä yhteistyötä kasvatustieteellisten tiedekuntien kanssa, perinteisen opettajankoulutuksen kanssa. Uskon, että esimerkiksi Oulun tilanne tulee tyypillisimmillään olemaan juuri tätä uutta tavoitehakuista toimintaa.

Se, kuinka hyvin ja nopeasti asetetut tavoitteet onnistutaan saavuttamaan, on todellinen haaste, joka meidän on ammattikorkeakouluille annettava. Tämän perusteena on myös se, että eduskunta omilla päätöksillään on halunnut luoda Suomeen vahvan ammattikorkeakoululaitoksen ja lähentää ammattikorkeakouluja nimenomaan käytäntöön, olla käytännön työelämää palveleva. Tällöin on luontevaa, että myös

osa opettajankoulutuksesta toteutetaan ja annetaan siellä.

Mutta mikäli joku valituista viidestä suomenkielisestä yksiköstä tai ruotsinkielinen yksikkö ei kykene asetettuja tavoitteita saavuttamaan, niin kyllä laissa on selkeät pykälät, joiden mukaisesti toimia. Ellei jonkun ammattikorkeakoulun osalta verkostomaista yhteistyötä toteuteta ja laatu- tasoa ei kyetä saavuttamaan, on valtioneuvoston silloin syytä käyttää lain 2 §:n mukaisia säädöksiä ja peruuttaa kyseiselle ammattikorkeakoululle annettu lupa. Kyllä tämä on yksinkertaisesti toteutettavissa. Eli jos joku ei lähde verkostomaiseen yhteistyöhön, silloin laki antaa mahdollisuudet muuttaa tehtyjä päätöksiä. Meidän tulee peräänkuuluttaa toivomaamme kehitystä ja huolehtia siitä, että haasteet ovat riittävän kovat. Mutta meidän tulee antaa myös edellytykset haasteiden toteuttamiseen.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kuten tähänastinen keskustelu osoittaa, niin opettajilta yleensä ja erityisesti ammattikorkeakouluopettajilta vaaditaan hyvin paljon. Toisaalta oman osaamisen pitää olla korkeatasoista ja toisaalta, niin kuin on luonnollista, vaaditaan myös työelämän kokemusta ja läheistä kosketusta työelämään. Tässä mielessä olisin toivonut, että esimerkiksi ed. M. Markkula olisi vähän enemmän kiinnittänyt huomiota tähän näkökulmaan.

Kun ammattikorkeakoulun opettaja esimerkiksi saattaa 30 vuoden iässä tulla opettamaan, niin saattaa käydä, että hän sitten 30—35 vuotta myöhemmin jää eläkkeelle olematta päivääkään sinä aikana työelämän kanssa kosketuksessa. Minusta se on loppujen lopuksi paljon suurempi ongelma kuin opettajankoulutuksen järjestäminen, järjestetään se sitten yliopiston tai ammattikorkeakoulun kanssa yhteistyössä.

Haluaisin, rouva puhemies, kiinnittää todella vakavaa huomiota siihen, että myös eduskunta, paitsi tähän nyt käsiteltävänä olevaan lakiehdotukseen, turvaa tulevaisuudessa sen, että ammattikorkeakoulun opettajalla säilyy jatkuva kosketus työelämään. Muistan omalta ajaltani, että teknillisen oppilaitoksen diplomi-insinööreille yritettiin saada mahdollisuus jatkuvasti olla työelämän kanssa yhteydessä, mutta tosiasiaksi on jäänyt, että sitä ei ole järjestetty. Diplomi-insinööriin, joka on 35 vuotta takaperin valmistunut, tiedot ovat valitettavasti tänä päivänä aivan vanhanaikaisia. Tähän pyytäisin kiinnittämään huomiota.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti ed. M. Markkulalle. Ed. M. Markkula näki suurena haasteena sen, että osa opettajankoulutuksesta on alempaa korkeakoulutasoa ja osa ylempää korkeakoulutasoa. En ymmärrä millä tavalla ja mitä haastetta siinä on. Sehän on vain yhtä kuin opettajakunnan laittamista kahden kerroksen väkeen. Siinä voidaan puhua verkostoista ja kaiken maailman neteistä, mutta kysymys on kuitenkin opettajan ammattipätevyydestä ja sen tasosta. Se, perustuu se tieteelliselle tiedolle vai mikä siellä on pohjana ja taustana, lienee oleellista ja tärkeää.

Arvoisa puhemies! Tässä on hyvin moneen kertaan asiantuntijoista käyty keskustelua, että kumpia oli enemmän ammattikorkeakoulun vai yliopiston puolesta puhujia. Ei varmaan kansanedustajilta ole kielletty itsenäistä ajattelua ja toimintaa sen pohjalta. Ei kai se voi olla mikään päätöksenteon perusta, kuinka paljon minkäkin puolesta asiantuntijoita käy puhumassa valiokunnassa, vaan perusta täytyy olla jossakin muualla, vähän syvemmällä kuin siinä oliko viisi puolesta vaiko neljä tai kolme. Eli tämä ei ole sekä-että tai joko-tai-malli. Nyt tuntuu vähän siltä, että tämä on ”vaikkapa näin” -malli.

Ed. O l i n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Elo kiinnitti erittäin tärkeään näkökulmaan huomiota. Samalla haluaisin todeta, että tässä keskustelussa ei pitäisi hukkua se ajatus, että oikeastaan kriittiset puheenvuorot ovat peräänkuuluttaneet toisen vaihtoehdon selvittelyä. Olisi kaikei verrattain viisasta, että opetusministeriö, mikäli esitys hyväksytään, kiireisesti laittaisi toisen selvitysvaihtoehdon käyntiin. Sitä kautta voitaisiin ehkä välttää ne kielteiset asiaan liittyvät vaikutukset, joihin muun muassa ed. Pulliainen aivan oikein jokin aika sitten vastauspuheenvuorossaan kiinnitti huomiota.

Ed. M a r k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erityisesti ed. Elolle toteaisin sen, että jo lain aikaisemmissa käsittelyvaiheissa olen korostanut läheistä yhteyttä työelämään.

Tämän lisäksi tämän lain 12 § on erityisen merkittävä, uutta käytäntöä luova, koska siinä todetaan, että opettajalla on aina seitsemän vuotta palveltuaan oikeus ja, korostan, myös velvollisuus virkavapaana ja virkaan kuuluvien palkkaeduin täydentää viran hoitamista edistäviä tietoja ja taitoja viisi opettajakorkeakoulun työkuukautta. Tämä todella pakottaa suunnitelmalli-

seen täydennyskoulutukseen. Toki tänä päivänä jokaisen opettajan velvollisuus muutenkin on täydentää omaa taitoaan ja luoda omia yhteyksiä niin työelämään kuin tiedemaailmaan ja yhä korostetummissa määrin myös kansainvälisille kentille. Tämä työelämä-näkökohta on todella ihan välttämätön, kun me mietimme ammatillisen koulutuksen tulevaisuutta Suomessa.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Minä pelkäsinkin tässä, että tämä keskustelu saa ala-arvoisen lopun, jos minä käytän viimeisen puheenvuoron, mutta näyttää, että ed. Ryhänen vielä jatkaa. Nimittäin minä olen käynyt pelkästään supistetun kansakoulun ja vähän muuta, niin että tätä tietopuolta ei ole paljon.

Sen minä tästä keskustelusta kuitenkin ja yleensä opetuksesta ymmärrän, että täytyy tietysti osata se, mitä opettaa, mutta ei ole välttämättä niin, että ihminen, vaikka tietääkin, pystyy opetuksen kautta siirtämään tämän tiedon toiselle ihmiselle. Jollakin tavalla sen asian ympärille tämän asian keskustelu tässä liittyy; mistä, tiedevai ammattikorkeakoulusta, saataisiin paremmin tämän alueen edustajia.

Mutta minä olen ammattikorkeakoulun nostamisesta näin eturiviin opettajankoulutuksessa hiukan huolissani sikäli, että ammattikorkeakoulujärjestelmä on vasta aivan äskettäin tullut käyttöön. Aikanaan epäilin, kun sitä perustettiin, tarkoittaako tämä pelkästään sitä, että nostetaan vain Ammattikorkeakoulu-niminen kyltti vanhan koulun katolle ja sen jälkeen se on ammattikorkeakoulu ja tieto ja taito tulee sen mukana, kun kylttikin on katolla. Minä olen vähän sitä mieltä, että tätä asiaa ei ole kyllä oikein selvitetty.

Ja jos niin on, että tiedot ja taidot eivät ole lisääntyneet vastaavalla tavalla, kyllä silloin se, että tällaisessa opinahjossa ryhdytään kouluttamaan opettaja-ainesta, on aika lailla hyppy pimeään. Ei täällä esimerkiksi opetusministeri, kun aikanaan olen sitä kysellyt, ole selvitystä antanut siihen, miten ammattikorkeakoululaitos on kehittänyt nimensä mukaisesti ja olisiko se näin ollen kelvollinen opettajankoulutustoimintaan. Saattaa olla, että muutaman vuoden perästä katkerin mielin huomataan, että on tehty virhe, tai sitten ryhdytään ammattikorkeakoululaitosta tehostamaan joka suhteessa, jotta se saa sellaisen aseman, että sieltä valmistuu hyviä opettajia.

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti vain ed. Aitto-

niemelle: Käytitte ilmaisua, että tämä voi olla ”hyppy pimeään”. Sitä tämä ei missään tapauksessa ole. Käydyssä keskustelussa on myös perustellusti kritisoitu esitystä nimenomaan siitä lähökohdasta, että muu opettajankoulutus on yliopistossa ja tässä tehdään pääsäännöstä poikkeus. Sen takia valiokunta erittäin perusteellisesti tähän asiaan perehtyi.

Taustana on myös lukuisten työryhmien ja selvitysmiesten työt. Tämä ei ole, ed. Aittoniemi, hyppy pimeään juuri sen takia, että sitä koulutusta jatketaan niiltä koetuilta pohjilta, joilta opetusyksiköissä sitä nytkin on tehty. Lisäarvo tulee sillä, että opettajankoulutusyksiköitä yhdistetään, saadaan enemmän volyymiä ja, niin kuin valiokunta on edellyttänyt, tehdään tiivistä yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Ed. Olin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myöskään minusta tämä ei ole — saman ed. Gustafsson totesi — hyppy pimeään. Mutta se vaara on olemassa, että vain kyltti vaihtuu katolla. Senpä vuoksi toistan, arvoisa puhemies, sen aikaisemmin lausumani, että nimenomaan opetusministeriön suoranaisten velvollisuutena on käynnistää kiireesti voimakkaassa suunnitteluprosessissa nyt olevan ammattikorkeakoulun antaman opetuksen laadun tason seurantajärjestelmä, että tämä seurantajärjestelmä saadaan käyntiin ja sitä kautta voidaan arvioida näiden ratkaisujen onnistuneisuutta.

Ed. Ryhänen: Arvoisa puhemies! Täällä ed. Olin ym. ovat puhuneet aivan selkeästi, että tämä lakiesitys on huono ja että se täytyisi lähettää uuteen valmisteluun. Ihmettelen kuitenkin, että muun muassa ed. Olin on itse sanonut, että hän tulee äänestämään kuitenkin tämän lakiesityksen puolesta. Miksi?

On tuotu esille se, että tehdään nyt tällä tavalla ja vastaisuudessa korjataan. Meillä on nimenomaan opetuspuolella hyvin paljon esimerkkejä siitä, että entisestä järjestelmästä luopuminen on hyvin hankalaa ja kivuliasta. Jos nyt luodaan joku uusi järjestelmä, niin kuin tässä tarkoitetaan, sen vaihtaminen myöhemmin toisenlaiseen, on vaikeata ja tulee aiheuttamaan myös inhimillisesti hyvin suuria ongelmia ja taloudellisia kustannuksia. Sen tähden tällaista hällä väliä -suunnittelua ja -päättöksentekoa ei voi mitenkään puolustella. Ed. Olin on tässä suhteessa aivan oikeassa.

Minä ihmettelen, millainen lehmänkauppa tässä on nyt tehty. Täällä on avoimesti tuotu

esiin, että kokoomus on kävellyt muun hallituksen yli. Mikä lehmänkauppa tässä nyt on, kun valmistellaan kerta kaikkiaan hyvin arveluttavaa lakiesitystä?

Opetusministeri Heino: Arvoisa puhemies! En halua tätä käytyä keskustelua pitkitää ja toistaa niitä asioita, mitä lähetekeskustelussa sanoin, mutta haluaisin kommentoida ihan muutamaa asiaa, jotka täällä ovat tulleet esiin.

Ensinnä, äsken tuli esille kysymys ammattikorkeakoulun tason tilanteesta, mitä siinä suhteessa on tapahtunut ja onko ammattikorkeakoulujen antaman opetuksen laatua kyetty nostamaan. Tältä osin on tehty itse asiassa hyvin paljon tutkimus- ja arviointityötä. On muun muassa valtioneuvoston asettaman korkeakoulutuksen arviointineuvoston yksi keskeisempiä tehtäviä arvioida, miten opetus ja toiminta ammattikorkeakouluyksiköissä jatkossa kehittyy. Mielihyvin sen materiaalin, mitä näiltä osin on olemassa — ne ovat siis hyvin paljolti kansainvälisiä arvioiteja — toimitan esimerkiksi ed. Olinin ja ed. Aittoniemen käyttöön.

Täällä on tullut esille pelko siitä, että tämän ratkaisun takana olisi jonkin näköinen pidemmän aikavälin tavoite siitä, että kaikki opettajankoulutus olisi tarkoitus jatkossa siirtää ammattikorkeakoulutasoiseksi. Haluan tässä yhteydessä sanoa, että tämän kaltaista tavoitetta hallituksella ei ole. Hallitus ei tule muuttamaan nykyisin yliopistoissa annettavan opettajankoulutuksen asemaa.

Viimeksi ed. Ryhänen lähti siitä näkökulmasta, että muutoksia on vaikea saada aikaan, ja näin varmasti on. Kun selvittelytyötä on useiden vuosien ajan tehty ja myös kysytty yksiköiden omaa näkemystä asiasta, aika monilla yksiköillä näkemys on ollut se, että kyllä, yliopistolaitoksen yhteyteen mutta itsenäisenä osana, jolla on oma päätösvalta ja oma budjettivalta. Sen kaltaisen ratkaisun tekemiseen taas esimerkiksi yliopistolaitoksella ei ole halua, että yliopistojen yhteyteen luotaisiin sen kaltainen elin, jonka budjettirahoitus olisi irrallaan yliopiston muusta toiminnasta ja joka tekisi päätöksensä omassa piirissä irti yliopistojen muusta päätöksenteosta. Tätä halua yliopistoilla ei ole ollut.

Jos tämä toiminta olisi saatettu osaksi yliopistojen muuta toimintaa ja kun tiedetään, missä taloudellisessa tilanteessa yliopistot tällä hetkellä elävät, niin käytännössä — pelkään pahoin — näiden yksiköiden toimintaresurssit välttämättä eivät olisi pysyneet niinkään hyvinä kuin ne ovat

tällä hetkellä, vaan ne siinä päätöksenteossa olivat saattaneet jäädä rahanjaossa jälkeen.

Tältä pohjalta päädyttiin nimenomaan tähän sekä-että-ratkaisuun, josta täällä on paljon puhuttu, ratkaisuun, jossa yksiköt on siirretty ammattikorkeakoulujen yhteyteen niin, että veloitetaan siihen, että yhteistyö myös yliopistoissa tapahtuvat pedagogisen opetuksen osalta rakennetaan luontevaksi. Tämän yhteyden rakentamista tietysti opetusministeriöllä on tarkoitus jatkovasti seurata.

Ed. E l o : Rouva puhemies! Ensinnäkin haluan yhtyä ed. Gustafssonin näkemykseen siitä, että valiokunta kannanotoissaan on saanut aikaan varsin hyvän synteetin, ja olen sen takia valmis esityksen puolesta äänestämään.

Haluaisin vielä aivan lyhyesti palata työelämäkosketukseen ammattikorkeakoulun opettajan osalta. Kun toimin parinkymmenen vuoden ajan Porin teknillisen oppilaitoksen opettajana, eräs suurimpia opiskelijoiden valituksen aiheita oli se, että ns. ammattiaineiden opettajat eivät seuraa tarpeeksi, mitä tapahtuu tekniikassa, mitä tapahtuu työelämässä. Toivoisinkin, että saataisiin aikaan paitsi se, mitä ed. M. Markkula sanoi, eli oikeus niin myös velvollisuus painottaa työelämää erityisesti tekniikan aloilla, mutta myös kaupallisen opetuksen ja terveydenhuollon alalla ja muillakin aloilla, missä käytännön työelämän läheisyys on hyvin tärkeätä opettajalle. Tällainen oikeus ja mielellään myös velvollisuus pitäisi olla, koska se on myös opiskelijoiden etu. Opiskelijat monta kertaa joutuvat vanhojen tietojen kanssa tekemisiin ja heidän on erittäin vaikea vastustaa sellaista opettajaa, joka on virka-asemassa, jolloin mahdollisuudet hänen vaihtamiseensa ovat erittäin vähäiset.

Rouva puhemies! Lopuksi sanoisin, että työelämän kokemuksen ja sen nykyaikaisen tiedon säilyttäminen on ehkä vielä tärkeämpää kuin se, missä ammatillisen koulutuksen opettajien koulutus tapahtuu.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Ministeri Heinonen totesi, että nykyinen opettajankoulutus säilyy yliopistoissa ja sen asemaan ei tule muutoksia. Tämä on hyvä asia, ja olisinkin toivonut — koska täällä on esitetty suurta kritiikkiä — että tämä olisi näkynyt lakiesityksessä siitä syystä, että nimenomaan tämä asia on herättänyt täällä paljon epätietoisuutta.

Minä otan esimerkkinä edelleen terveydenhuollon opettajankoulutuksen, jota tällä hetkellä

annetaan täysimittaisena tutkinto-opiskeluna viidessä yliopistossa. Lakiesityksen mukaan opistoasteella annettava koulutus kahdessa yksikössä siirtyisi nyt ammattikorkeakouluihin. Korostan vielä, että esimerkiksi Helsingin terveydenhuolto-oppilaitoksen opettajankoulutus siirtyisi hallinto- tai mihinkä lie erikoisyksikköön.

Tämä tulkinta, mitä te sanotte, tarkoittaa siis sitä, että meillä yliopistokoulutus jatkuu ja sen lisäksi edelleen kahdessa ammattikorkeakoulun opettajakorkeakoulutusyksikössä annetaan terveydenhuollon opettajankoulutusta. Jos ei näin ole, pyytäisin jossain yhteydessä selvitystä. Lisäksi kritisoin valmistelua. Mieli tekisi vielä kysyä, miksi ette pyytäneet lausuntoja korkeakoulu- ja tiedeosastolta ja ottaneet heitä valmistelutyöhön mukaan, vai otitteko.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Täällä ed. Luhtanen jo esittikin ministeri Heinolle samoja asioita kuin itsekin olin ajatellut esittää. Sen sijaan puuttuisin tässä yhteydessä ammattikorkeakoulujen hallintokysymykseen, koska opetusministeri otti asian esille. Olen vähän peloissani ammattikorkeakoulun hallinnosta sen johdosta, että edelleenkin valtaa siirtyy opetushallitukselle, opetusministeriölle ja valtioneuvostolle. Täällä puhuttiin laatukysymyksistä ja kriteerikysymyksistä tämän asian kohdalla ja tämä liittyy lain perusteluihin. Toivoisin, että opetusministeriö seuraavalla kerralla päätöstä tehtäessä ammattikorkeakoulujen vakainaistamiskysymyksissä käyttää myös tasavertaisuutta eri alueiden kohdalla kriteerinä. Minä en ole täysin tyytyväinen edelliseen jakoon. Sieltä jäi merkittäviä ammattikorkeakouluja pois, jotka olisivat täyttäneet laatukriteerit, muun muassa Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu. Otan sen tässä esille.

Toivoisin, että kun opettajankoulutusta edelleenkin kehitetään, pidettäisiin huoli siitä, että myöskin yliopiston ja ammattikorkeakoulun yhteistyö voisi säilyä ja tehostua.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Mielestäni ministeri Heinosen puheenvuoro toi merkittävää lisätietoa kysymykseen nimenomaan niiltä osin, kuin ed. Luhtanen on esittänyt huolestuneisuutta esimerkiksi juuri terveydenhuollon opettajankoulutuksen osalta.

Toisaalta täällä on tiedusteltu myös, miksi kerroin käsitykseni, äänestyskäyttäytymiseni, niin kuin kerroin, siitä huolimatta että olen esittänyt vahvaa kritiikkiä esitystä kohtaan. Olen

kuitenkin keskustellut asiasta. Äänestyskäyttämiseni perustuu siihen, että ennakkoin esityksen menestymismahdollisuuden. Pidän realistisena kuitenkin, että numerot ovat sen puolesta selvät. Kuitenkin luotan siihen jatkomenettelyyn, josta asian tiimoilta on valmistelun osalta kerrottu. Siihen en halua kritiikkiäni osoittaa.

Opetusministeri Heino: Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Elo omassa kommenttipuheenvuorossaan tarttui hyvin olennaiseen asiaan. Käytännössä näin nopeasti muuttuvan työelämän tilanteessa on hyvin olennainen asia, että opettajien työelämäosaaminen myös jatkuvasti opettajan uran varrella kyetään pitämään ajan tasalla. Meillä on tarkoitus nimenomaan katsoa, mitä asialle voidaan jatkossa tehdä.

Täällä tuli esille kysymys tämän esityksen valmistelusta, jota on tehty. Niiltä osin täytyy sanoa, että käsittelyssä ovat kaikki opetusministeriön osastot olleet mukana. Kaikkien osastojen näkemys on ollut myös esityksen mukainen. Tästä on kyllä vallinnut täysi yksimielisyys meillä eikä tämän kaltaista ristiriitaa ole ollut.

Ammattikorkeakoulujen vakinaistamisperusteista johtava peruste jatkossakin tulee olemaan laadullinen peruste. Samoin on tarkoituksenmukaista ottaa huomioon, kuten hallituksen esityksen perusteluissa todetaankin, minkälaiseksi alueellisesti ammattikorkeakouluverkko Suomessa muotoutuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Räsänen ed. Vehviläisen kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotukset, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Puhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ala-Harja, Alaranta, Andersson J., Anttila U., Apukka, Aura, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Enestam, Fila-

toiv, Gustafsson, Hassi, Heinonen, Hellberg, Hel-le, Holopainen, Hämäläinen, Immonen, Itälä, Jansson, Joenpalo, Juurola, Karjalainen, Karjula, Karpio, Kautto, Kekkonen, Knaapi, Kokkonen, Korhonen M., Koski V., Koskinen H., Koskinen Jari, Koskinen M., Kukkonen J., Kukkonen U-M., Kuoppa, Kuosmanen, Kurola, Laakso, Lahtela, Laitinen, Lapintie, Lax, Leppänen P., Liikkanen, Lindqvist, Lindroos, Lindén, Lipponen, Luhtanen, Löf, Malm, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Metsämäki, Mikkola, Mähönen, Mölsä, Nikula, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala O., Ojala R., Olin, Partanen, Perho, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Piha, Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Puhjo, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Rantanen, Rimmi, Rinne, Roos, Rosendahl, Salolainen, Sasi, Savela, Soininvaara, Tahvanainen, Taina, Tiuri, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vehkaoja, Viitames, Viitanen, Viljamaa, Vokkolainen, Vuoresola, Vähänäkki, Wahlström ja Zyskowiec.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Anttila S-L., Aula, Huuhtanen, Isohookana-Asunmaa, Jääskeläinen, Jätteenmäki, Kallis, Kankaanniemi, Kiviniemi, Koistinen, Korkeaoja, Korteniemi, Koski M., Kääriäinen, Leppänen J., Lämsä, Myllyniemi, Penttilä, Pesälä, Pykäläinen, Ranta-Muotio, Rehn, Räsänen, Saari, Salo, Suhola, Takkula, Tarkka, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläinen, Vihriälä, Vistbacka ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho, Ala-Nissilä, Alho, Andersson C., Backman, Halonen, Huotari, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Hyssälä, Häkämies, Ihamäki, Jaakonsaari, Juhantalo, Kaarilahti, Kalli, Kallio, Kalliomäki, Kanerva, Kantalainen, Karhunen, Kempainen, Kiljunen, Komi, Korhonen R., Koskinen Johannes, Krohn, Kuisma, Laaksonen, Lamminen, Lehtosaari, Linnainmaa, Manninen, Mönkäre, Niinistö, Norrback, Paasilinna, Paasio, Pehkonen, Pekkarinen, Peltomo, Prusti, Rask, Rauramo, Ryhänen, Saapunki, Saarinen, Seppänen, Siimes, Skinnari, Smeds, Tennilä, Tiilikainen, Tiusanen, Tulonen ja Virtanen.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 108 jaa- ja 35 ei-ääntä; poissa 56. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys laiksi näköammaisten kirjastosta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 61/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 4/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Edellä käsitellyssä olleesta sivistysvaliokunnan mietinnöstä olimme eri mieltä, mutta tämä hallituksen esitys näköammaisten kirjastosta on hyväksytty valiokunnassa yksimielisesti ja niin uskon sen tulevan hyväksytyksi myös täällä salissa.

Esityksen tarkoituksenahan on mahdollistaa näköammaisten kirjaston palvelujen kehittäminen asiakaskunnan muuttuvien tarpeiden ja teknisen kehityksen vaatimusten mukaisesti. Aivan lyhyesti haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, ettei lakia suinkaan tule sitoa olemassaolevaan tekniikkaan, sillä yhä suurempi osa kirjallisesta materiaalista kuten kirjat, lehdet, nuotit jne tuotetaan jo alunperin sähköisessä muodossa, joten niiden muokkaaminen näköammaisille soveltuviksi on vastaisuudessa entistä helpompaa. Elektronisten tiedonsiirtoyhteyksien nopea yleistymisen sekä kirjastotoiminnassa että kotitalouksissa johtaa aivan varmasti sähköisten lainojen lisääntymiseen. Näin ollen sivistysvaliokunnan mietinnössä esittämä huoli siitä, että lainaustoiminnan tulee olla maksutonta siitä riippumatta, onko kyse fyysisten aineistojen postittamisesta vai aineiston elektronisesta lainaamisesta, on äärettömän välttämätön ja tärkeä.

Kiinnittäisin myös huomiota siihen, että me olemme yhä lisääntyvässä määrin antaneet kunnille nyt itsemääräämisoikeutta ja mahdollisuutta säädellä omaa toimintaansa, ja näyttää tämänkin asian yhteydessä olevan niin, että kunnat eivät toteuta omaa velvollisuuttaan, eivät edes noudata aina lakia. Sillä laki kuitenkin toteaa, että vammaisille pitää antaa heille kuuluvat tukipalvelut ja apuvälineet myös maksutta. Tässä on ihan selvästi ollut tieto siitä, että uuden tietotek-

niikan käyttöönotto näköammaisten tiedon- saannissa on kangerrellut nimenomaan siksi, että näköammaisille ei ole myönnetty uusia mahdollisuuksia avaavia tietokonelaitteita. Näin ollen minusta on välttämätöntä, että näköammaisten kirjaston asiakkaat saavat kirjaston käytössä tarvittavat apuvälineet terveydenhuollon ja sosiaalitoimen kautta viivytyksettä tarpeen ilmaantuessa.

Tämä on asia, jota ei kuitenkaan meidän miennössämme sinänsä ole mainittu, koska se perustuu toki lakiin ja pitäisi kuntien päättäjienkin huolehtia tämän lain noudattamisesta, mutta asia on sillä lailla tärkeä, että sitä on todella seurattava ja katsottava, että kunnat tältä osuudelta oman velvollisuutensa myös täyttävät.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. A. Ojala kiinnitti erittäin tärkeään asiaan huomiota kiinnittäessään huomiota maksuttomuuden periaatteeseen. Minusta valiokunta on osoittanut suurta sivistystasoa, kun se on katsonut, että lainaustoiminnan tulee olla maksutonta siitä riippumatta, onko todellakin kyse fyysisten aineistojen postittamisesta vai elektronisesta lainaamisesta.

Arvoisa rouva puhemies! Tämän maksuttomuuden periaatteen tällaisissa yhteyksissä tulee olla aika koskematon. Meidän sivistysyhteiskuntamme sellaisen jäsenten, joilla on erilaisia valmiuksia kuin sellaisilla, joilla on onnettomuuden tai muun syyn takia hankaluuksia, velvollisuus on sivistyneinä ihmisinä ja sivistisyhteiskuntana kantaa huolta tämän tyyppisistä kysymyksistä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Vammaisten asioiden eteenpäin vieminen on erittäin vaikeaa poliittisessa päätöksenteossa, mutta mitä tulee tähän hallituksen esitykseen ja tämän tyyppiseen suuntaukseen, muistan, että Suomen maaseudun puolueessa aikanaan, kun se oli vielä voimissaan ja olemassa, erityisesti ajettiin kehitystä näköammaisten kirjaston hyväksi. Erityisesti Tina Mäkelä, ryhmämme jäsen, on ollut, niin kuin eduskunnan papereista kyllä nähdään, voimakkaasti asian takana.

On hyvä, että nämä aikanaan SMP:n tekemät ehdotukset tulevat esiin nyt vielä tässä vaiheessa, toisin sanoen, ääni kuuluu tavallaan haudan takaa, mutta kuuluu kumminkin. Olen erittäin iloinen menneisyyden vuoksi, että asia on liikahtanut eteenpäin.

Ed. A l a r n t a : Arvoisa puhemies! En tiedä, tuleeko minun ääneni haudan edestä vai haudan takaa, mutta haluan vain kiinnittää huomiota samaan asiaan kuin ed. Arja Ojala puheenvuorossaan. Tämän lain aikaisemmissa käsittelyvaiheissa täällä keskusteltiin siitä ongelmasta, mikä muodostuu nyt, kun laitteiden lainaaminen jää tavallaan tyhjän päälle.

Hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että voidaan käyttää terveydenhuollon palveluja, mutta täällä keskusteluissa totesimme aikaisemmin jo, että kunnilla on päätösvaltaa hyvin paljon tässä ja eri paikkakunnilla saattaa olla hyvin erilaisia käytäntöjä eli näkövammaiset tulevat kyllä nyt valitettavasti hyvin erilaiseen asemaan asuinpaikastaan ja kotikunnastaan riippuen. Esitin harmitteluni jo aikaisemmin siitä, että valiokunta ei pystynyt velvoittamaan paremmin kuin näillä viittauksilla ja maininnoilla viranomaisia siihen, että myös laitevuokraamisesta huolehdittaisiin sen jälkeen, kun tämä nykyinen käytäntö päättyy.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Hallituksen esitys laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 70/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. M. K o r h o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kera-lain muutos on erittäin merkittävä lain muutos työllisyys- ja teollisuuspoliittisesta näkökulmasta katsottuna. Se lisää Keran toiminta-alueen laajuuksia ja mahdollisuuksia. Laki sinänsä on erittäin positiivinen.

Asiaan tuli kumminkin tietty määrä lisäinformaatiota viime viikon loppupuolella. Johtuen hyvin pitkälle aikataulusyistä informaation hyödyntäminen ja käsittely jäi erittäin vähäiselle

ajalle ja jopa osin estyi aikataulusta johtuvista syistä.

Tästä syystä, että asia saa sille kuuluvan arvon ja arvostuksen sekä riittävän perusteellisen käsittelyn, ehdotan, että asia jäisi pöydälle huomenna tiistaina pidettävään eduskunnan täysistuntoon.

Ed. A a l t o n e n : Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan mietintö on minusta hyvin asianmukainen ja positiivisella tavalla hallituksen esitystä tukeva. Siltä osin asian käsittely voitaisiin tietysti viedä tänäänkin eteenpäin. Pitkälle yhdyn kuitenkin siihen, mitä ed. M. Korhonen sanoi viime aikojen epäselvyyksistä, joita lähinnä kauppa- ja teollisuusministeriön virkamiesten esiintyminen julkisuudessa on merkinnyt. Haluan tässä vielä todeta, että ministeri Kalliomäki uudessa Talouselämä-lehdessä on lupailut, että niitä kysymyksiä, jotka tausta- toiminnan piirissä oleviin työnjakokysymyksiin liittyy, tullaan jossakin muodossa syksyllä selvittämään. En kuitenkaan näe mitään syytä vastustaa, pikemminkin kannatan ed. M. Korhosen ehdotusta.

P u h e m i e s : Ed. Aaltonen, kannatatteko ed. M. Korhosen ehdotusta?

P u h u j a : Arvoisa puhemies! Kannatan.

P u h e m i e s : Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja ehdotusta on kannatettu ja kun pöydällepano keskeyttäisi asian asiallisen käsittelyn, kehotan seuraavia puhujia ilmaisemaan kantansa pöydällepanoehdotuksesta.

Keskustelu pöydällepanoehdotuksesta:

Ed. K ä ä r i ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minä kannatan ed. M. Korhosen tekemää ehdotusta.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Epäselvyyksien selvittämiseksi jo eduskuntakäsittelyn aikana kannatan myös, rouva puhemies, tätä pöydällepanoehdotusta.

Ed. S a v e l a : Arvoisa puhemies! Näyttää olevan laajempikin rintama olemassa tämän asian selvittämiseksi. Minäkin puolestani kannatan ehdotusta.

Ed. A u r a : Arvoisa puhemies! Minä myös kannatan pöydällepanoehdotusta.

Keskustelu pöydällepanoehdotuksesta julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. M. Korhonen ed. Aaltosen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle huomiseen täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka haluaa jatkaa asian asiallista käsittelyä, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. M. Korhosen ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 1 jaa-ääni ja 131 ei-ääntä; poissa 67. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt ed. M. Korhosen ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle huomiseen täysistuntoon.

13) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 35/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 7/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Hallituksen esitys vesiliikennelaiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 66/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 6/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. T. P o h j o l a : Arvoisa rouva puhemies! Meillä on nyt käsittelyssä hallituksen esitys vesiliikennelaiksi. Vesiturvallisuuteen onkin mielestäni kiinnitettävä erityistä huomiota, koska Suomessa hukkuu suuri joukko ihmisiä vuosittain. Viime vuonna hukkui 193 ihmistä, joista 176 miehiä ja 17 naisia. Tilasto on Suomen ennätys positiivisessa mielessä eli aikaisempina vuosina hukkui vielä enemmän ihmisiä.

Liikennevaliokunta mietinnössään huomioi hukkuneiden suuren määrän. Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että vesiliikenteessäkin pitää kiinnittää huomiota tietoihin, taitoihin ja asenteisiin. Näin on asianlaita, mutta muutama esimerkki elävästä elämästä.

Alkolle kuului aikaisemmin valistustoiminta ja sen rahoittaminen. Alkon rahoja käytettiin myös vesiturvallisuudesta valistamiseksi. Kaikki varmaan muistavat Nasse-setä -kampanjan. Viime kesänä kampanjoivat Kummelit A-luokkaan kuuluvista, jotka käyttivät pelastusliivejä. Tämän valistustyön nohti ed. Kiljunen Pieksämäen kanoottisafarilla, josta näimme esimerkiksi Helsingin Sanomien kuvassa, jossa hän oli kanootilla liikkeellä ilman pelastusliivejä.

Valistustoiminnan määrärahat on turvattu tänä vuonna sosiaali- ja terveysministeriön kautta, mutta ensi vuodesta ei ole varmuutta. Toivon, että tulevien vuosien budjeteissa vesiturvallisuuden valistamiseen turvataan vaadittavat määrärahat. On nimittäin arvioitu, että yhden keskiikäisen hukkuneen miehen taloudelliset kustannukset ovat noin 8 miljoonaa markkaa puhumatkaan siitä surusta, jota huoltajan menetys perheelle ja lähiomaisille tuo, kun tiedämme, että hukkuneista noin 90 prosenttia on miehiä.

Lakiesityksessä kiinnitetään erityistä huomiota vesiturvallisuuteen ja pelastusvälineistöön. Asia on tärkeä, mutta miksi pelastusliiveistä pitää maksaa arvonlisävero? Mielestäni kaiken turvallisuuden liittyvän välineistön tulee olla vapaata arvonlisäverosta. Näin pelastusvälineistön hinnat saataisiin huomattavasti halvemmiksi. Toivon, että arvonlisäveroperusteisiin tehdään pikaisesti muutos näiltä osin.

Mietinnössään liikennevaliokunta kiinnittää erityistä huomiota koululaisiin ja uimataidon merkitykseen. Muutama vuosi sitten tehdyn tutkimuksen mukaan vain vajaa 60 prosenttia suomalaisista yli 15-vuotiaista oman ilmoituksensa mukaan kykenee uimaan yhtäjaksoisesti 200 metriä. Uimataidon kriteeriksi vaaditaan vähin-

tään 200 metrin yhtäjaksoinen uinti. Olisikin kiva tutkia, kuinka suuri joukko meistä kansanedustajista määritellään uimataitoisiksi.

Uinninopetusta tulisi antaa peruskoulussa. Islannissa oppilaat eivät pääse ala-asteelta yläasteelle, mikäli he eivät kykene uimaan yhtäjaksoisesti 200 metriä. Opetushallituksen ohjeissa lähdetään siitä, että koululaisille tulee opettaa uintia ja vesipelastustaitoja. Uinninopetuksen oppaassa, joka on hyväksytty opetusmateriaaliksi, lähdetään siitä, että oppilaan siirtyessään yläasteelle tulee kyetä yhtäjaksoisesti 200 metriä, pelastautua vedestä ja kyetä pelastamaan uhri vedestä. Edellä olevat taidot eivät ole kuitenkaan lakisääteisiä kuten Islannissa ja Ruotsissa. Uimataito ei ole vain urheilutaito, vaan se on kansalaistaito, ja jokaisella suomalaisella tulee olla oikeus näiden taitojen oppimiseen.

Kun jokaisella paikkakunnalla ei ole uimahallia, uimaopetusta annetaan uimahallittomien paikkakuntien oppilaille. Kuljetukset on laitettu arvonnalisäverolle. Marraskuussa 1995 korkein hallinto-oikeus määritteli uimahallimaksut ja uinninopetuksen arvonnalisäveron alaiseksi toiminnaksi. Kysynkin, löytyykö muuta peruskouluopetusta kuin uinninopetus, joka on arvonnalisäveron alaista.

Tämä on mielestäni hölmöläisten hommaa. Ajatelkaapa: Uinninopetuksen tärkeys ymmärretään ja opetushallitus lähtee siitä, että jokaisen peruskoulun oppilaan tulee saada uinninopetusta, mutta uinninopetuksesta aiheutuvista kustannuksista peritään arvonnalisävero. Toivon, että tämä epäkohta poistetaan ja näin pienennetään huomattavasti uinninopetuksen kustannuksia.

Valiokunnan mietinnössä esitetään, että aseuksella ei yksiselitteisesti vaadittaisi pelastusvälineistöä kaikissa tapauksissa. Olen kuullut useiden suusta, että kesämökkirannalla ei pitäisi veneillä olla liivipakkoa. Muistutan, että 90 prosenttia hukkumistapaturmista sattuu juuri sisävesillä. Humalassa hukkuneiden määrä on viime vuosina vähentynyt huomattavasti. Siihen on varmasti vaikuttanut myös ruorijuopumuksen promillerajan alentaminen.

Julkisessa sanassa on kovasti arvosteltu, että pelastusliivipakko on järjetön, kun sitä ei edes voida valvoa. Muistan kuinka järjettömänä pidettiin autojen turvavyöpakkoa. Sitä ei enää arvostella lainkaan, vaikka turvavyöiden käyttöä on myös vaikea valvoa. Vesiliikenteessä hukkui viime vuonna siis 193 henkilöä, joista yhdeksän kymmenestä olisi pystytty pelastamaan, jos he

olisivat käyttäneet pelastusliivejä. Liian moni perhe menetti huoltajansa. Toivon, että pelastusvälineistöön kiinnitetään riittävästi huomiota, kun asetusta ja määräyksiä valmistellaan.

Ed. J o e n p a l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. T. Pohjola kiinnitti puheenvuorossaan huomiota erittäin tärkeään asiaan puhueensa lainmuutoksen yhteydessä erityisesti vesillä liikkumisen turvallisuudesta ja siihen liittyvistä asioista. Juhannus lähestyy, ja haluamatta olla pahanilmanlintu, näin siinä taas varmaan kerran käy, että väkeä vähenee, ja kuten ed. T. Pohjola totesi, miespuolista väkeä erityisesti.

Toinen asia on se, voidaanko asiaa korjata näillä keinoilla, joita ed. Pohjola puheenvuorossaan toi esille. Kun vika on korvien välissä, niin lakia säätämällä ja säädöksiä antamalla ei helppola sitä vikaa paranneta, vaan jotakin asenteitten korjaamisen puolella pitäisi tehdä. Saattaisi olla, että ed. Pohjolan puheenvuoron alkuosassa esitetyllä mallilla eli julkisin varoin ylläpidettävillä valistuskampanjoilla saadaan parempaa aikaa kuin tiukkoja säädöksiä ja lakeja kirjoittamalla. Tältä se ainakin tuntuu.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. T. Pohjola viittasi kesämökkeilyyn ja siihen, että pitäisi käyttää pelastusliivejä, mutta hallituksen esityksen perusteissa puhutaan nimenomaan siitä, että niiden pitäisi olla veneessä mukana. Jos normaali soutuvene kaatuu, niin kyllä ne välineet ovat lähteneet hyvin kauas eikä niistä silloin ole mitään apua. Minun mielestäni, arvoisa puhemies, oli mielenkiintoista käsitellä valiokunnassa tätä esitystä, koska normaalisti on mukana asetusesitys, johon voidaan verrata, mutta kun tässä ei ollut, valiokunta oli täysin pihalla.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän kyllä varmasti tärkeänä, kuten ed. T. Pohjolakin, sitä, että sekä uimaopetus että välineet ovat kunnossa. Mutta kyllähän tässä asenteissa meillä suomalaisilla on ehkä kaikkein eniten tekemistä. Jotenkin tuntuu siltä, että täytyisi varsinkin miehille ruveta valmistamaan housuja, joissa ei olisi sepalusta, jotta he eivät pääsisi tekemään tarpeitaan veneistä, koska olen kuullut kerrottavan, että useat hukkumistapaukset tulevat tällaisten toimenpiteiden seurauksina. Ehkä valistus on aloitettava jo hyvin varhain eli jo kouluajoista ja kodista lähtien. Se on

aika myöhäistä sitten, kun ollaan aikuisina liikenteessä.

Ed. Bremer: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksestä, joka ennen kaikkea pyrkii torjumaan hukkumiskuolemia vesillä, on hyvin vähän, jos ollenkaan, hyvää sanottavaa. Ed. T. Pohjola tarttui asiaan, josta olen kyllä hyvin ylpeä liikennevaliokunnan puolesta. Nimittäin siinä, missä hallituksen esitys ei puhu mitään uimataidosta, joka sentään on avainasia, liikennevaliokunta sentään huomasi ottaa esille uimaitovaatimuksen ja edes tuoda sen sillä tavalla lain perusteluihin mukaan.

Kaiken kaikkiaan hallituksen esitys vesiliikennelainsäätö on kauttaaltaan hätäisen kiireen leimama. Se on yksityiskohdissaan hyvin ylimalkainen, epämääräinen ja liian tulkinnanvarainen. Se annettiin liikennevaliokunnan käsiteltäväksi 21. 5. ja mietintö oli puristettava jo 4. 6. mennessä, jotta varsin vaativa, laaja lakipaketti, voisi astua voimaan 16. 6., mikä on tavoite. Liikennevaliokunnalle annettiin näin käytännössä aivan liian vähän aikaa käsitellä lakiehdotusta sillä huolellisuudella, jota laajan kokonaisuuden kunnollinen käsittely olisi edellyttänyt.

Suurin muutos on kenties lain perusteluissa. Kaikissa vesikulkuneuvoissa on tarkoitus edellyttää olevan pelastusliivit tai muita pelastusvälineitä jokaiselle kulkuneuvossa olijalle. Sinänsä hyveellinen vaatimus on kuitenkin täydellisessä ristiriidassa kansan vakiintuneen tavan kanssa. Tällainen vaatimus perustuu diktatoriselle yhteiskuntakäsitykselle, että kansan perinteisiä tapoja voidaan määrätä ja muuttaa lain voimalla. Se on epädemokraattinen, perinteitä polkeva ja väheksyvä, lainsäätäjän ylivaltaan nojaava asenne, eikä se onnistu käytännössä, jos heti lähdössä on selvä, että lain noudattamista ei voida valvoa.

Niinpä laki, joka kieltää jalankulkijoita kulkemasta päin punaista liikennevaloa, on surullinen esimerkki laista, joka kääntyy lakien yleistä kunnioitusta vastaan. Samanarvoinen on määräys, että takaistuimella autossa on pidettävä turvavöitä. Kuinkahan moni edes muistaa, että se säädettiin pakolliseksi jo yhdeksän vuotta sitten? Voidaan edelleen kysyä, käyttävätkö kaikki turvavöitä etupenkeillä vieläkään, vaikka turvavyöpakko todella tuli voimaan jo 21 vuotta sitten. Se on ollut hyvin hidasta kehitystä. Ed. T. Pohjolle toteaisin, että sentään turvavöiden käyttöä on käytännössä paljon helpompi valvoa kuin veneen pohjalle heitettyjä kelluntaliivejä tai muita pelastusvälineitä.

Yhtä mieletöntä on säätää pelastusliivipakkoa kaikkiin vesikulkuneuvoihin veneen pohjalle lojumaan, mutta ei ylle. Niitä ei tulla käyttämään pienissä ruuhissa, jollissa, kaislikkovesien soutuveneissä, kilpakanootteista ja kilpasoutuveneistä nyt puhumattakaan, ei tämän miespolven aikana, jos kehitys on samanlaista kuin etupenkien turvavöiden kohdalla.

Suomalaisen lainsäätäjän tulisi vähitellen kypsyä näkemään, että lailla ei voida muuttaa kansan perinteisiä tapoja, vaan ensiksi tulee valistus ja tarpeen herättäminen ja sen älyllinen hyväksyminen, vasta sitten määräys lailla, jos halutaan tulosta tarkoituksenmukaisella tavalla. Liikennevaliokunnan mietinnössäkään on yritetty löysänaisista lievennystä, joka mielestäni ei kuitenkaan johda tarkoituksenmukaiseen tulokseen. Tulen lain kolmannessa käsittelyssä tekemään ponsiehdotuksen, joka mielestäni tarjoaa paremman kompromissin lain perusteluille pelastusliivipakkoasiassa, kohtuuden ja käytännön välisen kompromissin.

Lain 9 §:ssä valiokuntakin hyväksyy ministeriölle lain tarkoitusperiä laajemmat valtuudet säätää asetuksia. Liikennevaliokunnalle kuitenkin ei annettu edes asetusluonnosta käsitteilyn tueksi. Liikennevaliokunnan eri pyynnöstä ministeriö lopulta toimitti lausuntoa edeltäneellä viikolla asetushahmotelman, josta ministeriö saman tien ilmoitti, ettei se pidä paikkaansa. Liikennevaliokunnan olisi mielestäni ehdottomasti pitänyt rajata asetukset lain puitteisiin.

6 §:ssä hyväksytään, kuten nykyisessäkin laissa, että rekisteröitävän moottorikäyttöisen vesikulkuneuvon kuljettajan tulee olla 15 vuotta täyttänyt. Samalla kuitenkin myönnetään aika ihmeellinen oikeus merenkulkuhallitukselle: ” - - tietyn vesikulkuneuvotyypin tai” — jopa — ”yksittäisen kulkuneuvon kuljettajan on oltava täyttänyt 18 vuotta ja” — sen lisäksi — ”osoittanut merenkulkuhallituksen tarkemmin edellyttämät tiedot ja kyvyn - -”. Liikennevaliokunnan olisi tullut huomioida tässä tapauksessa, että kaikki Navigaatioliiton määrittelemät eriaisteiset laivuritutkinnot hyväksytään todistettujen taitojen perusteella ilman ikärajaa, ja että meripartiolaisten 6—8-vuotiaasta aloitetun koulutuksen laivuritutkinnot hyväksytään alle 15-vuotiaille. Siihen nähden olisi pitänyt lakiin hyväksyä 15 vuoden ikäraja yhdistettynä merenkulkuhallituksen vaatiman tiedon ja kyvyn toteen näyttämiseen riittäväksi kuljettamaan näitä salaperäisiä ”tiettyjä vesikulkuneuvotyyppejä tai yksittäisiä kulkuneuvoja”. Selvyyden vuoksi olisi myös tullut la-

kiin selkeämmin täsmentää, minkä tapainen voisi olla tällainen ”tietty vesikulkuneuvotyyppi tai yksittäinen kulkuneuvo”, jonka kuljettamiselle katsotaan nyt aiheelliseksi asettaa kauppalaivaston laivurinkirjaakin kovemmat vaatimukset.

12 §:ssä valiokunta hyväksyy määräyksen: ”Valvontaviranomaisen suorittamasta tarkastuksesta ei saa aiheutua kohtuutonta vahinkoa tai haittaa.” Tämähän tarkoittaa, että hyväksytään se, että valvontaviranomaisen tarkastuksesta koituu kohtuullista vahinkoa. Aineellisen vahingon aiheuttaminen viranomaistoimituksessa ilman korvausvelvollisuutta ei voi olla hyväksyttävää. Tämä kohta olisi pitänyt hyväksyä sanamuodolla: Valvontaviranomaisen suorittamasta tarkastuksesta ei saa aiheutua aineellista vahinkoa tai kohtuutonta haittaa. Tässä tapauksessa ymmärrän haitan esimerkiksi ajan menetyksenä, aikataulun lykkääntymisenä, mutta tällöinkin olisi määriteltävä rajat sille, mitä on pidettävä kohtuullisena ja mitä kohtuuttomana.

Olen hyvin pahoillani siitä, että tällaista puolivalmista raakilettä tuodaan direktiivipainostuksella liikenneministeriöltä ja että se pitää painaa läpi hallituksen esityksenä eduskunnassa kolmessa viikossa, jotta se ehtisi voimaan ennen juhannusta. Ehkä liikenneministeriössä ei viime juhannuksena tiedetty, että juhannus tänä vuona osuu heti kesäkuulle.

Ed. Myllyniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Bremerin kanssa usein samaa mieltä, mutta tässä rohkenen olla eri mieltä siinä, missä hän väitti, että lailla ei voi asioita parantaa. Tästä asiasta on kyllä riittävästi puhuttu ja kerrottu ja mainostettu. Ihmiset varmaan tietävät, kun veden alle joutuu ja jos siellä pitempään, päivän, kaksikin, on, niin hukkuu sinne väkisten. Tässä on todellakin lailla joitakin etuja saatavissa.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En kuulu liikennevaliokuntaan enkä ole muuten asiaan perehtynyt paitsi lukanut lakiesityksen ja siitä annetun valiokunnan mietinnön. Mutta koko tähänastisen ikäni meren rannalla asuneena ihmettelen vauhtia, millä tämä on ajettu eduskunnassa tähän pisteeseen, missä se nyt on. Yhdyn ed. Bremerin kritiikkiin, koska nimenomaan seurasin tämän vaiheita ja näin juuri nuo päivämäärät, mitkä ed. Bremer toi esiin. Ihmettelen, kun meriteiden sääntöjä aikanaan säädettiin, luin sen lain perusteluja, niin silloin käytettiin pitkään ja hartaasti aikaa.

Merenrannan väki, varsinkaan veneilijät, eivät kovin pian, niin kuin ed. Bremer totesi, sisäistä näitä määräyksiä.

Olisi toivonut, varsinkin kun siellä annetaan kieltoja ja uusia velvoitteita, että kansanedustajilla olisi tätä ison salin keskustelua varten ollut mahdollisuus hankkia esityksestä palautetta, jota olen nyt jo saanut, yhteydenottoja, joissa ihmeteltiin, miksi ei asiasta ole ollut kentällä mahdollisuus keskustella.

Sitä myös ihmettelen ja paheksun, ettei näin laajasta lakiesityksestä ole hallituksen edustajaa paikalla antamassa selvityksiä, minkä vuoksi tämä kiire. Onko tarkoitus saada sakkoka voimaan tähän rahastoon sillä, että tämä tulisi voimaan tämän purjehduskauden aikana mahdollisimman pian, vai mikä muu syy on?

Ed. T. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen vähän pettynyt ed. Bremerin suhtautumiseen tähän pelastusliivi-asiaan. Minun mielestäni se, että saadaan lakisääteiseksi joku asia, ohjaa jo itsessään ja antaa sen näkökulman, että eduskunta pitää tärkeänä, että pelastusliivejä opittaisiin käyttämään. Ed. Bremer varmaan tietää, että aikuisten esimerkki on paras esimerkki myös lapsille.

Ed. B r e m e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Myllyniemen kanssa olen kyllä eri mieltä siitä, että lakipakolla ohjaaminen olisi kovin onnistunut. Se edellyttää onnistuakseen aina riittävästi valvontaa, muuten siitä tulee sellainen piilolaki, kuten nyt uhkaa tulla tässäkin tapauksessa. — Tuija Pohjola juoksee pois ankaraa vauhtia.

Ei riitä se, että pakkopelastusliivit ovat veneen pohjalla. Eihän siitä tule mitään. Sehän menee aivan pieleen. Ei se opeta käyttämään liivejä. Tässä olisi pitänyt johdonmukaisuuden vuoksi säätää veneilyliivit pakollisiksi yllä.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Vesiliikenneläin tavoitteena on turvallisuuden parantaminen vesillä liikuttaessa. Sitten nykyisen, voimassa olevan lain säätämisen on tullut vesille monenlaisia uusia vesikulkuneuvoja, esimerkiksi vesiskootterit. 60 000 järveämme tekee Suomesta vesillä liikkujan luvattuun maan.

Erityisesti liikennevaliokunta pohti tarkkaan vesikulkuneuvojen varustamista pelastusvälineillä, mistä jo aikaisemmin edustajat ovat tässä keskustelussa puhuneet. Tähän asti pelastusvälineiden mukanaolo muissa huviveneissä kuin re-

kisteröitävissä moottoriveneissä on perustunut vapaaehtoisuuteen. Nykytilanteen arvion mukaan Suomessa on noin 700 000 erilaista vesikulkuneuvoa, joista vain 150 000 on rekisteröitäviä moottoriveneitä. Nyt perusteluissa todetaan, että kaikissa vesikulkuneuvoissa on tarkoitus edellyttää olevan hyväksytyt pelastus- tai veneilyliivit tai muita kelluntaan tarkoitettuja hyväksytyjä pelastusvälineitä jokaiselle kulkuneuvossa olijalle. Tässä täytyy huomioda, että kysymys on muistakin pelastautumisvälineistä kuin pelastusliiveistä. Kävimme hyvin vivahteikkaan keskustelun valiokunnassa siitä, milloin ja millaisia pelastusvälineitä vesikulkuneuvoissa tulee olla.

Ed. Bremer moittii lakiesitystä diktatoriseksi. Itse en olisi niin kriittinen. Mietinnön perusteluihin kirjattiin, että ”liikennevaliokunta pitää tärkeänä, että vesikulkuneuvoissa on pelastusvälineistöä”. Kuitenkin toivoimme, että asetusta ja määräästä valmisteltaessa ministeriö huomioi tilanteet, jolloin pelastautumisvälineitä ei tarvita. Valtakunnan päälehti jo visioi erääksi tilanteeksi sellaisen, jossa pelastautumisvälineet on varastettu vesikulkuneuvoista. Tällainen tilanne on varmasti ihan hyväksyttävissä.

Toivon myös viranomaisilta järkevää harkintaa ja olosuhteiden huomioimista, kun arvioidaan pelastusvälineiden tarpeellisuutta. Vesillä liikkuminen voi tapahtua niin monissa olosuhteissa. Oma veneilykokemukseni on pienen järven rannalta, jossa jopa moottoriveneellä liikkuminen on kielletty.

Arvoisa puhemies! Edelleenkin tarvitsemme valistusta, johon ed. T. Pohjola kiinnitti huomiota, ja tiedottamista turvallisesta vesillä liikkumisesta. Vain lakeja säätämällä emme pysty suomalaisten tapoja muuttamaan.

Ed. Lehtosaari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lindén otti mielenkiintoisen asian esille, joka on varmasti totta, että jos anastetaan siellä veneen pohjalla olevat pelastautumisvälineet, niin minä pelkään, että tästä tulee samanlainen kuin päiväsakkojen määräämisessä tulojen valehteleminen. Se ei ole rangaistavaa, ja voi ilmoittaa aina, että on anastettu, ja sillä ei ole mitään käytännön merkitystä sitten.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä kiinnitin ihan samaan

huomiota, mistä ed. Vistbacka totesi, että aina voisi sanoa: kun just varastivat, ja aina välttyisi rangaistukselta. Kaikki on kunnossa, mutta kun hiljattain varastettiin kamat, niin miten sitä pelastusliiviä laittaa päälleen.

Mutta toisekseen, kokonaisuudessaan tämä on iso juttu valvonnan kannalta. Minä en usko, että niin paljon Suomessa löytyy poliisivoimia veneitä katselemaan. Enemmän tämä jää jokaisen omantunnon ja asenteen varaan, haluaako pitää turvavälineet veneessä vai eikö halua ja pitääkö niiden olla päällä vai ei. Joissakin tilanteissa tietysti, jos se näin tulkitaan, riittää, jos ne ovat jossakin veneen teljon alla, ei välttämättä heti käden ulottuvilla. Kun sattuu vene nuljautamaan nurin niskoin, niin kuka niitä liivejä joutaa kaivamaan, kun vene on alassuin?

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tässä on puhuttu siitä, jos liivit varastetaan tai väitetään varastetuksi, se on jonkinlainen kiertotie. Mutta viime viikolla eräs alan teollisuuden, yrityselämän, valmistajan edustaja otti minuun yhteyttä ja kertoi, että Suomessa ei valmisteta tiettyä liivikokoa suurempaa liiviä. XXL 58 eli tällainen lihaksikas atleettityyppi kuin puhujakin on en minä voi saada valmistajalta sellaisia liivejä, jotka sopisivat päälle. Tämä on ehkä puheenvuoroni johdosta hiukan huvittava asia, mutta näin on. Näin on asia, eikä niiden valmistusta saada tämän vuoden aikana aikaan, eli ne ovat sellaisia, jotka ovat jossain kyynärvarren ympärillä isoilla miehillä. Tämä laki tietyllä tavalla tehdään yhtäkkiä ja tuolla tavalla, mutta esimerkiksi valmistaja ei pysty seuraamaan sitä, että se mahdollistaisi liivien ja muiden turvavälineiden olemassaolon hankittavaksi. Mitä sitten tehdään, kun sanotaan, että mistä ostetaan, poliisi, jos poliisi kysyy sitä.

Eli kyllä tässä kaikenlaisia ongelmia on aikaisemmin esille tuotujen lisäksi.

Ed. L i n d é n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jo vastauspuheenvuorot osoittavat, että tällaista vesiliikennelakia on hyvin vaikea säätää yksiselitteiseksi. Uskonkin, että kokemus ja käytäntö tulevat sitten muodostamaan sen, millä tavalla ministeriö tulee asetusesitykset pelastautumisvälineiden erityistilanteista säätämään. On joskus hyvin vaikea kuvitella, että voidaan vaatia, että joka kerta, kun veneelle lähtee, kantaa kaikki 4—5 pelastusliiviä mukana, tai kun veneilemisen päättää. Tilanne on ihan eri,

kun ollaan merellisissä olosuhteissa, mutta todellakin joku pieni venesatama, soutuveneet siellä, niin voin hyvin kuvitella, että ihmiset hyvin mielellään veneilevät ilman pelastusliivejä, jos tehdään hyvin hankalaksi niiden kuljettaminen veneeseen. Tänä päivänä valitettavasti hyvin usein kaikki irtonainen veneistä liikkeelle lähtee, jos niitä ei sieltä pois viedä.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Ed. Lahtela ehkä on huolestunut väärästä asiasta, kun sanoo, ettei ole riittävästi poliiseja valvomaan vesiliikennettä. Täälläkin joka toisen puheenvuoron käyttää poliisi, joten ehkä heitä siinä mielessä on riittävästi. (Välihuuto) — Ei ole venettä mukana.

Joka tapauksessa asiaa käsiteltiin aika lailla laajasti liikennevaliokunnassa, vaikka asiakirjoista ei siltä näyttäisikään, että keskusteltiin vilkkaasti, mutta kiirettä kai siinä turhaan pidettiin. Asiantuntijoiden ajatukset eivät kuitenkaan kovasti poikenneet toinen toisistaan.

Tälläkin lailla on tietenkin hyvä tarkoitus niin kuin kaikilla muillakin laeilla. Eihän lakeja tehdä sen vuoksi, että ne olisivat huonoja. Nyt hyväksyttävä laki on kuitenkin ankara tai ainakin antaa siihen mahdollisuuden. Laki on kuitenkin niin väljästi kirjoitettu, että se voidaan pilata huonolla asetuksella tai alempiasteisilla määräyksillä. Siinä annettiin erittäin suuri valta asetuksen säätäjälle ja myös merenkulkuhallitukselle. Määräyksiä annettaessa olisi toivottavaa, että huomataan, kuinka eri vesikulkuneuvot ja olosuhteet suuresti eroavat toisistaan. On aivan eri asia liikkua pienellä soutuveneellä meriolosuhteissa kuin pienellä korpilammella. Jos turvaliivit vaadittaisiin kymmenenkin metrin matkalle vaatimattoman puron ylittämiseen, holhous taitaisi mennä liian pitkälle, niin kuin on sanottu.

Toinen asia, johon ed. Tuija Pohjola kiinnitti huomiota, on se, että kouluviranomaisten tulisi todellakin vaatia uimataitoa. On aivan turhanai-kaista mennä erilaisten tuntikehyksien taakse, että ei ole aikaa, ei ole mahdollisuutta. Ruotsi on tässä todella huomattavasti meitä edellä, ja silloin, kun siirrytään yläasteelle, jokaisen suomalaisen lapsen pitäisi osata kunnolla uida. Se on vähäisin vaatimus, eikä siinä saisi missään tapauksessa tulla raha esteeksi. Uimataito ei todellakaan ole mikään suora oikeus suomalaiselle, vaan se on suorastaan velvollisuus, kuuluu meidän perusoikeuksiimme.

Ed. Bremer kysyi, mitä hyötyä siitä on, että määrätään pieneenkin veneeseen turvavälineet.

Hän oli siinä aivan oikeassa. Jos ne määrätään johonkin veneeseen, ne pitäisi määrätä myös kiinni päällä pidettäväksi. Siellä ja ne ajelehtivat veneen pohjalla, eihän niistä ole mitään hyötyä. Asetuksen antamisessa tulee todellakin käyttäen suurta harkintaa.

Ed. T. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Myllyniemi kiinnitti aivan oikein huomiota uimataitoon, mutta ed. Myllyniemi sanoo myös, että ei ole oikein, jos vaaditaan liivejä ja pelastusvälineistöä sisävesillä. Mutta muistutan, että 90 prosenttia suomalaisista hukkuu nimenomaan mökkirannassa. Meriolosuhteissa ymmärretään meren vaara, ja siellä käytetään pelastusliivejä, ja yllätys, yllätys, merellä liikuttaessa myös miehet uskaltavat käyttää pelastusliivejä, mutta sisävesillä huolehditaan siitä, että lapsilla ja vaimolla on liivit, mutta en tiedä, onko tämä jokin miehisyyden mitta, kun miehet pelkäävät käyttää turvallisia pelastusliivejä.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Myllyniemi kiinnitti huomiota siihen, että liivit olisi määrättävä myös päällä pidettäväksi. Toteaisin, että jos niitä ei määrätä päällä pidettäväksi, pienissä veneissä, pienissä jollissa on suorastaan vaarallista, jos ne ovat jollan pohjalla. Nimittäin siinä on hyvin tarkkaa, mihin astuu, pitää astua erittäin tarkkaan jollan pohjan keskiviivalle. Jos siinä nyt sitten lojuu liivejä, venehän tulee vain entistä vaarallisempi, jos ei ole määrätty saman tien, mihin paikkaan jollassa liivit pitää varastoida. Lopulta me olemme holhousvaltakunnassa, jossa vaaditaan, että kymmentä metriä lähempänä rantaa ei saa olla ilman liiviä päällä.

Toteaisin myös, että eihän lakipaketissa ole vielä käsitelty ollenkaan meluongelmaa. Ei ole käsitelty sitä, että kaksitahtimoottorit sylkevät öljyä suoraan pakoputkesta ja se johdetaan suoraan veteen — ympäristöongelma sekin. Kaiken kaikkiaan tullaan siihen vanhaan roomalaisen keisarin toteamukseen, että ”mitä kelvottomampi kansa, sitä enemmän lakeja”.

Ed. Rimm (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Myllyniemi korosti puheenvuorossaan uimataidon tärkeyttä. Se on todella aivan välttämätöntä. On hyvin murheellista, että Suomessa vielä tänä päivänäkin lasten uimataito on aika heikko. Hyväkään uimataito kokemus-temme mukaan ei kuitenkaan ole läheskään aina

vaaratilanteissa pelastanut ihmisiä. Siitä on hukan apua, mutta esimerkiksi jouduttaessa kylmään veteen taikka pidemmäksi aikaa veden varaan se ei ainakaan pelasta yksinään. Sen vuoksi minusta on erittäin tärkeätä, että tällainen lakiesitys on nyt vihdoin viimein olemassa. Jotta laki saadaan hyvin toimimaan, totta kai se myös rinnalleen vaatii määrätietoista opetusta.

Ed. T. Pohjola toi esiin puheenvuorossaan juuri sen, kuinka suurimmat hukkumisonnettomuudet tapahtuvat sisäjärvillä. On todella totta, että sisäjärvillä tapahtuvat suurimmat hukkumisonnettomuudet. Sen vuoksi on erittäin tärkeätä, että laki saadaan voimaan. Uskon, että ne perheenisätkin, jotka tähän asti ovat todella lapsilleen ja vaimolleen pelastusliivit hankkineet, rohkenevat laittaa ne itsekin päälleen. Monissa perheissä on varaa ostaa satojentuhansien markkojen taikka vähintään useiden kymmenientuhansien markkojen veneitä mutta ei tuhannen markan pelastusliivejä.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Ei varmaan kukaan voine väittää, ettei nyt käsiteltävänä oleva laki ole äärettömän tarpeellinen ja hyvä. Tähtäähän se hyvin pitkälti parempaan turvallisuuteen, kuin tämän päivän lainsäädäntö pystyy antamaan lainsäädännön kautta.

Muutamissa puheenvuoroissa on kiinnitetty huomiota siihen, että valiokuntakäsittely oli niin nopea, ettei ehditty riittävästi paneutua, ja sen takia lakiin jäi tiettyjä aukkoja ja puutteita. Näin varmasti on. Toki sanoisin, ettei tulisi väärää käsitystä, että kyllähän valiokunnassa kuunneltiin hyvin monia tahoja. Niin kuin joku totesi, ne eivät kovasti poikenneet toisistaan. Yksi yhteinen päämäärä tuntui olevan kaikilla. Mutta jäikö asiantuntijalausuntojen pureksimiseen meillä valiokunnan jäsenillä riittävästi aikaa, onkin jo toinen kysymys. Varmasti siinä olisi saattanut ehkä lisääaika olla paikallaan. Sitä en kiistä, mitä ed. Bremer on muutamissa puheenvuoroissaan voimakkaasti korostanut.

Eräs, mikä kannattaa todella muistaa: Ei puhuta pelkästään liiveistä vaan pelastautumisvälineistä, joita on tietysti hyvin monenlaisia, jopa erittäin hyviä.

Mitä ed. Aittoniemen huomioon liivien koosta ja niiden saatavuuteen tulee, minulla on henkilökohtaisesti kokemuksia kahden viime viikon ajalta siitä, että ei Helsingin kokoisesta kaupungista niin kuin ei kolmesta muustakaan kaupungista meikäläiselle sopivaa liiviä tahtonut löytää mistään. Aikaisemmat liivit olivat sellaista mate-

riaalia, että ne olivat päässeet kutistumaan jossakin vaiheessa. Oli vähän hankala niissä olla. Siinä suhteessa viesti liivinvalmistajille on varmasti ihan paikallaan. Toivottavasti asiaan kiinnitetään huomiota, kun laki tiukkenee.

Eräs kysymys, joka jäi askarruttamaan minua lain käsittelyvaiheessa, on rekisteröityjen veneiden ja alaikärajan yhteys. Nythän siellä puhutaan, että veneen pitää olla perämootoreissa rekisteröity, jos on kysymyksessä yli 20-hevosvoimainen moottori on äärettömän tehokas ase ja periaatteessa lain puitteissa sillä voi ajaa vaikka viisivuotias, ellei nyt lakiin hyväksyttävä ikäksymys tule millä tavalla esille. Pidän aika lailla vaarallisena näin nuorille henkilöille tällaista. Valistus- ja opetustyötä on kehitettävä. Siinä on eräs tae, että laki toteutuu aikanaan.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Ed. Bremer on voimakkaasti puolustanut vapaan hukkumisoikeuden periaatetta. Mielestäni se on hyvin kyseenalainen periaate, jos vapauksista puhutaan. Valitettavan moni suomalainen vain on urheilullut niin, että on käyttänyt tätä vapautta hyväkseen. Mielestäni laki pelastautumisvälineistä veneisiin on erinomaisen hyvä ja sitä on jo riittävän kauan odotettu tähän maahan. On hyvä, että se tulee. Harvemmin kuitenkin nämä pelastautumisvälineet ovat onnettomuuksia aiheuttaneet. Onnettomuudet yleensä ovat aiheutuneet muista syistä ja hukkuminen on aiheutunut muusta syystä kuin pelastautumisvälineistä. Useimmiten käy niin, että niitä pelastautumisvälineitä, ei edes alkeellisia ole mukana, jotka voisivat pelastaa ihmishengen sitten, kun vahinko sattuu.

Näin ollen en voi ymmärtää näkökulmaa, jota ed. Bremer toittottaa, että tässä mennään jälleen holhousvaltion suuntaan, kun ihmishenkiä pyritään sillä tavalla pelastamaan, etteivät he hukkuisi. Hukkumiskuolemat, kun vertaa tilastoja esimerkiksi Ruotsiin, ovat Suomen kohdalta varsin synkkää luettavaa, joten paljon tehtävää on. Kaikista vaarallisimpia ovat juuri pienet veneet, ne jollat, joihin ed. Bremerkin uhkasi nousta seisomaan. Se jolla kaatuu hyvin helposti, kun ed. Bremer nousee seisomaan sellaiseen pieneen jolleen.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Haluan vielä tuoda esiin sen seikan, että lakiesitys on sangen väljä ja on mielestäni erittäin poikkeuksellista sen vajaan kymmenen vuoden aika-

na, mitä tässä talossa olen ollut, että näin periaatteellinen mutta väljä lakiesitys tuodaan eikä valiokunnalle esitetä minkäänlaista luonnosta asetuksesta. Mielestäni oikea menettely olisi ollut se, että lakiesitykseen olisi liitetty asetusluonnos, jolloin valiokunta olisi voinut kommentoida mie-tinnössään myös sitä luonnosta. Sen jälkeen val-tioneuvosto olisi antanut asetuksen sen mukai-sesti, mitä eduskunta ja valiokunta tahdonmu-kaisesti ilmaisee.

Ed. J. K u k k o n e n : Arvoisa puhemies! Olen monta kertaa liikenneturvallisuusasioista ollut ed. Bremerin kanssa samaa mieltä, mutta nyt olen eri mieltä siinä mielessä, etten ollenkaan ymmärrä sitä, miksi tässä yhteydessä niin voi-makkaasti hyökätään sitä vastaan, miten lailla ja laeilla voidaan ohjata käyttäytymistä liikentees-sä.

Tämä homman muistuttaa vuosien ja vuo-sikymmenten takaa niitä keskusteluita, joita Amerikan kultamaassa vieläkin käydään turva-vöiden pakollisuudesta autoliikenteessä. Olisi syytä muistaa, että me emme yleensä opi näissä asioissa, ennen kuin ne koskettavat tarpeeksi lä-heltä, perhepiirissä tai muuten onnettomuuksien kautta, tai sitten meidät jollakin tavalla pakote-taan siihen. Valvonta tietysti on hyvä asia ja tarpeellinen sekä erityisesti asennekasvatus.

Mitä enemmän itse esimerkiksi kuljen sisäve-sillä hyvin erilaisissa luonnonolosuhteissa, sitä enemmän käytän liivejä ja sitä enemmän olen tullut siihen tulokseen, että niitä on käytettävä ja tehtävä niin myös lasten kohdalla. Onneksi tämä tapa vähitellen alkaa lisääntyäkin. Tässä mieles-sä edustajien Rimmi, T. Pohjola ja Kuoppa käyt-tämät puheenvuorot ovat olleet hyviä, että kyse on nimenomaan siitä, että me miehet ja perheet haluamme asiaan kiinnittää yhä enemmän huo-miota.

Mitä liivien saatavuuteen tulee, kyse on siitä, että mitä enemmän me niitä käytämme, sitä enemmän niitä tulee myös markkinoille. Mitä enemmän me niitä kysymme, sitä enemmän myös niitä on tuotettava. Tässä mielessä tämä kaikki koituu turvallisuuden hyväksi.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Ed. Rim-mi kiirehti lain voimaantuloa, jotta perheenisät-kin oppisivat laittamaan liivit päälle. Ed. Kuop-pa totesi, että ed. Bremer kannattaa vapaata huk-kumisoikeutta. Minä en ihan olisi ed. Bremerin puheenvuoroa näin tulkinnut.

Valitettavasti vain tilanne on se, että suurin

osa erityisesti juhannuksena hukkuvista huk-kuu alkoholin vaikutuksen alaisena. Vaikka me minkälaisia lakeja täällä talossa säädämme, että heillä pitää liivit olla päällä, en usko, että se heidän käyttäytymistään muuttaa. Jo se, että lähdetään vesille alkoholin vaikutuksen alaise-na, on mielestäni väärin, mutta tätä tapahtuu jatkuvasti.

Valistusta korostan edelleenkin ja uskon, että jokainen vesillä liikkuva perhe näkee näitten pe-lastautumisvälineiden tarpeellisuuden erityisesti lapsille. Siinä suhteessa uskon myös vapaaehtoi-suuteen, järkevään ja turvalliseen vesillä liikku-miseen.

Ed. R. O j a l a : Arvoisa puhemies! Kun tääl-lä on puhuttu asenteitten muuttamisesta lain voi-malla, niin on aivan varmaa, että kyllä tämänkin lakiehdotuksen ja tulevan lain voimalla myös vaikutetaan asenteisiin. On aivan selvää, että tämä laki ei ole sillä tavalla valmis, etteikö tähän jossain yhteydessä ehkä lähitulevaisuudessakin puututa ja tehdä korjauksia. Mitään murhaavaa uutta verrattuna vanhaan lakiin, mitä vesillä on noudatettu, tässä ei sen sijaan ole, vaan tämä on ihan hyvä alku. Vaikka olen samaa mieltä, että tässä käsittelyssä olisi saattanut olla hiukan enemmän aikaa ja parempiakin piirteitä.

Ed. Aittoniemi valitti sitä, että XL:n kokoisia tai taisi olla XXL:n kokoisia liivejä ei ole saatavil-la. Häntä voi rauhoittaa, että jos hän lukee ehdo-tuksen, täältä selviää, että näitten varusteitten osalta tämä tulee voimaan vasta purjehduskau-della 97. Tässä on valmistajilla aikaa tehdä. Minä voin toimittaa kyllä Ikaalisiin muutaman ison autonrenkaan, joka hätätilassa, ensivaiheessa pelastaa henkiin, jos sellaista tarvetta on.

Sitten ed. Bremerin vastalauseeseen toteaisin sen verran, kun täällä puhutaan tästä. Ehdotuk-sestahan ei saa aiheutua kohtuutonta vahinkoa. Ed. Bremer haluaisi muotoilla sen niin, että ”ei saa aiheutua vahinkoa”. Se on niin, että jos tar-kastuksen vuoksi myöhästyy esimerkiksi sisäve-sillä sululta, joka suljetaan yön ajaksi, ja sitten saa erikseen maksamalla sulutuksen myös yöllä, siitä aiheutuu selvää taloudellista vahinkoa mut-ta ei sen sijaan kohtuutonta, ja sillä perusteella ei varmasti voi mistään korvauksia hakea. Näin kun lakitekstissä on, on aivan oikein!

Ed. B r e m e r : Arvoisa rouva puhemies! Ed. R. Ojala ei vielä kukaan näe eroa aineellisen vahin-gon ja ajallisen vahingon välillä. Siellä sisävesillä ei nyt ehkä ole niin kalliita veneitä kuin merellä,

jossa muutenkin on kovemmat olosuhteet, esim. mainingit, joista helpommin syntyy todella kallista aineellista vahinkoa. Minä pyrin tässä korostamaan eroa aineellisen vahingon ja sitten haitan välillä, jota en koe aineelliseksi.

Sitten ed. Kuopalla ja ed. J. Kukkosella, samoin kuin ed. R. Ojalalla on kyllä käsittämätön usko lainsäädännön voimaan muuttaa perinteisiä tapoja. Ne muuttuvat juuri yhtä hitaasti kuin etupenkillä turvavöiden käyttö eli 21 vuodessa ollaan siinä pisteessä, että noin 90 prosenttia autoilijoista käyttää turvavöitä etupenkillä. Asennekasvatus ja valistustieto on ainoa, joka saa ihmisten tajuamaan, että minä tarvitsen tuota. Tuota halua tarvitaan. Jos aina mennään lailla säätämään joka asiaa, me olemme sellaisessa viidakossa, etteivät lait enää edes riitä mihinkään. Niitä on niin paljon.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Lakienhan pitäisi olla ihmistä ja elämää suojelevia ainakin minun käsitykseni mukaan, silloin ne ovat hyviä lakiesityksiä.

Minusta tässä lakiesityksessä on kyllä pyrkimys siihen, mutta on totta, että monilta osin tämä vielä jää puutteelliseksi. On totta, että siellä veneen pohjalla pelastusliivit eivät kovinkaan paljon suojaa eivätkä pelasta. Toinen asia on se, että tässä asetuspuoli on vähän heikoissa kantimissa, ja niin tämä voi pian olla sellainen kirjava käytäntö, että ne liivit ovat sitten milloin minkäkin kokoisia ja milloin minkäinlaisista korkeista kasattuja, eivätkä ne ole sillä tavalla tähän tehtävään sopivia ja hyväksi ja turvallisiksi havaittuja. Puhumattakaan sitten niistä XXXL:stä, mitä ed. Aittoniemi kaipaa. Mutta ylipäätään tässä on se lähtökohta, että voi ilmestyä hyvin kirjavaa liivimuotia veneiden pohjille.

Lähtökohta kai täytyy olla siinä, että liivit ovat suojelemissa ihmistä, ja sen vuoksi pelastusliivien tulisi olla ihmisten päällä ja sitä kautta se olisi merkityksellinen.

Asennekasvatukseen sanoisin, että kyllä jonkin verran asennekasvatuksellakin aikaansaadetaan. Vaikka minä olen jo näin vanha mies, muistan kuitenkin sitä aikaa, kun olin mopoiässä ja silloinhan naurettiin, jos mopoa ajaessa suomalainen käytti kypärää. Oli ruotsalaisten hommia ajaa mopolla kypärä päässä. Mutta tänä päivänä jokainen mopoileva nuori mies käyttää kypärää, jopa polkupyörällä ajavat käyttävät kypärää. Turvallisuuslähtökohta on noussut esille.

Samoin myös minä uskon, että tässä oikealla

asennekasvatuksella saadaan liivit oikealla tavalla päälle ja tätä kautta vesillä liikkuminen turvallisemmaksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—4 § ja 1 luvun otsikko, 5—7 § ja 2 luvun otsikko, 8—10 § ja 3 luvun otsikko, 11—20 § ja 4 luvun otsikko sekä 21—28 § ja 5 luvun otsikko, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Hallituksen esitys laiksi kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 87/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 5/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Kun valiokunta on tämän lain yhteydessä kiinnittänyt huomiota siihen, että ruotsinkielisessä ympäristössä elävien kurojen yhdenvertainen asema turvataan, niin en voi olla kiinnittämättä huomiota Ahvenanmaalla Jomalan kunnassa tapahtuneisiin asioihin viime aikoina. Kunnassa on kielletty kerran viikossa tapahtunut suomenkielisten laulujen laulaminen, tapahtui tämä sitten lastentarhassa vai oliko se peruskoulussa. Se on muististani kadonnut, mutta asia ei ole kuitenkaan kunniaksi ahvenanmaalaisille. Asiaan ovat kiinnittäneet huomiota jopa ruotsalaiset iltapäivälehdet ja se on jo aika harvinaista. Kyllä meidän pitäisi olla tasa-arvoisia myös näissä kieliasioissa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Hallituksen esitys laiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 62/1996 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö 6/1996

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. T a k k u l a : Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana ammatillisesta koulutuksesta ja tämän lain muuttamisesta. On totta, että ammatillista koulutusta meillä säädellään nykyään hyvin moniportaisella järjestelmällä ja säätelyjärjestelmän uudistamiseenkin on aihetta. Mutta tässä tapauksessa säätelyjärjestelmän uudistamisessa ollaan kiirehditty vähän asioiden edelle. Meillähän ensi syksynä on eduskuntaan tulossa, mikäli kaikki lupaukset ja merkit paikansa pitävät, käsittelyyn koululainsäädännön kokonaisuudistus, ja silloin olisi oikea aika käsitellä ammatillisista oppilaitoksista annettua lakia. Tällöin olisivat myös todennäköisesti paremmin selvillä aluehallinnon linjanvedot. Lisäksi opetusministeriö on jälkikäteen ilmoittanut valiokunnalle, että tämän lain voimaantulo siirtyy vuoden 98 alkuun, joten tästäkään syystä minkäänlaisia perusteluja tällaiselle kiireelliselle käsittelylle ei tämän hallituksen esityksen kohdalla olisi ollut.

Hallituksen esittämät lakimuutokset tarkoittavat toteutuessaan operatiivisen hallinnon ja päätösvallan siirtoa aluehallinnosta keskushallintoon ja opetushallituksesta ministeriöön. Keskeisen ongelman hallituksen esityksessä muodostaa se, että vahvistaessaan koulutustehtävät ja antaessaan oppilasmäärät kuntayhtymille tai oppilaitoksille opetusministeriöllä ei välttämättä riittävästi ole tietoa talousalueiden elinkeino- ja yhteiskuntaelämän kehittämissuunnitelmista. Alueellisen koordinaation ja asiantuntemuksen heikkeneminen voi johtaa muun muassa työmarkkinoiden kannalta epätarkoituksenmukaiseen tilanteeseen, epätarkoituksenmukaiseen koulutukseen. Alueella, missä on useita ammatillisten oppilaitosten ylläpitäjiä, voi syntyä vaikeuksia keskinäisessä yhteistyössä eikä alueellisia tarpeita kyetä ottamaan riittävästi huomioon. Tasa-arvoinen ja laadukas koulutusjärjestelmä

vaatii alueellista ja valtakunnallista arviointijärjestelmää. Arvioiden merkitys korostuu entisestään koulutuksen säätelyä purettaessa.

Tästä johtuen itse katson, että kun on puhuttu lääninhallituksen roolista, niin ainakin haja-asutusseudulla, Lapin perukoilla lääninhallituksella on varsin merkittävä ja merkityksellinen rooli juuri tässä valvonta- ja arviointitehtävässä, jotta opetus voisi olla kutakuinkin tasa-arvoista. Meillähän on valitettavasti kulttuuriin tasa-arvosta jo tässä maassa luovuttu. Kulttuuripalveluja ei pystytä tasa-arvoisesti turvaamaan kaikille kansalaisille, mutta opetuksen puolella toivoisi, että tasa-arvoinen ja laadukas koulujärjestelmä voisi säilyä kautta maan. Näin ollen arvioinnin merkitys, mitä lääninhallitukset ovat maakunnissa hoitaneet, korostuu.

Eli näiden edellä esitettyjen syiden johdosta me tarvitsemme ammatillisen koulutuksen alueellista ohjausta, joka siis osaltaan on tuke-massa tasa-arvoisen koulutusjärjestelmän säilyttämistä.

Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen kolmannessa käsittelyssä tulemme esittämään, että lakiesitys tässä muodossa hylättäisiin ja että lait valmisteltaisiin uudelleen koulutuksen kokonaisuudistuksen yhteyteen.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Ed. Takkula haluaa, että tämä laki, jota on kolme vuotta valmisteltu, vielä siirrettäisiin odottamaan tulevaa koululainsäädännön kokonaisuudistusta. Kuitenkin tämä laki on aivan sen uudistuksen henkinen, ja meillä oli valiokunnassa hyvin paljon asiantuntijoita, jotka kaikki kiirehtivät lain voimaan saattamista, esimerkiksi Kuntaliiton edustaja sanoi, että on kolme vuotta käyty neuvotteluja, että tämä laki saataisiin eteenpäin. Meillähän on määrällinen säätely purettu jo lukiointen osalta, samoin ammattikorkeakoulun osalta ja oppisopimuskoulutuksesta. Nyt tämä laki sitten purkaa tämän jälkeensä jääneen ja kehitystä hidastavan säätelyn ammatillisen koulutuksen osalta.

Tämä antaa paikallista vastuuta kuntatasolle, joka ottaa huomioon elinkeinoelämän ja alueen muiden kehittämisviranomaisten tarpeet, ja yhteistyössä katsotaan, mitä koulutusta siellä tarvitaan. Aivan toisin kuin ed. Takkula väittää, kun-nille tulee valtaa selvittää, mitä koulutusta tarvitaan ja kuinka se parhaiten järjestetään. Vastuu siirtyy myös näin alueelle, joten siinä mielessä tämä ei keskitä valtaa, päinvastoin siirtää sitä kuntiin.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Jos lähdän ed. Ala-Harjan puheenvuoron loppuosasta liikkeelle, niin en siitä löytänyt kyllä omaa puhettani juuri lainkaan. Jälleen tulee mieleen vanhan opettajani sana, että se mikä voidaan ymmärtää väärin, tulee ymmärretyksi väärin. Näin varmaan tältä osin tapahtui.

Kannan huolta siis koulutuksen tasa-arvosta ja sen alueellisen tasa-arvon säilymisestä. On totta, että ed. Ala-Harjan kanssa linjaamme tätä asiaa ja ymmärrämme vähän toisella tavalla. Hän kiirehtii lain voimaantuloa. Minun mielestäni syksyllä, kun on suuri koululainsäädännön uudistus, niin siinä yhteydessä olisi hyvä käydä koko tämä koulutuksen kenttä läpi ja miettiä sillä tavalla, että se muodostaa sellaisen loogisen ja hyvän kokonaisuuden.

Mitä asiantuntijoihin tulee, on totta, että asiantuntijoita tässäkin kuultiin puolesta ja vastaan. Heillä oli erilaisia näkökulmia ja asiantuntijoille annetaan se arvostus, mikä heille kuuluu jne. Mutta kansanedustajina, ed. Ala-Harja, meillä on myös mahdollisuus itsenäiseen päätöksentekoon, itsenäiseen arvovalintaan näiden asioiden kohdalla; näissä voi olla erilaisia painotuksia meillä alueellisestikin, ja eiköhän se näin sallita. Minä ymmärrän teidän näkemyksenne ja kantanne, mutta itse lähdän haja-asutusseudun miehenä tällaisesta puolesta, että haluaisin turvata tasa-arvoisen koulutusjärjestelmän kaikille suomalaisille, myös Lapin perukoille asti ja kyllä sinne Seinäjoen suuntaankin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 4—6 ja 30 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Hallituksen esitys laiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 69/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 8/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

18) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 86/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 9/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys alueellisen kuljetustukilain muuttamiseksi on pitkälti seurausta Euroopan unionin jäsenyysneuvotteluissa sovitusta asioista. Suomi on sitoutunut yhdenmukaistamaan alueellisen kuljetustuen Euroopan unionin valtioneuvoston mukaiseksi.

Nykyinen kuljetustukijärjestelmä on kattanut hyvinkin laajan alueen Suomesta. EU on kuitenkin määritellyt, että kuljetustukea voidaan antaa vain alueille, joilla asukastiheys on enintään 12,5 asukasta neliökilometrillä. Tämä supistaa nykyistä aluetta, jolle kuljetustukea on myönnetty. Lähinnä tuen piiriin jäävät vain kuutostukialueet: Lapin, Oulun ja Pohjois-Karjalan läänit sekä ministeriön harkinnan mukaan ehkä myös Pohjois-Savon maakunta.

Vastalauseessa kiinnitetään huomiota juuri alueen supistumiseen Väli-Suomen osalta. Ilmeisesti kuitenkin olemme puun ja kuoren välissä tältä osin. Olemmehan sitoutuneet muuttamaan lainsäädäntöämme EU:n valtioneuvoston mukaiseksi. Tukea esitetään myös harkinnanvaraiseksi. Tämä aiheutti liikennevaliokunnassa kovasti pohdintaa, mutta ainakin minä vakuutuin asiantuntijakuulemisen jälkeen siitä, että harkinnanvaraisuus koskee tukea ainoastaan silloin, kun on osoitettavissa, että se vääristää kilpailua. Muilta osin harkinnanvaraa ei ole.

Laki muuttuu myös siltä osin, että tukea ei makseta rauta- ja terästeollisuuden tuotteille. Tämä johtuu täysin EU:n määräyksistä. Nämä teollisuudenalat kuuluvat EU:n erityisten säännösten ja valvonnan piiriin. EU:n valtioneuvoston mukana viennin tukeminen ei ole enää mahdollista. Tämä poistaa myös erään ryhmän, jolle kuljetustukea on aiemmin voitu myöntää. Aiemmin myönnetty laivakuljetustuki muuttuu satamatoimintojen tueksi.

Kaikki nämä muutokset vähentävät tarvittavan tuen määrää, KTM:n arvion mukaan jopa yli 20 miljoonaa. Näin lakia voitaneen pitää säästölakina, vaikkakin rahatarpeen väheneminen johtuu kriteerien muuttumisesta, eikä lain säätämisen lähtökohtana ole ollut suinkaan valtion menoihin tarvittavat säästöt.

Mielelläni Pohjois-Suomesta tulevana olisin nähnyt, että ensi vuoden budjettiin voitaisiin varata nykyinen määrä alueellista kuljetustukea ja vaikka nostaa tukiprosenttien määrää. Näin ei kuitenkaan todennäköisesti tapahdu. Kuitenkaan mielestäni tämä lainmuutos ei romuta alueellista kuljetustukea.

Kun lakia edellisen kerran muutettiin, tuen ulkopuolelle rajattiin suurirytykset. Tällöin käytiin hyvinkin kiivas keskustelu alueellisesta kuljetustuesta ja sen merkityksestä. Nykyisin tuki on mahdollista vain pienille ja keskisuurille yrityksille. Näiden yritysten toimintaedellytykset, elinkelpoisuus ja kilpailukyky voivat olla kiinni hyvinkin pienistä asioista, pienistä rah summista.

Tällä tuella on tarkoitus mahdollistaa kilpailukyky tuotteille, jotka tuotetaan pitkien välimatkojen päässä. Tuen jälkeenkin tuotteen hinnasta suurikin osa voi johtua kuljetuskustannuksista. Valiokunnassamme lappilaisen yrityksen toimitusjohtaja kertoi yhtiönsä valmistamassa tuotteessa olevan kuljetuskustannuksia 18 prosenttia. Tuki kattaa kustannuksista vain hyvin pienen osan, mutta edelleen korostan: joillekin yrityksille toimintakelpoisuuden kannalta tärkeän. Valiokunnassa esiintyi myös sellaisia mielipiteitä, että koko tuki voitaisiin lopettaa. Tällaisia näkemyksiä en voi hyväksyä, vaan edelleen olen alueellisen kuljetustuen kannattaja silloin, kun huolehditaan siitä ettei, se vääristä kilpailua.

Laissa esitetään kuljetustukea maksettavaksi myös kumipyöräkuljetuksille. Tämä muutos ei johdu EU:sta, vaan on ilmeisesti kokemuksen tuoma järkevä muutosesitys. Pääosa pk-sektorin kuljetuksista nimittäin tapahtuu kumipyörillä, ja tämä on huomattava parannus kuljetustukeen. Erittäin myönteistä palautetta kuljetuspuolen yrityksiltä on muutoksesta tullut.

Olisin toivonut laajennettavan laissa määriteltyä Pohjoiskalotille suuntautuvan kuljetustuen aluetta koskemaan myös Arkangelin ja Karjalan aluetta. Asiantuntijoiden mukaan kuitenkin kuljetusliikennettä Arkangeliin ja Karjalaan ei juuri tällä hetkellä ole. Kolmen vuoden kuluttua, kun lain voimassaolo loppuu ja lain merkitystä tullaan tarkastelemaan, tilanne voi olla muuttu-

nut ja lähialueyhteistyö kasvanut. Tällöin voitaneen aluetta tarkastella uudestaan.

Arvoisa puhemies! Nykyisessä työllisyystilanteessa on tärkeää suunnata yritystukia siihen pk-toimintaan, joka kehitysalueilla ylläpitää työllisyyttä. Kilpailua vääristävästä tuista on kuitenkin päästävä eroon. Tarvitsemme aluepoliittisia toimenpiteitä, jotta tuotteita pystytään jatkojalostamaan siellä, missä osaamista on ja samalla säilyttämään tuotteilla kilpailukyky.

Ed. **V i s t b a c k a** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lindén piti ansiokkaan puheenvuoron, mutta huomiota kiinnitti se, kun hän sanoi, että EU edellyttää. Ihmetyttää vain se, että jälleen kerran Suomessa ollaan tekemässä muutoksia vetoamalla EU:n vaatimuksiin ja toisaalta Ruotsi käyttää samoja tukia. Minä en voi ymmärtää, että kun on kaksi EU-maata vierekkäin, samat olosuhteet, toisessa voidaan käyttää tukea ja toisessa ei. Minä tulkitsisin asian, arvoisa puhemies, sillä tavalla, että tämä on hallituksen säästölaki ja verukkeen käytetään EU:ta.

Ed. **P e k k a r i n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lindén kun on kehitysalueelta kotoisin, yritti toisaalta ihan hyvästi ja mukavasti ymmärtää kehitysalueiden asiaa, mutta hallitususkollisuus näköjään veti hänet kuitenkin antamaan tukensa hyvin voimallisesti hallituksen esitykselle.

Kannattaa nyt muistaa, mistä kuljetustuessa on kysymys, eli siitä, että tuella on tarkoitus edes vähäisessä määrin kompensoida niitä kuljetuskustannuksia, mitä yrityksen sijoittumisesta kehitysalueelle, pitkien matkojen päähän merkittävistä markkina-alueista, aiheutuu. Edes jossakin määrin kompensoidaan niitä.

Mitä tulee siihen, että EU on edellyttänyt sitä tai tätä, oli lähetekeskustelun aikana puhetta siitä, onko EU yksityiskohtaisesti edellyttänyt esimerkiksi tämän homman harkinnanvaraistamista, niin kuin tässä esitetään. En minä ainakaan ole mistään saanut sellaisia vakuutuksia, en myöskään kauppaja- ja teollisuusministeriöstä, että näin olisi.

Kohta käyttää puheenvuoron, huomasi, entinen kauppaja- ja teollisuusministeri, ja uskon, että hän kertoo, jos edellisen hallituksen aikana on sovittu siitä, että asia tällä tavalla tultaisiin päättämään, mikä nyt on hallituksen esitys. Yksityiskohtien osalta on minusta turhaa kovin pitkälti vedota siihen, mitä edellisen hallituksen ai-

kaan jäsenyysneuvotteluissa on sovittu. Sanatar-
kasti ja yksityiskohtaisen tarkasti tällä tavalla
minun ymmärtääkseni ei ole sovittu.

Ed. L i n d é n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbackalle haluaisin huomauttaa, että tässä ei olla lakkauttamassa kuljetustukea. EU ei tällaista edellytäkään, mutta se edellyttää, että yhtenäistämme peruseriaatteen, millä valtion tukea myönnetään. En ole perehtynyt Ruotsissa annettavaan tukeen, mutta on aivan selvästi nähtävissä se, että alueet, joille kuljetustukea on annettu, eivät ole vastanneet EU-säädöksiä ja nyt niitä korjataan. Tässä olen sen verran EU-uskollinen siinä mielessä, että kun näin olemme sopineet, niin näin meidän tulee tehdä.

Valiokunnassa hyvin kiivaasti pohdittiin harkinnanvaraisuutta, mutta vakuutuimme asian-
tuntijaa, joka oli liikenneministeriön virkamies, kuultuamme, että harkinnanvaraisuus on ainoastaan silloin, kun voidaan todeta, että tuki vääristää kilpailua. Harkinnanvaraisuutta ei muulloin kuljetustuessa ole. Periaatteessa, kun se tällä hetkellä on automaatti, se on sitä edelleenkin ja vain silloin se voidaan evätä, kun siinä on kilpailua vääristävät elementit.

Ed. K ä ä r i ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys liittyy tietenkin ensi vuoden budjetin laadintaan. Se on tässä mielessä ns. säästölaki. Kun tänä vuonna kuljetustukeen käytetään suurin piirtein 48 miljoonaa markkaa, joka on aika pieni ropo aluepolitiikkaan, niin tämän leikkauksen jälkeen, jos se menee läpi, tai kun epäilen sen menevän läpi, seuraavana vuonna kuljetustukea osoitetaan pk-yrityksille puolet tuosta, runsaat 20 miljoonaa markkaa. Mutta eihän tämä ole pelkkä säästölaki, vaan takana on tietysti muitakin tarkoituksia.

Kuljetustuen puolittaminen käytännössä noin 20 miljoonaan markkaan tarkoittaa valtaosaltaan sitä, että lain soveltamisen maantieteellinen alue supistetaan ja tämä kohdistetaan nimenomaan ns. Väli-Suomeen, jolloin tuen ulkopuolelle jäävät nykytilanteeseen verrattuna Vaasan lääni, Keski-Suomen lääni ja myös todennäköisesti Kuopion lääni, voi sanoa, että se Väli-Suomi, joka ylipäätään painii tällä hetkellä aika syvien ja kärjistyvien alueellisten ongelmien kanssa. Tämä säästölaki ja puolitus muistuttaa, ainakin minusta, hiiren hännän katkaisemista palapalalta. On erittäin pieni määräraha periaatteessa tärkeään asiaan. Sitä vain pala palalta pien-

netään. Kohta on jäljellä nolla markkaa. Voidaan sanoa, että tarpeeton on tarpeetonta. Kyllä tätäkin leikkausta voidaan vähätellä tietysti: Se kohdistuu vain Väli-Suomeen jne.

Kyllä tämäkin leikkaus omalta osaltaan narttaa Suomessa aluepolitiikan tehoa. Kyllä tällä menolla se vanha kunnan aluepolitiikka on kohta tänä päivänä teholtansa enää vain kosmetiikkaa, mitä en pidä kyllä Suomen kannalta mitenkään hyvänä asiana eikä se ole myöskään EU:n oman käytännön kannalta EU:laista politiikkaa. EU:ssahan pyritään ajamaan vahvaa aluepolitiikkaa ja kehoitetaan jäsenmaita pitämään osaltaan huoli siitä, että aluepolitiikassa on tehoa eikä tietenkään heikennystä.

Parasta olisi, että nykyistä lakia voitaisiin jatkaa lähes muuttamattomana kolme vuotta eteenpäin. Tätä tarkoittavia pykäläehdotuksia keskustasta tekee sitten, kun me kohta joudumme tämän asian toiseen käsittelyyn. Tällä tavalla edes jotakin aluepolitiikan tehoa tässä mielessä jäisi jäljelle.

Pitää nähdä, että Suomessa on menossa nyt aika kiivaalla vauhdilla semmoinen alueellinen kehitys, että rannikkoalue kyllä Pietarin nurkilta Haminasta ihan Ouluun, Kemiin ja Tornioon saakka kyllä pärjää. Keskittymiskehitys on siinä mielessä nurjaa. Mutta sisämaa ja syvimmat alueet siellä tulevat kärsimään tästä väistämättömästä kehityksestä. Kuljetustuki on tarkoitettu lieventämään — ei poistamaan, vaan lieventämään — tällaista väistämätöntä perin huonoa kehitystä.

Sitä paitsi epäilen, arvoisa rouva puhemies, että tällä leikkauksella ei sittenkään tule todellista säästöä valtiolle, sillä kyllä pk-yritysten vaikeuksiin joutuminen Väli-Suomessa, siis vaikeimmilla alueilla Keski-Suomessa, Vaasassa, osittain myös Kuopion läänissä, tulee merkitsemään työttömyyden pysymistä korkealla, uusia vaikeuksia, työttömyyden kasvua ja sitä kautta valtiolle ja kunnille uusia menoja. Voi sanoa, että tässäkin käy sillä tavalla, että hallitus kyllä leikkaa, mutta ei tosiasiasa säästä, vaan leikkaus tulee kiertymään pienehkön mutkan jälkeen menoiksi valtiolle eikä mitään kunnan säästöä tahdu.

Arvoisa rouva puhemies! Suomessa näinä aikoina vedotaan, niin kuin tässäkin asiassa, siihen että meidän on pakko toimia juuri tällä tavalla kuin EU meitä määrää ja meillä ei ole tässä mitään liikkumavaraa. Ruotsihan, joka on myös EU-maa, maksaa moninkertaisesti kuljetustukea omille yrityksilleen ja on sitä paitsi vielä niin

ankara, että maksaa sitä myös suurille. Suomesahan tässä suhteessa on tehty rajausta jo aiemmin ja keskitetty vähät rahat pelkästään pk-kenttään, mikä on ymmärrettävä rajausta- ja kohdistamislinja, kun eletään vaikeita valtiontalouden aikoja ja muutenkin pitää säästää. Mutta siis Ruotsissa ei ole aikeitakaan muuttaa tätä järjestelmäänsä, ei EU:n takia eikä minkään muunkaan takia.

Norja, joka puolestaan ei ole EU-maa, pitää yllä erittäin voimakasta tukijärjestelmää pyrkien pitämään koko Norjaa myös pohjoisimmilta osiltaan asuttuna myös tämän konstin turvin, eikä tämä siellä ole mikään poliittinen kiistakysymys.

Minä yhdyn tässä ex-ministeri ed. Pekkarisen käsityskantaan, että tämä asia on ihan puhtaasti neuvotteluvaramainen asia EU:n kanssa tänä päivänä emmekä ole aiemmin sitoutuneet ankkurinomaisesti lopettamaan vähitellen omaa kuljetustukeamme, vaan meillä on tässä asiassa samantapainen liikkumatila ja neuvotteluvaramainen kuin myös Ruotsilla tässä suhteessa on.

Eli esitän, että tällainen hiirenhännän katkaisemisesitys kerralla hyljätään ja jatketaan nykyistä lakia siis melkein muuttamattomana kolme vuotta eteenpäin. Väli-Suomenkin syrjäalueille pitää antaa ainakin periaatteessa elämisen mahdollisuus.

Ed. Laaksonen merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä kuljetustukea koskeva lainmuutos, niin kuin ed. Kääriäisen puheenvuorostakin osittain jo ilmeni, soti rankasti sitä vastaan, mitä hallitus puhuu pk-yritystoiminnan kannustamisen puolesta. Meillä on paljon syrjäisiä, harvaanasuttuja seutuja Suomenmaassa ja minulla on tässä viime viikolla julkisuuteen tullut Itä-Suomi-työryhmän väliraportti, josta pieni lainaus todistuksena siitä, että sielläkin tunnustetaan, miten alueellisesti yritystoiminnalle on erittäin tärkeä asia saada tällaista pientä vastaantuloa. Täällä sanotaan aivan selvästi: ”Suuremmille markkina-alueille tähtääminen kotimaassa tai ulkomailla vaatii pitkien etäisyyksien vuoksi investointeja, joiden seurauksena pk-yritystoiminnan käynnistäminen alueella vaatii yrittäjältä huomattavan suurta alkupanostusta ja suunnit-

elmällisyyttä verrattuna esimerkiksi pääkaupunkiseudulla toimivaan yrittäjään.” Tämä terveisinä Itä-Suomesta.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Muistutan edustajia siitä, että vastauspuheenvuorossa tulee esittää oikaisu taikka vastaväite juuri käytettyyn puheenvuoroon!

Ed. J o e n p a l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Esitän vastaväitteen ed. Kääriäisen käyttämään puheenvuoroon.

Nimittäin kyllä tällä kuljetustuella on kilpailua vääristävä vaikutus. Tiedän sen kokemuksesta, koska sillä alalla, jolla siviilityöni teen, on havaittu, että yritykset, jotka ovat kuljetustuen piirissä, pystyvät toimittamaan betonielementtejä, ontelolaattoja ja vastaavia betonijalosteita Helsinkiin halvemmalla hinnalla kuin me teemme niitä Forssassa. Me olemme tutkineet tätä asiaa. Valmistuskustannukset ovat samat, kiinteät kustannukset ovat samat, ainoa vastaus löytyy sieltä, että kuljetustukea on pystytty käyttämään tavalla taikka toisella tässä tilanteessa kilpailua vääristävästi ja meidän mielestämme väärin. Eli niin tärkeää kuin onkin turvata kehitysalueilla pitkien etäisyyksien päässä olevien yritysten kilpailutekijät markkinoilla, yhtä tärkeää on selvittää se, että sitä tukea ei voida käyttää kilpailua vääristävällä tavalla, niin kuin sitä nyt käytetään. Tässä mielessä hallituksen esitys on kyllä täysin perusteltu. Tämä poistaa erään kilpailua vääristävän tekijän.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäinen toi puheenvuorossaan esille, että EU:n määräys Nuts 3 -alueita koskien niin, että 12,5 asukasta neliölle olisi rajausta, ei kuitenkaan ole mikään kiveen hakattu asia, mutta kun liikennevaliokunnassa asiaa käsiteltiin, niin siellä sai sellaisen kuvan siitä, että tähän ei ole mahdollisuutta puuttua millään tavoin, vaan tämä on selkeä määräys, joka meidän tulee toteuttaa. Tämä tuli ministeriön puolelta tässä valossa esille. Aivan kuten ed. Vistbacka aikaisemmin toi esille myös EU:hun liittyen tällaista kumartelua ja tarkkaa noudattamista, että pitää aina olla eturivissä, niin minusta tässäkin oli sellainen tilanne, että olisi voitu suhtautua tähän paljon kriittisemmin. Onko meidän aina lähdettävä ensimmäisenä noudattamaan näitä, niin kuin ed. Lindén toi selkeästi esille sen, että kun on tällainen määräys asetettu, niin sitä on myös noudatettava? Viittaamaan siihen, miten esimerkiksi

Ruotsissa tukipolitiikka on erilaista, ja Ruotsi on myös EU:n jäsen.

Ed. K ä ä r i ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Joenpalolle lyhyesti: Tässä on kysymys yritysten toimintamahdollisuuksien edes jonkinlaisesta tasaamisesta johdun siitä, että on isot erot nimenomaan kuljetusmatkoissa ja kuljetuskustannuksissa. Minulla on sellainen kuva, että moni kehitysalueiden betonialan yritys on sen takia voittanut joitakin tapauksia etelässä, että hinta-laatusuhde on kerta kaikkiaan hyvä. Ei se johdu siitä, että valtio mättää sinne rahaa, vaan siitä, että tehdään hyvää jälkeä. Tämän takia on saatu joitakin voittoja, mikä minusta on aivan hyvä työllisyyden kannalta.

Betonialan ongelmat ovat tänä päivänä ihan toisen tyyppisiä kuin ed. Joenpalon esiin tuomat ongelmat, ne ovat konkurssitapauksiin liittyviä toiminnan jatkumisia ja siitä aiheutuva todellista kilpailun vääristymistä. Ed. Lämsän kanssa olemme yhtä mieltä asiasta, EU meitä ei pakota tekemään tällaista leikkausta. Ruotsi elää niin kuin äsken kerroinkin. Siellä tuki on moninkertainen eikä ole mitään suunnitelmia ryhtyä muuttamaan siellä olevaa kuljetustukisysteemiä.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Kuljetusten osalta on tuotu esille säästöluonne. Ilmeisesti tämä on säästölaki, jonka eräitä muita sisältöanalyyssejä sitten ei riittävästi ole pohdittu. Toisaalta myönteisenä on nähty kuorma-autokuljetusten mukaan tulo, ja pidän myös erittäin myönteisenä lähialuenäkökulmaa, joka toivon mukaan jatkossa voisi laajentua myös vilkastuvan Karjalan tasavallan vuorovaikutuksen puitteisiin. Kun säästömerkitystä miettii, niin tähän voi asettaa moniin puitteisiin. Tällä säästetään vuodessa tasan sen verran kuin maksetaan omenanviljelijöille ja kasvihuoneviljelijöille, kun he lopettavat tuotantonsa eläkeiän lähestyessä käytännössä. Mittasuhteethan ovat tietysti monenlaiset.

Kannattaa tietysti jonkin verran pohtia historiaa ja näkökulmaa ja myös edellisen hallituksen ministereitä kannattaa erityisesti muistuttaa historiasta. He ovat olleet myös merkittävällä tavalla kehityskulussa mukana. Kuljetustuen vääristymiä on syytä välttää, kilpailun vääristymiä nimenomaan, niitähän on tuissa tietysti jossain määrin mukana. Kuitenkin henkilökohtaisesti katson, että perimmäisenä peruslähestymistapana pitäisi myös olla se, että Suomi on pitkien

etäisyyksien ja kalliiden kuljetusten maa. Meillä on keskimäärin 15 prosenttia vientituotteissamme kuljetusten osuutta, kun kilpailijamaillamme noin 5 prosenttia.

Kun puhutaan, että tältä osin kuljetustuki perusmallina vääristää kilpailua, niin ei se Euroopan unionin sisällä vääristä kilpailua, jos Pohjois- ja Itä-Suomen pitkien kuljetusten tuotanto saatetaan Helsinki-mittakaavaan. Siitä mielestäni kuljetustuessa perimmältään pitää olla kysymys, että pohjoissuomalainen ja itäsuomalainen teollisuus saatetaan Etelä-Suomen teollisuuden kanssa samaan asemaan suhteessa Euroopan unioniin.

Meillä on ollut edellisten ministereidenkin aikana virkamiehillä aika kova valta dominoida ja vetää milloin kilpailun vääristymän perusteella näitä hommia alas, niin kuin viime kaudellakin säästöjen merkeissä muka tehtiin, milloin Euroopan unionilla perustellen. Muistan itse aluepoliittisen neuvottelukunnan varapuheenjohtajana, että sisäministeriön virkamiehet jo silloin, vaikka ei oltu EU:n jäseniäkään, markkinoivat hirveästi, miten kuljetustukijärjestelmä ei kuulu ollenkaan EU:n maailmaan. Tehtiin itsensensuurin valitessa sellaisia säästöratkaisuja ja asennevammaisia ratkaisuja, jotka tehtiin turhaan, koska nyt on todettu, että kyllä EU:ssa tietynlaiset kuljetustukijärjestelmät voivat olla. Tehtiin tarpeetonta vahinkoa kansallisen edun lähtökohdasta.

Nimenomaan on outo asenne, että jos EU:lla on tiettyjä normeja ja kriteerejä, niin automaattisesti ruvetaan niitä soveltamaan Suomen olosuhteisiin, maahan, joka ei ole ollut muodostamassa EU:n normikäytäntöä. EU:ssa ei ole ollut Suomen kaltaista maata, pitkien etäisyyksien maata, maata, joka käytännössä Keski-Euroopan keskeisille markkina-alueille on saari, josta ensinnäkin matkustetaan pitkään, että päästään satamiin ja lähdetään merikuljetusten varassa 85-prosenttisesti viemään tavaraa.

Tällaisessa tilanteessa pitäisi Suomen aktiivisuus kohdistaa ennen kaikkea siihen, että Euroopan unionin normit ja kriteerit tämän tyyppisten tukijärjestelmien kehittämiseksi ottaisivat huomioon Suomen kaltaisen maan, eikä niin, että meidän virkamiehemme katsovat direktiivejä ja tuumaavat, että EU:n systeemit pitää soveltaa Suomeen. Tässä suhteessa tapahtui anteeksi antamaton kansallinen munaus ja häpeä EU-jäsenyysneuvottelujen yhteydessä, jossa meidän ministerimme täyttivät kauralaaria sen sijaan, että olisivat ajaneet meidän infra-asioitamme eteenpäin. Suomi ei käytännössä neuvotellut näiden

vaikeuksiensa huomioon ottamisesta EU-jäsenyysneuvotteluissa. Ulkoministeri Haavisto, valtiovarainministeri Viinanen ja muut ministerit tekivät kansallisen historiallisen vahingon.

Irlanti liittyi toki paremmassa tilanteessa vuonna 1972 EU:n jäsenyyteen ja se pystyi varmasti rahastamaan paremmin, en kiistä, myös infraansa. Siellä rakennetaan miljaridin ecun tasoilla EU-rahoituksella satamainfraa, tieinfraa, raideinfraa. Suomi saa taskurahoja Ten-hankkeiden suunnitteluun. Tämä on niin vakava kysymys, että muun muassa valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto on suurelle valiokunnalle toisaviikolla huomauttanut, että näihin asioihin on pakko kiinnittää vakavampaa huomiota. Näissä kohdin pitää nyt yrittää korjata vahinkoa Irlannin puheenjohtajuuskaudella tai Suomen tulevalla puheenjohtajuuskaudella, mutta vahinko on tapahtunut. Se on erittäin suuri vahinko, koska meillä rämettyy tänä päivänä — me näemme — raidepuoli. Rahaa riittää vain päätieverkkoon ja monella muulla tavalla ongelma on sylissä. Tämä heijastuu tietysti oireiluna myös siinä, että kuljetustukikin oli lapsipuolen asemassa näissä asioissa.

Minä pidän nyt erittäin tärkeänä, että kunnan analyysi tästä asiasta suoritetaan ja Suomi aktivoituu laajemmin infrarahoituksen tavoitteiden esille tuonnissa Euroopan unionin puolella.

Joka tapauksessa nämä olosuhteet, joita tässä nyt on sovellettu, ovat meillä toisenlaiset. Haluan vielä tuoda esille Nuts 3 -alueen, jonka väestötiheyden pitää olla enintään 12,5 asukasta per neliökilometri. Mikä erinomainen kriteeri pitkien etäisyyksien maan olosuhteiden huomioon ottamiseen tällainen on? Sattuu olemaan nippa nappa Keski-Suomessa 13,3 ja Pohjois-Savossa 13. Ei tämä ole oikea tapa lähestyä sitä, että me voimme myös Itä-Suomen työryhmän esillä pitämiä painotuksia kunniakkaasti viedä eteenpäin. Pitäisi kaikissa laeissa olla nimenomaan kotimaisesta tuotanto- ja työllisyystarkastelusta lähtevä kriteerio ja ennen kaikkea Euroopan unionin normit pitää saada vastaamaan enemmän Suomen olosuhteita ja niitä poikkeavia olosuhteita, joita Euroopan unionissa ei ole. Tämä on erittäin huonoa valmistelua, mutta tämä menee kyllä ihan entisten hallitusten vanhaan linjaan. Tämä on sitä samaa kaavamaista puuhaa. EU:lla perustellaan asioita, joita ei voida omista lähtökohdista riittävästi lähestyä.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varasin kyllä varsinaisen pu-

heenvuoron kommentoidakseni tämän tapaisia puheenvuoroja, mutta tässä jo muutama sana.

On aivan eriskummallista, että ed. Rajamäki perustelee omaa puolustustaan hallituksen huonoille esityksille tuon tapaisilla väitteillä, mitä hän esittää, väitteillä, jotka yrittävät jollakin tavalla kertoa, että edellinen hallitus on sitonut nykyisen hallituksen siihen, että esimerkiksi tuki tulisi harkinnanvaraiseksi, puhumattakaan näistä muista väitteistä, väitteistä siitä, että sisäasiainministeriön virkamiehet ovat kuljetustuen osalta sanoneet sitä tai tätä. Ei tämä ollut sisäasiainministeriön asia, ei ole ollut ennen eikä ole nytkään, vaan kauppa- ja teollisuushallinnon ja liikenneministeriön alaisia nimenomaan nämä tuet olivat tuossa vaiheessa ja ovat ymmärtääkseni tällä hetkelläkin, nykyisenkin hallituksen sisäisen ja keskinäisen työnjaon osalta.

Mitä tulee sisäministeriön virkamiehiin, he tuskin tällaista olivat ed. Rajamäeltä vaatimassa.

Arvoisa puhemies! Varsinaisessa puheenvuorossa vähän tarkemmin.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki viittasi taas omenanviljelijöihin, niin kuin omenanviljelytuella ja kuljetustuella olisi jotain tekemistä toistensa kanssa.

Minusta ed. Rajamäellä hyvin keskeinen sanoma oli, että EU-neuvottelujen aikana on tapahtunut sellainen vahinko, että ei ole saatu EU:n liittymissopimukseen sellaisia asioita, jotka olisivat olleet tukemassa tietyllä tavalla haja-alueiden kuljetuksia. Minusta kuitenkin tässä on oleellista se, että kun meillä on, jos vahinko on tapahtunut — lähdetään siitä — kuitenkin kansallinen mahdollisuus korjata asia, miksi sitä ei korjata? Miksi tällainen lakiesitys ollaan hyväksymässä? Me voimme kansallisin päätöksin näihin asioihin vielä kuitenkin vaikuttaa. Minusta tämä on olennainen asia, että jos jotain vahinkoa on tapahtunut, korjattakoon se kansallisin päätöksin niin pitkälle kuin suinkin on mahdollista. Tässä nimenomaan olisi ollut mahdollisuus korjata tilanne.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin, että kyllä tässä on tehty selkeitä kuljetustuen romuttamisratkaisuja. Viittaan suurteollisuuden roolin heikentämiseen. Yhtä kaikki se oli myös taloudellisesti ja työllisyyspoliittisesti tärkeätä Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Kyllä hyvin pitkälti myös sisäministeriön piirissä, jonka tunnen myöskin, on ollut kuljetustu-

keen EU:lla perusteleva kielteinen lähestymistapa. Tämä kaikki heijastuu; kun säästöjä haetaan, nämä kulminoituvat ja konkretisoituvat näin.

Sanoisin ed. Pekkariselle, joka ei myöskään kiistänyt EU-neuvotteluissa tapahtuneita virheellisiä painotuksia, että se on asia, jolle on nyt vaikea enää tehdä mitään. Silloin tehtiin kansallinen vahinko. Totta kai nyt täytyy myös näihin kriteereihin pyrkiä EU:n piirissä vaikuttamaan. Liikennejaosto osaltaan pyrkii nostamaan esiin myös infra-asiat, ja on niistä myöskin hallituksen suuntaan käyty keskusteluja.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Kuljetustuessa aikaansaavat säästöt tulevat nimenomaan tukialueen supistamisesta. Tukialueen supistamisen perustana on kuljetustuen sopeuttaminen EU-määräyksiin, EU-säädöksiin. Tästä puolestaan on sovittu silloin, kun Suomi on aikanaan liittynyt jäseneksi. Aivan niin kuin hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, Suomi on jäsenyysneuvotteluissa sopinut kuljetustuen uudistamisesta. Sen jälkeen on EU:n komission kanssa käyty asianmukaiset neuvottelut. Samoin hallituksen esityksestä käy erittäin hyvin selville, että komissio myöskin valvoo EU-tukiperiaatteiden noudattamista. Valtiontuki pitää notifioida EU:n komissiossa, ennen kuin laki voi astua voimaan.

Sen sijaan että arvostelisin EU-tukipolitiikan periaatteiden soveltamista suomalaisessa kansallisessa lainsäädännössä, olisin tukemassa tätä periaatetta. Me olemme jäsenyyden myötä liittyneet sisämarkkinaolosuhteisiin. Silloin on tietysti aivan aiheellista, että me kaikessa kilpailupolitiikassamme nimenomaan pyrimme niitä periaatteita noudattamaan.

Minusta Suomen kannattaa kaikessa pitää kiinni niistä periaatteista, jotka me olemme valinneet esimerkiksi silloin, kun me olemme käyneet keskusteluja telakkatuesta. Suomihan on erittäin sitkeästi ponnistellut telakkatukea koskevien uusien säädösten aikaansaamiseksi EU:n piirissä ja Oecd:n piirissä laajemminkin. Tavoitteenamme silloin on ollut nimenomaan tukien pienentäminen ja sitä kautta suomalaisen teollisuuden kilpailukyyn vahvistaminen. Me emme pysty maailmalla kilpailemaan massiivisella tukipolitiikalla. Sellaisia kinalosauvoja on turha kuvitella, joita Suomen kansantalous kykenisi jatkossakaan ylläpitämään.

Näin ollen on Suomen edun mukaista pitkällä tähtäyksellä, että me kilpailemme hyvällä laadulla, hyvillä tuotteilla ja unohdamme keinotekoiset

kainalosauvat ja pyrimme myös tukipolitiikassa olemaan sillä tavalla johdonmukaisia, että se, mitä sanomme telakkatuesta, pätee myös muuhun kuljetustukeen. Kyllä meidän täytyy näihin kansainvälisiin säädöksiin myös pystyä sopeutumaan. Ne on tarkoitettu noudatettavaksi sillä tavoin, että sillä yhteisellä sisämarkkina-alueella, jossa mukana olemme, pystytään yhteisten sääntöjen puitteissa elämään, muuten koko sisämarkkina-alueen periaate ei toteudu.

Aivan samalla tavalla, kun täällä nyt yritetään osoittaa, että meillä olisi oikeus niistä poiketa, niin kaikki poikkeamat tietysti ovat jossakin jonkun yrittäjän kilpailun kannalta vahingollisia. Emme me voi poimia rusinoita myöskään kuljetustuessa. Minusta on tehty oikea valinta silloin, kun EU-jäsenyysneuvotteluissa on sovittu siitä, että me tulemme sopeuttamaan kuljetustukemme EU-periaatteisiin. Soveltaminen on tapahtunut silloin sovitun aikataulun puitteissa. Kuljetustuki sovelletaan kansalliseen lainsäädäntöön nyt esillä olevan lakiesityksen voimaantulon.

Kuten aikaisemmin sanoin, suurin säästöhän syntyy nimenomaan siitä, että tukialue supistuu. Aiemmin kritisoitiin myös sitä, että tukipolitiikkaa esitetään nyt muutettavaksi harkinnanvaraiseksi. Minusta sekin on aivan oikea periaate.

Aiemmin tuella oli tietty automatiikka niin, että kaikki säädetyt edellytykset täyttävät yritykset saivat tuen. Sitten osoittautui, että tällaisella automatiikalla onnistuttiin tekemään joissakin yhteyksissä enemmän haittaa kuin hyötyä. Ei ole kansallisestikaan oikein, että kilpailuolosuhteisiin puututaan sillä tavalla, että esimerkiksi kuljetustuella vääristetään aitoja kilpailuolosuhteita ja saatetaan yritykset sillä tavalla hyvin eriarvoisiksi.

Minusta harkinnanvaraisuus on oikea periaate tukien myöntämisessä. Tämä lähtee kansallisista vaatimuksista, näin olen ymmärtänyt, sitä ei ole EU meiltä vaatinut, mutta pidän sitä aivan oikeaan osuneena. Ei tukipolitiikalla ole mitään syytä myöskään lähteä sellaiseen käytäntöön, joka sitten taas kohtuuttomasti suosii yrityksiä toisten kustannuksella tai nimenomaan yhteisillä kustannuksilla, miten vain, yhteisesti maksettavien kustannusten muodossa.

Saamieni tietojen mukaan Ruotsin järjestelmä on hyvin saman tyyppinen kuin Suomessakin. Ruotsi on katsonut, että sillä on varaa esimerkiksi rahoittaa suuria yrityksiä. Suomessa on jo aiemmin tehty päätös siitä, että Suomessa kuljetustuki osoitetaan nimenomaan pienille ja keskisuurille yrityksille. Kun on tehty tutkimuksia siitä,

millä tavalla pienet ja keskisuuret yritykset ovat katsoneet kuljetustuen vaikuttavan, ne ovat todenneet, että pienikin tuki juuri niille yrityksille oikein kohdennettuna voi olla niiden toiminnalle erittäin suotuisa. Sen sijaan niissä suuryrityksissä, joiden puolesta täällä nyt on valitteluja pidetty, pienellä tuella ei oikeastaan pystytä aikaansaamaan mitään. Silloin pitää tietysti puhua hyvin suuren mittaluokan muutoksista. Silloin pitää puhua satojen miljoonien muutoksesta, ja aina, kun tällaista havitellaan, pitää miettiä, kenen kustannuksella tukea lähdetään laajentamaan. Minusta on oikein, että tuki kohdistetaan pienille ja keskisuurille yrityksille.

Minusta on kaiken kaikkiaan saavutettu tätä esitystä laadittaessa sopusuhtainen kokoonpano toisaalta EU-säädösten ja toisaalta meidän kansallisten säädöstemme puitteissa niin, että tuki voidaan siinä mitassa, kuin sitä voidaan antaa, kohdentaa sillä tavoin, että se tulee sellaiseen käyttöön, että siitä saadaan paras mahdollinen hyöty myös suomalaiselle kansantaloudelle.

En malta olla, puhemies, vielä viimeiseksi puuttumatta betonituotteiden kuljetukseen. Nämä ovat niin mainioita asioita, että ilman syvällistä näiden alojen asiantuntemusta ei välttämättä kaikkia näkökohtia pysty edes huomioonottamaan, kun näistä puhutaan. Minulle ainakin oli uusi asia, kun talousvaliokunnassa kuultiin betonituotealan järjestöä, jonka edustaja sanoi, että he eivät pidä edes suotavana, että betonituotteita kuljetetaan kovin pitkiä matkoja. Hän ei millään tavalla nureksinut sitä, että tuet kohdistuvat ennen kaikkea pienyrityksille ja että myös EU-säädökset otetaan huomioon. Hänen argumenttinsa oli nimenomaan se, että pitkissä kuljetuksissa esimerkiksi rakennuselementit vaurioituvat. Ne likaantuvat kuljetusten aikana. Hän sanoi, että näistä on osoitautunut käytännössä olevan enemmän haittaa kuin hyötyä.

Lainasin nyt suoraan asianomaista valiokuntaan kutsuttua asiantuntijaa, joka ilmeisesti esiintyi aivan toisin kuin valiokunta oli olettanut ja odottanut. Minusta tämä oli varsin yllättävää, mutta myös osoitti, että asiantuntijat kykenevät analysoimaan asioita ja tuomaan hyvin rehellisesti kantansa esille, ja joskus saadaan hyvin yllättäviäkin kannanottoja.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläisen äskeisen puheenvuoron perusteella ei voi päätyä mihinkään muuhun johtopäätökseen kuin, että kaikki tuo-

tannollinen toiminta etelärannikolle ja sillä siisti. Hänen puheenvuoronsa rinnastukset olivat todella mielenkiintoisia, kun hän rinnasti telakatuon alueellisen kuljetustuen instrumentteihin pk-yrityksille.

Ajatellaanpas vähän tätä asiaa. Hietaniemen telakalla valmistuu rahtialus, joka parhaimmillaan valmistuttuaan käyttöön otettuna ottaa lähimmän lastin Helsingin satamasta, vie sen johonkin ja palaa taas Helsingin satamaan ottamaan uuden lastin jne. Tämän hän rinnastaa siihen, että jokin tuote tuotetaan Kajaanin tienoilla taikka vaikkapa Taivaikoskella ja sieltä lähtee maailmanmarkkinoille. Nämä rinnastukset ovat niin onntoja ja kurjia ja olemattomia, että kun on kysymys talousvaliokunnan puheenjohtajasta, niin hämmästelen tämän laatuisten rinnastusten käyttämistä.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hämäläinen siteerasi varsin ansiokkaasti asiantuntijaa, joka oli betonituotealan puolesta kertomassa kannanottojaan. Hän tosin ei ollut valmistautunut tilaisuuteen, niin kuin valiokunnassa kuullut yleensä, ja näin ollen jollain tavalla jätänkin hänen kommenttinsa omaan arvoonsa.

Mutta kyllä aluepolitiikassa ja kansantaloudessa kaiken kaikkiaan pärjäämisen edellytykset pitäisi olla koko maassa. Nyt mustasukkaisesti yritetään poistaa Suomessa alueellisia kuljetustukia samanaikaisesti kun talousvaliokunnan puheenjohtaja totesi, että Ruotsissa homma on hoidettu toisella tavalla ja siellä maksetaan paljon enemmän. Me olemme avoimessa markkinataloudessa ruotsalaisten ja muiden kanssa EU-markkinoilla. Näkisinkin, että varsinkin pk-sektorin ja myös osittain suurteollisuudenkin olisi saatava kuljetustukia varsinkin satamaan kohdistuvissa kuljetuksissa. Näin ollen voitaisiin toimia ja hyödyntää sitä osaamista, mitä meillä yleensä täällä on ja mikä saattaa jäädä jostain pienestä asiasta kiinni. Eli meidän yrityksemme ovat niin kaukana, että kuljetusyhteydet Euroopan unionin sisämarkkinoille ovat hankalia.

Ed. Kärriäinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pitää hyvin varoen kommentoida valiokunnan puheenjohtajan kannanottoja, mutta varovaisuudella sen teenkin.

Ensinnäkin se, että kuljetustuki poistettiin suurilta yrityksiltä, oli minusta kyllä siinä mielessä perusteltua, että kysymys oli todella hyvin menestyneistä suomalaisista vientiyrityksistä.

Ne saivat juuri viime ja toissa vuonna voi sanoa, että lähes elämänsä parhaimpia tuloksia ... (Ed. Hämäläinen: Ei lähes, vaan todella niin!) — Niin, lähes elämänsä parhaimpia tuloksia. — Minusta on kyllä väärin silloin antaa yhteisiä valtion varoja tämmöisille yrityksille. Parempi ja oikeampi on se, että suunnataan vähäiset varat nimenomaan pk-kentän avittamiseen myös tässä muodossa. Tässä suhteessa kritiikki minusta on vähän huonoa ed. Rajamäen suunnalta.

Toiseksi, mitä tulee betonialaan, niin toistan vielä, että kilpailun vääristyminen tulee kyllä ihan muista syistä tosiasiaissa kuin kuljetustuesta. Se tulee nimenomaan konkurssitapauksista ja niiden jatkohoidoista. Tässä minusta on niin paljon mätää, että ministeriön pitäisi kyllä puuttua tähän tilanteeseen aika tavalla vahvalla otteella.

Kolmanneksi vielä ihan lyhyesti, ei ole mikään vastaväite vaan toteamus, että kun tämä tuki ajetaan 24 miljoonaan markkaan, niin sehän on naurettava summa aluepolitiikkaan tuotuna. Eihän se ole enää paljon mikään tuki, niin että sen takia siitä ei pitäisi tehdä mitään hirmuisen suurta numeroa enää muuta kuin myönteisessä mielessä.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hämäläinen alkupuheenvuorossaan totesi, että meidän pitäisi tyytyä EU-periaatteisiin, jotka neuvotteluissa on saatu. Tietysti me emme heti muutosta saakaan, mutta kyllä minun näköalani on se, että jatkuvasti pitää pyrkiä muuttamaan olemassaolevia EU-kriteereitä, joita on vaikka aluepolitiikankin osalta. Kyllä Suomen pitää pyrkiä vaikuttamaan aktiivisesti siihen, että niistä saataisiin oikeudenmukaisia.

Koko kuljetustukijärjestelmästä totean, että kyllähän tämä on hyvin pitkälle aluepoliittinen. Päinvastoin on niin, että kilpailu vääristyy pitkien välimatkojen takia tässä tilanteessa, eli ne yritykset, jotka toimivat tuolla rajan pinnassa, pohjoisessa tai Keski-Suomessa, joutuvat kilpailemaan ihan toisesta näkökulmasta. Niille tulee lisäkustannus, joka on kuljetuskustannuksen määrää. Siinä mielessä ei niin voi sanoa, kuin ed. Hämäläinen totesi, että tämä jollakin tavalla enemmän vääristäisi kilpailua.

Valiokunnan mietinnössä ja esityksessä todetaan, että pitää katsoa, kun harkintaa käytetään, etteivät nämä asiat vääristä kilpailua. Se on ihan okei. Ei sellaisille pidä antaa, jotka menestyvät muutenkin. Mutta on kuitenkin sellaisia raskaan

sarjan yrityksiä, joilla on painava tuote ja kuljetus maksaa paljon. Ne eivät pärjää, jos kuljetustuki menee nolliille.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Salolle tytydyn sanomaan, että olen aina ottanut asiantuntijat tosissani ja uskon, että he puhuvat totta omalta kannaltaan, olivatpa sitten minun kanssani samaa mieltä tai eivät.

Ed. Pulliainen puolestaan ei ollenkaan ymmärtänyt rinnastustani telakkatukidirektiiviin. Suomi ajaa aktiivisesti tukia rajoitettavaa ja poistettavaa telakkatukidirektiiviä ja sen voimaansäämistä, ei vain EU-alueella vaan myös Yhdysvalloissa ja Aasian maissa, jotka ovat meidän erittäin pahoja kilpailijoitamme. Täällä vaaditaan toisaalta aktiivisesti niskuroimista joidenkin tukiperiaatteiden kohdalla. Minusta meidän täytyy olla mukana ja pyrkiä sopeutumaan yhteisiin säännöksiin eikä valita ikään kuin rusinat pullasta, mikä meille kelpaa ja mikä ei. Tällainen rusinoiden noukkiminen ei vain tässä yhteisessä toiminnassa sovellu.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Toiset eivät valitse rusinoita pullasta vaan vievät ne pullat mennessään.

Tällä lailla on yksistään ja pelkästään tarkoitus heikentää pohjoisen ja itäisen Suomen asemaa. Kuljetustukea leikattiin jo huomattavasti kuluvan vuoden budjetissa. Nyt ollaan viemässä tuhkatkin pesästä. Laki on puhtaasti säästölaki. Aika hyvin on hallituksen kannalta arvioitu, että harkinnasta johtuen rahaa tarvitaan juuri 24 miljoonaa vähemmän kuin aikaisemmin. Miksei harkinta lisäisi kuljetustuen tarvetta?

Pohjois-Ruotsissa erilaiset tuet ovat Oulunkin korkeudella huomattavasti suuremmat kuin Suomessa. Tosiasia on tietenkin sekin, että Pohjois-Ruotsissa on asukkaita paljon vähemmän per neliökilometri kuin Pohjois-Suomessa, jos sillä on EU:n kannalta jotakin merkitystä. Mutta unohdetaan yhtenä päivänä koko EU ja tehdään päätöksiä ilman sitäkin.

Joskaan tämä asia ei pahiten kohdistu Oulun läänin, on tässä nähtävä etelä — pohjoinen - ristiriita. Seuraavaksi havaitaan, ettei tällä tuella ole enää mitään merkitystä, ja tuet poistetaan kokonaan. On valitettavaa, että hallituspuolueet hylkäävät Pohjois-Suomen jokaisessa esityksessään. Nykyinen summa, todellakin sinne jää enää 24 miljoonaa markkaa ymmärtääkseni, taitaa mennä, kun valtion kassaa lasketaan, hukkaan,

joten tällä ei todellakaan ole suurtakaan merkitystä.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Myllyniemi tarttui tärkeään asiaan, että Suomen tulee tehdä omat ratkaisunsa kansallisista lähtökohdista. Tietenkin koko EU-politiikassa suomalaisten pitäisi oppia viemään itsekkyyttä eteenpäin kaikessa päätöksenteossa. Jos seurataan esimerkiksi brittien käyttäytymistä, hehän ovat kerta kaikkiaan voimallisesti liikkeellä. Se ei kenties kaikkein paras esimerkki ole tässä yhteydessä, mutta kertoo vain siitä, että aina kyseisen maan hallituksen ja tietysti myös eduskunnan täytyy olla koko maan etua ajamassa. Jos ajatellaan juuri näitä alueellisia eriarvoisuuksia, niin kyllähän kuljetukset ovat yksi tärkeistä tekijöistä.

Ed. Lämssä: Arvoisa puhemies! Kun esitystä liikennevaliokunnassa käsiteltiin, myös hallituspuolueiden jäsenten oli hyvin vaikea hyväksyä kaiken kaikkiaan tätä asiaa. Vaikka täällä nyt on tullut heidän puheenvuoroissaan esille, että tarkennuksien jälkeen siihen voitiin päätyä, mutta kyllä siihen silti jäi tietynlaista epäselvyyttä, myös se, että kokonaisuudessaan nimenomaan haja-asutusalueiden edustajien mielestä näin ei saisi tapahtua.

Ed. Kääriäinen toi puheessaan esille, että tämä on luonteeltaan säästölaki. Sitähän tämä on, vaikka sitä ei sinällään ole tuotu esille. Tässä säästetään taasen tulevaa budjettia varten alueilta, joihin säästöjä on kohdennettu varsin paljon.

Otan esille yhden näkökulman, joka ei ole vielä tullut esille. Kun tämän vuoden budjetissa tehtiin säästöjä yksityistieavustusten kohdalta, rahat tempaistiin kokonaan pois, 120 miljoonaa markkaa, niin tämä säästö on sitä samaa kohderyhmää, eli koskettaa varsin selkeästi yritystoimintaa haja-asutusalueilla. Eli niin hartaasti kuin sitä on toivottu, että jollakin tavalla liikenneyhteyksiä voitaisiin jatkossa korjata, ja vaikka se lakiin saatiin jossain muodossa, että se antaisi mahdollisuuden, niin vielä ollaan kuitenkin tällainen lisäniitti lyömässä yritysten toimintamahdollisuuksiin eli kuljetustukeen. Itse asiassa on siitä samasta linjasta kysymys, siitä tiestöstä, missä nämä yritykset kuljettavat tarvikkeitaan ja tuotteitaan menen tullen. Tämä liittyy siihen rahtikustannukseen, joka valiokunnan asiantuntijalausunnossa tuli esille, että se on varsin merkittävä kaiken kaikkiaan varsinkin tietyillä yritysmuodoilla.

Erään asiantuntijan lausunnossa sanotaan hyvin selkeästi, että kuljetusten tukeminen on ollut ja on edelleen selkeästi ja perustellusti merkittävä osa yritystoiminnan toimintaedellytysten parantamista alueilla, jotka ovat kaukana pääkulutus- ja markkina-alueista. Tämä on minusta se hyvin selkeä sanoma.

Ed. Pulliainen, joka ei ole enää paikalla, puheenvuorossaan kommentoi ed. Hämäläisen puheenvuoroa. Ed. Hämäläinen toi esiin puheenvuorossaan sen näkemyksen, että teollisuutta pitäisi keskittää vain rannikolle. Tämäkin toimenpide on sitä suuntaa toteuttamassa.

Oikeastaan olisin voinut puheenvuoron käyttää paikaltanikin, mutta ajattelin, että näytän teille yhden kuvan. Tämä on ympäristöministeriön muistiosta repäisty sivu, joka kertoo tulevaisuuden Suomesta, Suomi vuonna 2017. Tämä kuvaa sitä, minkälainen Suomi on silloin. Kuvassa tummat alueet kuvaavat tulevaisuuden maatalousaluetta ja teollisuusaluetta. Minusta tämä kuvaa sellaista täsmä-Suomen rakentamista, jota tämän vuoden aikana tässä talossa tehdyillä päätöksillä on hyvin määrätietoisesti toteutettu.

Tässä pitääkin kysyä, haluaako ed. Bremer esimerkiksi syntyvän tällaisen Suomen, jossa todella meillä teollisuus on vain rannikkoalueilla ja valtaosa Suomea on tämän kuvan mukaisesti sanottuna luonnon vetovoima-alueita. Valtaosaltaan ihmiset asuvat rannikkoseuduilla, ja luonnon vetovoima-alueella ei ole oikeastaan muuta kuin kesämökkitoimintaa etelän ja tietysti Keski-Euroopan raharikaille. Minusta hyvin olennaista on, että tällaista ei voida synnyttää nopeasti, vaan se synnytetään nimenomaan täsmätoiminnalla. Minusta kuljetustuki on yksi osa sitä, tällaisen Suomen rakentamista.

Kun asiasta keskusteleekin yksittäisten kansanedustajien tai muiden kanssa, jotka tällaista politiikkaa toteuttavat, niin he eivät silti halua tällaista Suomea. Kuitenkin pala palalta erilaisilla päätöksillä ollaan rakentamassa ja luomassa edellytyksiä tällaisen täsmä-Suomen rakentamiselle, jota en ole vielä kuullut kenenkään kannattavan.

Arvoisa puhemies! Tässä näkemykseni asiaan.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvä periaate olisi, että kuunneltaisiin toisten puheenvuoroja, ettei yrittäisi saattaa toisten motiiveja kyseenalaisiksi. Ennen kaikkea hyvä periaate olisi, ettei väitetä edustajien sanoneen enempää kuin he ovat puheenvuoroissaan sanoneetkaan. Kun puhuja äs-

ken väitti minun puhuneen teollisuuden keskittämistä rannikkoseudulle, kiistan kovasti, en koskaan käyttäisi näin epämääräistä sanontaa, jos pyrkisin jotain sellaista asiaa ajamaan, mitä hän ilmeisesti kuvitteli. Puhujalla oli äsken karta kädessä. Häneltä varmaan jäi huomaamatta, että rannikko ulottuu lähes napapiirille saakka, joten kuljetustuen piirissä on varmasti rannikkoa hyvin runsaasti pohjoisessakin.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Koska ed. Lämsä kohdisti minulle kysymyksen, niin täytyy vastata, että viisi vuotta ennen Neuvostoliiton hajoamista kukaan ei osannut sitä arvata, aavistaa edes villeimissä unissaan. Samoin vuonna 92 kukaan ei osannut arvioida, että lama jatkuu näinkin kauan. Sen takia on enemmän fiktiota kuin faktaa tuoda kartta, joka yrittää esittää tilannetta vuonna 2017.

Toiseksi olen ehdottomasti sitä mieltä, että kaikki tuet, pienyrittäjänä nimenomaan sanon, kaikki tuet pois. Kaikki tuet vääristävät. Jos halutaan pohjoisen yritteliäisyyttä jollain tavalla auttaa, niin autettakoon ennen kaikkea pääoman muodostuksessa ja edullisissa lainoissa.

Ei tämä kuljetustukiajatus ole pelkästään huono. Nyt on kuorma-autokuljetukset sentään otettu rautateiden rinnalle.

Toisaalta ihmettelen sitä, ettei kukaan reagoi sitä vastaan, että noudatetaan EU:n määrittystä siitä, mikä on pieni ja keskiuuri yritys. 250 henkilöä on Suomessa jo suuri yritys, ja sille vieläkin järjestetään kuljetustukea.

Sanottakoon kuitenkin, että 24 miljoonastakin olisi voinut luopua, eihän se ole mistään koitoisin.

Ed. Karjalainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tietää pohjoisesta tänne tulleen ne vaikeudet, mitkä yksityisellä elinkeinolämällä on siellä, niin turha on kieltää sitä, että olivatpa perustelut tälle laille EU- tai säästöläit, niin se on korvallelyönti yritystoimintaa kohtaan.

Kun ed. Lämsä äskeisessä puheenvuorossaan näytti kartan, niin toivoisin, että tämä sama valppaus, mitä tässä keskustelussa pohjoisen puolesta on esitetty, olisi terävänä ja kirkkaana, kun käsitellään maatalouden osalta vakavien vaikeuksien tuen rahoittamista. Siinä saattaa olla niin, että joudumme samojen alueitten puolesta sotiin. Toivon, että tämä asia on siinä vaiheessa vielä kaikilla muistissa.

Ed. Lämssä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Bremer otti esille asian, ettei pitäisi näin pitkiä linjauksia kuin vuoteen 2017 tuoda esille, kun muutokset ovat nopeita eikä tiedetä, minkälainen Suomi silloin on. Minusta olennaisinta tässä on se, että kun ministeriössä on tällainen tavoiteohjelma rakennettu ja kun näyttää siltä, että tätä myös toteutetaan, ja on totta, että kun vuoteen 2017 on vielä pitkä aika, että me tällaisen Suomen saamme syntymään, niin on todella nopeasti ryhdyttävä toimenpiteisiin. Kyllä vuoden aikana on taottu eri toimenpitein, että kuvio toteutuisi.

Ed. Koistinen: Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen, joka juuri poistui salista, sanoi puheenvuorossaan, että me kilpailemme laadulla ja hyvillä tuotteilla. Olen täysin samaa mieltä hänen kanssaan. Niillä meidän on kilpailtava, mutta miten ja millä edellytyksillä ja missä päin Suomea näitä tuotteita tuotetaan, siitä on kysymys tämän lain käsittelyn yhteydessä.

Kuljetustuesta on keskusteltu tässä salissa vuodesta toiseen. Kuljetustuki on tarkoitettu nimenomaan tasaamaan tuotantomahdollisuuksia haja-asutusalueilla, pitkien matkojen takana. Ed. Pulliainen sanoi puheenvuorossaan, että Kajaanista on pitkä matka tuottaa tänne ihmisten ilmoille tuotteita. Vielä pitempi ja vaikeampi matka on Suomussalmen tai Kuhmon perukoilta, sieltä itärajalta. Eli vertailukohteita riittää.

Lakiesityksessä, jossa kuljetustuki ensi vuodeksi on pudotettu puoleen eli 24 miljoonaan, on todella jäänyt asia pohtimatta. Aivan samalla tavalla, kuin jotkut hallituspuolueen jäsenet myönsivät yksityisteistä annetun lain säästövaikutuksen olevan haittaan verrattuna mitätön valtiontaloudessa, niin on myös kuljetustukilain yhteydessä. Päinvastoin tällä vaikeutetaan elinkeinotoimintaa, pk-yritysten toimintaa, ja nimenomaan tällä ollaan tavallaan jakamassa Suomea kahtia.

Toisessa käsittelyssä tulen täysin yhtymään keskustan edustajien muutosehdotuksiin.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen eri mieltä siitä, että tässä väen väkisin pikkurahoilla, mitä enää jää, jaetaan Suomea kahtia. Se on pikkuisen liioiteltua mutta sopii rooliajatteluun, joka nyt eduskunnassa valitsee.

Kaiken kaikkiaan näen ja tiedän, että moni keskisuomalainen ja myös eteläsuomalainen yritys pyrkii viemään tuotteita Pohjois-Suomeen,

Pohjois-Ruotsiin ja Pohjois-Norjaan ja nämä yritykset ovat kovasti eriarvoisessa asemassa tällä hetkellä. Ne joutuvat maksamaan aivan täyden kuljetusmaksun kilpaillessaan paikallisia valmistajia ja tuottajia vastaan, jotka siellä ovat valmiina Pohjois-Suomessa. Eriarvoisuutta saatutetaan myös kuljetustuella.

Ed. Koistinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Bremer, pienistä puroista syntyvät suuret virrat. Sanonta pitää tässäkin paikkansa, eli pienin askelin ja tavallaan ikään kuin huomaamatta yritetään jakoa tehdä, jota me emme todella halua. Me emme halua Suomen jakamista kahtia emmekä haluaisi siitä keskustellakaan, mutta pakko se on tuoda julki, koska mekin Pohjois-Suomesta haluamme olla tuottamassa hyvälaatuisia tuotteita Euroopan markkinoille.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Yhdyn niitten ajatuksiin, jotka sanovat, että nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä valtiontalouden kannalta kysymys on perin mitättömistä, perin vähäisistä asioista. Siltä katsannolta katsoen mihinkään isompaan äläkkään tässä hallituksen esityksessä ei olisi aihetta.

Aivan kuten ed. Koistinen äsken viime sanoissaan sanoi, monista pienistä puroista, kun ne virtaavat samaan suuntaan ja yhtyvät, tulee ennen pitkää merkittävä virta. Juuri tästähän tässä on kysymys. Tämä hallituksen esitys on erinomaisen loogisessa yhteydessä siihen aluepoliittiseen ja poliittiseen linjaan, jota Lipposen hallitus on koko olemassaolonsa ajan ajanut. Hallitusohjelmassa puhutaan ikään kuin irvikuvanomaisesti siitä, että hallitus harjoittaa jotakin alueiden tasavertaista ja tasa-arvoista politiikkaa. Ei niissä edesottamuksissa, joita hallitus on jälkeensä jättänyt, eikä niissä, joita se on nyt jo tekemiensä jatkopäätösten osalta kirjannut, niissä ratkaisuissa tuollaisesta tasavertaisuudesta ole tietoaakaan.

Suomessa on käynnistynyt selvästi ja selkeästi alueellinen eriarvoistuminen sellaisella vauhdilla, että se hakee vertaa 60-luvun vuosista. Ensimmäiset mittarit, selvät mitattavissa olevat suuretkin kertovat jo siitä. Mutta olennaista on se, että tavallaan siitä pohjasta, jolle kehitys voisi tasavertaisesti eri puolilla Suomea rakentua, monet peruseväävät ovat häipymässä niin, että todellinen vaikutus, niitten monien ratkaisujen yhteisvaikutus, joita ratkaisuja tässä salissa on viime puolentoista vuoden aikana tehty, näkyy tun-

tuvammin ja merkittävämmiin vasta vuosien päästä.

Hallituksen monet toimet ovat todella rynnakkaisia, saman suuntaisia nyt käsittelyssä olevien toimien kanssa. Elintarviketalouden EU-sopimuksessa sovitusta merkittävästi suurempi leikkaus ja kuntien valtionosuuksien leikkauksen painottaminen niin, että se on ed. Rajamäen maakunnassa monen kunnan kohdalla asukasta kohti noin kaksi kertaa suurempi kuin esimerkiksi Helsingissä jne., ovat pari esimerkkiä siitä, mitä on tehty. Edelleen valtion investointien alueellinen kohtaantuminen on sekin saanut uuden suunnan. Sosiaaliturvan leikkaukset nekin kohdistuvat eri lailla eri puolille Suomea.

Edelleen puhtaasti aluepolitiikkaan liittyen ja EU:n aluepolitiikkaan liittyen esimerkiksi yritystukien osalta, kun Suomen omaa aluepolitiikkaa on nyt sovitettu yhteen EU:n aluetukien kanssa, on käytännössä käynyt niin, että kehitysalueilla toimivat yritykset esimerkiksi investointeihinsa eivät ole juuri lisää saaneet siitä, vaikka ne kuuluvat EU-tukien piiriin. EU-tuella tavallaan on kompensoitu aiemmin kansallisista varoista niille yrityksille mennyt aluepoliittinen tuki. Vielä kun tähän lisätään pieni yksityiskohta liittyen yksityisteitten valtionosuuksien leikkaamiseen, on tässä joukko, kirjo toimia, joille yksi yhteinen nimittäjä on se, että maantieteellisesti ja alueellisesti, aluekehityksellisesti ne kaikki kohdentuvat samoille alueille, niille syrjäalueille, niille kehitysalueille, joiden tulevaisuudenuskoa näillä toimilla on kalvettu tosi kovin Lipposen hallituksen aikana.

Tämän linjan kanssa istuu siis hyvin yhteen mielestäni kaikki se, mistä tässä lakiesityksessä nyt on kysymys. On puhuttu siitä, että neutraliteetista on nyt ikään kuin kysymys ja että nykyjärjestelmä jollakin tavalla horjuttaa neutraliteettia, 48 miljoonaa heilauttaa neutraliteettia asiassa, jossa on kysymys kymmenien miljardien markkojen suuruudesta tuotannosta kuitenkin, joka kehitysalueilla teollisuustuotannonkin osalta tällä hetkellä sentään vielä on, kymmenistä miljardeista kuitenkin. On promilleluokkaa tai sen osissa olevasta asiasta kaiken kaikkinsa kysymys, jos koko teollista tuotantoa kehitysalueilla tarkastellaan. Totisesti siinä epäneutraliteettia ei tällä hetkellä voimassa oleva järjestelmä sisällään pidä.

Mitä edellinen hallitus näissä asioissa teki, en palaa siihen pitemmälti muuta kuin kaksi kommenttia kuitenkin siihen aihepiiriin liittyen.

Edellisen hallituksen aikana suurteollisuus, niin kuin ed. Seppo Kääriäinen sanoi, heitettiin tuen piiristä pois. Minusta siihen olivat vaikuttamassa ei vain EU-normit, nekin siihen vaikuttivat, mutta myös kansalliset arvioinnit siitä, mihin rajallisia alueelliseen kehittämiseen, tasavertaiseen sellaiseen, käytettävissä olevia rahoja pitäisi käyttää. Haluttiin säästää ja kohdentaa ne pk-sektoriin, jossa sektorissa tehtiin eräitä parannuksiakin, mutta toki edellisen hallituksen aikanaikin tehtiin myös tiettyjä heikennyksiä. Paitsi, että suurteollisuus heitettiin aluetukien piiristä pois, myös eräitä tuotteita heitettiin. Siitä voi olla monta mieltä, olivatko ne ratkaisut oikeat noitten tuotteitten osalta, mutta pääsääntöisesti ilmiselvästi olivat.

Mitä tulee taas siihen väitteeseen, mitä ed. Rajamäki sanoi, hän sanoi jotenkin siihen tapaan, että edellinen hallitus — en nyt ehkä ihan sanatarkasti pysty häntä siteeraamaan — jätti jollakin tavalla liikenneasiat neuvotteluissa tai ylipäänsä alue- ja rakennepolitiikan, mutta lähinnä kai kysymys oli liikenneasioista, huonolle hoidolle, pari kommenttia vielä siitä.

En voi olla muistelematta niitä aikoja, kun näitä neuvotteluja käytiin, sitä julkista polemiikkaa, jota erityisesti sosialidemokraattien toimesta suunnattiin hallituksessa nimenomaan niitä kohtaan, jotka pitivät tärkeänä sitä, että Suomi ei nosta käsiään heti paikalla neuvotteluissa ylös vaan taistelee mahdollisimman mitavan alue- ja rakennetukipaketin puolesta Suomelle näitten neuvottelujen aikana. (Ed. Rajamäki: Niin, mutta minkälaisen?) — Lehtileikkeitä löytyy, jos ei muulla tavalla, ed. Rajamäki, niistä irvimisistä, osin vitsikkäistä, osin ilmiselvästi tosissaan sanotuista kommentteista, joiden takaa löytyy se poliittinen ryhmä, jota te, ed. Rajamäki, edustatte.

Mitä tulee taas siihen, onko erityisesti liikenneasiat jätetty huonolle hoidolle, en malta näiltä osin olla mainitsematta siitä, että kun viime kesänä nykyisen hallituksen toimesta käytiin viimeisiä neuvotteluja alueohjelmien hyväksymisestä, kun esimerkiksi kuutosalueen ohjelmiin oli kirjoitettu liikenneinfrastruktuurihankkeet mukaan alue- ja rakenneohjelmiin tuettaviksi kohteiksi, Lipposen hallituksen toimesta oltiin valmiita antamaan tästä periksi ja liikenneinfrastruktuurihankkeet heitettiin kokonaan pois kuutosalueen EU-ohjelmista. Ed. Rajamäki, siinä olisi ollut tsemppauksen paikka, ja kun te olette mainitsemanne neuvottelukunnan varapuheenjohtaja, teillä jos kenellä olisi ollut erityinen

näytön paikka painostaa hallitusta, teidän omaa ministeriänne siinä, että siitä ei olisi annettu periksi. Siinä ohjelmassa, jonka edellinen hallitus jätti komissiolle, nämä liikennehankkeet, ed. Rajamäki, olivat mukana. Satun muistamaan sen, koska itse sen olin jättämässä. Ne olivat siinä mukana, mutta viime kesänä 1995 sovituisia neuvotteluissa nämä hankkeet ohjelmista tippuivat pois.

Mitä muuten tulee liikenneministeriön rooliin EU-neuvotteluissa, näiden sille kuuluvien hankkeiden valvomisesta en osaa antaa tarkempaa todistusta, koska ministeri Norrback niistä vastasi. Minä olin ymmärtänyt, että se, mikä hänen roolissaan oli mahdollista valvoa, jonka valvonnan viime kädessä tietysti tekivät silloiset ministerit Salolainen ja Haavisto, kaikki tehtiin koskien nimenomaan Ten-hankkeita ja myös rai-deliikenteen tiettyjä hankkeita, joiden suhteen toki minunkin mielestäni liian vähän mutta kuitenkin Suomi sai tiettyjä päänavauksia.

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen on tietysti täysin oikeassa, että säästönä tämä on minimiluokkaa, noin promille siitä, mikä hallituksen lisäsäästetäväksi edellisen hallituksen jäljiltä jäi, mutta pienistä puroista syntyvät suuret virrat myös säästöasioissa. Mieluummin kai säästetään yritystuista kuin esimerkiksi työttömyysturvasta tai sosiaaliturvasta. Mitä aluepolitiikkaan muuten tulee, ed. Pekkarinen jätti mainitsematta aluehallinnon uudistuksen, jossa nykyinen hallitus etenee edellisen hallituksen ministeri Pekkarisen viitoittamaa tietä pyrkien vähentämään tarpeettomiksi käyneiden läänien määrää kuitenkin sillä erotuksella, että maakuntien resursseista pidetään sillä tavoin huoli, että työvoima- ja elinkeinokeskusten määrää piiriviranomaisittain tarkastellen tultaisiin lisäämään.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen totesi, että 24 miljoonaa markkaa on pieni raha. Se on pieni raha, mutta kun ajatellaan yhteiskuntapoliittisesti, se voi olla varsin suurikin raha, sillä jonkin yrityksen siirtyminen kehitysalueelta eteläiseen Suomeen aiheuttaa kehitysalueella aikamoista tuskaa, kun työntekijät menettävät työpaikkansa, ed. Viitamies. Näin vain on, että toimintojen siirtämisellä saadaan työttömiä kehitysalueelle ja tänne kohtuuton ruuhkakeskittymä, minkä seurauksena tämä tulee paljon kalliimmaksi kuin 24 miljoonaa.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta hallituksen esityksessä pitäisi olla, siinä olen ed. Pekkarisen kanssa samaa mieltä, laajempaa tarkastelua eri lakiesitysten työllisyysvaikutuksista ym. Tältä osin minusta tässä jatketaan edellisen hallituksen valtiovarainministeriön kaavamaisista säästölinjaa, valitettavasti.

Sanoisin, että se, mikä rupesi rämettymään viime kaudella Itä-Suomessa ja Pohjois-Suomessa kehitysalueilla, minusta pitkälti käynnistyi vuonna 1991. Jos verrataan Itä-Suomessa esimerkiksi Kuopion läänissä bruttokansantuotetta vuonna 1994, niin se on 10 prosenttia alle vuoden 1991 tilanteen. Silloin olisi pitänyt jo hälyttyä, ja tältä osin tämä hallitus edes yrittää Itä-Suomi-työryhmillä ym. käynnistää tilannetta. Tältäkin osin kyllä täytyy sanoa, että kuljetusten leikkaus eräiltä alueilta Pohjois-Savo mukaan luettuna ei ole kyllä tämän työryhmän esitysten eikä sen linjauksen mukaista, kuten jo puheenvuorossani sanoin. Siellä on ongelmana kriittinen massa yrittämiseen ja markkinoiden laajentaminen on silloin eräs tapa löytää siihen vastaus. Silloin tarvitaan kuljetuksiin toisenlaisia lähestymistä.

Sanoisin vaan, että aika pitkälti vaikeudet johtavat siitä, että aluepolitiikassa ei painotettu riittävästi teollisuus- ja elinkeinopoliittisia näkökulmia, se oli pitkälti maatalouspoliittista sopimista EU:n puitteissa. Tällä hetkellä maatalouspuolella sinänsä tilanne on aika hyvä. Viime vuonna EU-tuet tai yleensä eri tuet olivat 117 000 markkaa per tila, velka pieneni vuodessa 16 prosenttia maataloudessa edelliseen vuoteen verrattuna ja vain 5 prosentilla oli maksuvaikeuksia. Mikä muu väestöryhmä, ed. Pekkarinen, voi kehua tällaisella tilanteella EU-Suomessa?

Toisin sanoen tilanne oli se, että EU-jäsenyyden yhteydessä laiminlyötiin infra- ja liikennerahoitusasiat, se on kiistan totuus, ja niitä neuvotteluja ei käynyt pääministeri Lipposen hallitus, vaan pääministeri Ahon johtama hallitus, joka ei ottanut näitä asioita riittävästi huomioon. 34 miljoonaa markkaa Ten-hankkeiden suunnitteluun, ne ovat taskurahoja, eivätkä ota huomioon pitkien etäisyyksien, kalliiden kuljetusten maan erityisolosuhteita.

Ed. B r e m e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarisen kauheassa poraamisessa alueellisten tukien perään täytyy kyllä olla keskeinen ajatusvirhe. Minulle tuli mieleen, että onkohan keskustapuolueen mielestä

enää elämää ilman tukiaisia. Sanotaan, että jos ei lintu jaksa omia sulkiaan kantaa, niin kuolkoon. Vähän sama tulee mieleen siitä, joka yrittää puutarhavielijäksi Saharaan. En ymmärrä, mitä varten sellaisia elinkeinoja pitää yrittää väkisin pitää pystyssä, joilla ei ole menestymisen mahdollisuuksia.

Jos aina pitää tuella elää, niin peräänkuulutan Helsinkiin hiihtokeskustukea etelään. Meillä on paljon vähemmän lunta kuin teillä siellä pohjoisessa, että kyllä pitäisi tänne saada jotain, joka kompensoi lumen vähyyden. Samalla tavalla mielestäni meidän pitäisi saada pakastintukea etelässä, kun ei päästä metsään eikä saada ollenkaan ammuttua eläimiä eikä saada marjoja pakastimeen. Joulupukkitukeakin pitää saada, jos ette te opi hoitamaan pohjoisessa sitä joulupukkiasiaa, niin me ilmoitetaan, että se asuu Helsingissä.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Muistutan edustajia kuitenkin siitä, että nyt käsitellään kuljetustukea.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos tuen määrä on vain muuttaman promillen luokkaa monikymmenmiljardisen tuotannon arvosta, niin kuin ed. Pekkarinen kuvaili, ei sen supistamisella myöskään voi olla niin dramaattisia vaikutuksia kuin hän äsken puheenvuorossaan väitti. (Ed. Pekkarinen: Ei olekaan!) Muuten hänen puheenvuoronsa olikin oikeastaan entisen sisäministerin vastauspuheenvuoro. Totean vain, että mittava rakennetukipaketti EU-jäsenyysneuvotteluissa teidän edellisen hallituksen toimesta kohdennettiin nimenomaan maatalouspolitiikkaan eikä maaseutupolitiikkaan eikä rakennemuutoksista kärsivien seutujen työllisyyspolitiikkaan. Tämä on juuri se, mistä me olemme teitä arvostelleet.

Mitä muuten on yhteistä niillä budjettileikkauksilla, joita ed. Pekkarinen luetteli, niille yhteistä on tietysti se, että kaikilla näillä säästötoimenpiteillä pyritään budjettia tasapainottamaan. Niistä on turha yrittää löytää jotain erityisen vihamielistä asennetta tai erityistä muuta salattua strategiaa. Periaatteena on tietysti ollut näissä supistamistoimenpiteissä se, että pyritään leikkaamaan kaikkialta sillä tavalla, että pyritään tuet säilyttämään, mutta tasoista tinkimään. Niin on tässäkin tehty. EU-sopeutuksen lisäksi on tehty omia kansallisia sopeutuspäätöksiä, mutta pääosinhan tässä leikkaus aiheutuu nimenomaan siitä, että me sopeutamme kuljetustuen EU:n periaatteisiin.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen, te olette aivan oikeassa siinä, että tämä nyt käsittelyssä oleva asia ei kaikkea ratkaise, vaan se seikka, että tämä on linjassa monien muiden kehitysalueita kurjistavien toimien kanssa. Siitä tulee se kokonaisvaikutus, joka on perin ikävä.

Sekä te ed. Hämäläinen että ed. Rajamäki ja erääät muutkin täällä sanovat, että EU-neuvotteiluissa keskityttiin hoitamaan maatalousasiaa. Suomi saa viiden vuoden aikaan keskimäärin 2 miljardia markkaa alue- ja rakennepoliitiikan tukea EU:lta. Ed. Rajamäki, olisi erittäin hyvä, että te olisitte kertonut, kuinka paljon tästä rahasta, 2 miljardista markasta, on maatalouspoliittista tukea. Minä väitän, että sitä on — en ihan tarkkaan minäkään muista, mutta uskallan väittää, että se on 100 ja 200 miljoonan markan välillä vuodessa. 90 prosenttia on muuta tukea ja korkeintaan 10 prosenttia on varsinaisen maatalouspolitiikan alle kuuluvaa tukea, kun lfa otetaan tästä pois. Näin on se tuen rakenne. Ehkä siitä jossakin toisessa yhteydessä vähän enemmänkin voidaan keskustella vielä.

Mitä tulee ed. Viitamiehen puheenvuoroon, minä en oikein sitä ymmärtänyt, mutta ehkä siitä huolimatta saan kommentoida sitä. En tunnista omakseni ministeri Backmanin uudistuksia kaikilta osin. Minusta elinkeinohallinnon kokoaminen maakunnittain on ihan hyvä asia. Kaiken muunkin hallinnon kokoaminen silloin, kun se tapahtuu horisontaalisesti alueen sisällä eri hallintoputkia kooten, on hyvä, suurlaueet huono. Sellaisia edellinen hallitukseen ei tehnyt eikä suunnitellut.

Ed. V e t e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Nykyhallituksen ohjelmasta on meille kaikille iskostunut kaksi sanaa erinomaisen hyvin mieleen. Toinen on työllisyys ja toinen on yhteisvastuu. Nyt kun me puhumme pk-sektorille suunnattavasta kuljetustuesta, se pönkittäisi erittäin hyväällä tavalla myös työllisyyttä. Tässä se puoltaa erinomaisen hyvin paikkaansa. Yhteisvastuulla me kyllä ymmärrämme myös sitä, että yrittäminen mahdollistetaan eri puolilla maata. Yrittämisen edellytykset ovat varsinkin syrjäseuduilla pohjoisessa, itäisessä ja osittain keskisessä Suomessa huomattavasti vaikeammat, mitä rannikolla ja pääkaupunkiseudulla. Kuljetustuki omalla minimaalisella osuudellaan on myös tätä yhteisvastuuta.

Kun me teemme omia seutukuntaohjelmiamme ja maakuntaohjelmiamme, mietimme erittäin

voimakkaasti, millä pystymme nostamaan viennin osuutta tuotannosta ja jalostuksen astetta omilla alueillamme. Me tarvitsemme laajempia markkinoita ja ostovoimaa niille tuotteille. Niitä markkinoita haetaan omalta osaltaan myös kuljetustuella.

Meidän suomalaisten vika on se, että olemme paavillisempia kuin paavi itse. EU-maissa käytetään niin paljon erilaisia tukia kuin ikinä pystytään käyttämään, mutta meidän kulttuurimme on se, että me pyrimme ne mahdollisimman tarkoin karsimaan pois. Se on yksi meidän virheemm.

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juuri näitä Itä-Suomen, Pohjois-Suomen ja muidenkin kehitysalueiden ongelmia yrittämisen ja työn teon osalta, joihin ed. Veteläinen viittasi, pyritään ymmärtääkseni auttamaan tällä ministeri Backmanin vetämällä aluehallinnon hankkeella siltä osin, että sillä toteutetaan työvoimapiirien, elinkeinopiirien ja toivon mukaan myös maaseutuelinkeinopiirien yhteenkoostamista työvoima- ja elinkeinokeskuksiksi, joiden määrää nykyisiin piiriviranomaisiin nähden tultaisiin lisäämään. Se on oikeastaan ainoa uusi aines valtion aluehallinnon uudistamisen suhteen. Jo edellinen hallitus pyrki läänien määrän vähentämiseen. Julkisuuudessa oli keväällä 93 esillä silloisen ministeri Pekkarisen ja pääministeri Ahon pyrkimys viiteen lääniin.

Ed. J o e n p a l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Veteläisen puheenvuoron johdosta toteaisin, että se osa, missä hän mietti ohjelmallista alueiden kehittämistä, on aivan oikea. Siltä osin kun hän alkoi kertoa, että tuen varaan lasketaan jonkin yritystoimen aikaansääminen alueelle, eihän näin voi olla. Ei sellainen yritystoiminta, jonka lähtökohtana on se, että saa tukea toiminnalleen, ole kestävää eikä montaa vuotta menesty. Se on sitä vanhaa keskustelaista ajattelua, että kun tulee valtiolta tukea, sitä toimintaa pyöritetään ja tuen, tuen ja tuen varassa vain kaikki jatkuu ja toimii. Sitten nähdään, kuinka käy. Heti kun ensimmäinen lama tulee, on tyhjiä halleja maaseutu täynnä. Tällainen ajattelu on lopetettava, että tuella ja tukien avulla saadaan yritystoiminta pystyyn. Sen sijaan liikelle lähtiessä voidaan yrityksiä auttaa, mutta ei niiden toiminta voi jatkua pelkästään tukien varassa.

Toivoisin, että keskustakin alkaisi jo miettiä sitä, että yritystoiminnan on tultava omillaan

toimeen, jos se haluaa menestyä ja kun se haluaa menestyä.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Veteläinen toi tämän työllisyysnäkökulman esille. Minusta se korostui myös valio-kunnassa, kun tilannetta pohdittiin ja se merkitys, mikä tällä kuljetustuella sitten yrityksille on sen kustannusrakenteissa, niin kyllä siinä selvästi tuli esille se, että tällä on työllisyysden kanssa hyvin suuri merkitys kaiken kaikkiaan.

Aikaisemmassa puheenvuorossaan ed. Viitamies toi minusta hyvin tämän esille, kun hän sanoi, että pienistä puroista ne syntyvät säästökin elikkä olisiko sitten parempi, että säästöt toteutettaisiin esimerkiksi työllisyysmäärärahoista. Tässä se paradoksi tietysti taasen on elikkä kun otetaan pois yritystoiminnan mahdollisuuksista, syntyy työttömyyttä ja on sitten lisätävä määrärahoja sinne. Tämä on oravanpyörä kokonaisuudessaan.

Ed. Joenpalo toi esille tukiajatuksen. Minusta meidän pitäisi pystyä ajattelemaan nyt aivan uudella tavalla, kun ollaan unionin jäseniä eli siten, että kyllä muutkin unionin jäsenmaat harjoittavat tammöistä tukipolitiikkaa. En itsekään henkilökohtaisesti ole tukipolitiikan kannattaja eikä tämä saa olla mikään itsetarkoitus, mutta kun muutkin tätä harjoittavat, niin kaikki ne mahdollisuudet on meidänkin käytettävä hyväksi. Sieltä vanhasta maailmasta olisi teidänkin tultava pois niin pienyritystoiminnan tukemisessa kuin maataloudestakin puhuttaessa. Pois vanhasta maailmasta! Me emme pysty sillä ajalla emmekä niillä menetelmillä ja ajatuksilla rakentamaan, kun olemme EU:n jäseniä.

Ed. H. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmeisesti tekniikka ei ole vahvimpia puolia, kun en saanut ed. Pekkarisen puheenvuoron jälkeen puheenvuoropainiketta toimimaan.

Totean aivan samalla tavalla kuin ed. Viitamies, että myös säästöjen puolella pienistä puroista tulee suuri virta. Edustajat Koistinen ja Pekkarinen totesivat, että ainoastaan kehitysalue-Suomea kuritetaan näiden pienien askelten politiikalla. Pidän itse kuitenkin näistä puheenvuoroista huolimatta perusteltuna ja tärkeänä väli-Suomen kuljetustukea. Mutta on todella todettava, että 24 miljoonaa markkaa on niin pieni raha kuljetustukiin, että ellei teollisuus- ja yritystoiminta muuten ole terveellä pohjalla, niin ei se näillä kuljetustuillakaan siksi muutu.

Ed. Bremerille totean hänen haikailustaan Etelä-Suomen yritystoiminnan tukeen silloin, kun Etelä-Suomesta viedään jotakin tuotteita Pohjois-Suomeen, että mielestäni se vaatimus oli lähinnä asiaton.

Ed. B r e m e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tällä hetkellä puutavarayritys vie varastolatoja Keski-Pohjanmaalta Pohjois-Suomeen sangen menestyksellisesti. He tuntevat erittäin pahoin nahoissaan kuljetustuen vääristävän vaikutuksen, näin esimerkkinä ed. H. Koskiselle.

Ed. Veteläinen taitaa olla Pudasjärven tyttöjä. (Ed. Veteläinen: Kyllä!) — Minä olen yrittäjä Pudasjärven Syötekylässä. En voisi kuvitella lähteväni yrittämään sinne, jollen ottaisi huomioon olosuhteita monella eri tavalla. Eikä siellä voi elää ja lähteä elämään ja perustamaan mitään tukien varaan. Se on mieletöntä. Yksi asia, joka tässä keskustelussa unohdetaan, on se, että eivät ne ole syntiä tehneet ne yrittäjät, jotka ovat lähteneet yrittämään silloin, kun tukia sai. Kipeää tekee nyt, kun tukia lähdetään ottamaan pois. Se on asia, jonka kyllä ymmärrän.

Ed. V e t e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensimmäisenä ed. Viitamiehelle. Ei keskusta ole elinkeino- ja työvoimakuskusten perustamista vastaan. Me uskomme myös, että kyllä niiden avulla tullaan alueella tekemään todella hyvää, tehokasta ja keskitettyä työtä, varsinkin jos niiden lukumäärä on suurempi kuin piirihallintoviranomaisten, mieluummin maakuntien lukumäärä 19 kappaletta. Uskon, että niillä on todella anti annettavana.

Sitten ed. Joenpalolle. Kuinkahan paljon me vuosittain lisäbudjeteissa ja varsinaisessa talousarviossa annamme työllistämistukea? Keskustasta ei taida löytyä yhtään ainutta vastustajaa tälle tuelle, koska mekin tajuamme ja tiedämme, kuinka merkittävää työ on ihmiselle. Kuljetustuki on yksi tuki muitten tukimuotojen joukossa elikkä me voimme hyvin erilaisista tuista puhua samanaikaisesti.

Sitten vielä haluaisin todeta ed. Bremerille, että tiettyjen palveluitten käyttäjiä Pudasjärvellä ja muualla pohjoisessa voisi olla huomattavasti vähemmän ja kaikki elinkeinotoiminta ei menestyisi, jos ei myös yrittämistä tietynasteisesti järkevissä mitoissa tuettaisi.

Ed. H u o t a r i: Arvoisa puhemies! Täällä jotkut ovat olleet sitä mieltä, että tuet pitäisi

poistaa yrityksiltä ja yleensäkin pitäisi pystyä toimimaan ilman tukia. Poistetaan vain, mutta poistetaan sitten kaikilta alueilta ja joka paikasta sekä joka ikisestä toiminnasta ja katsotaan, mitä jää jäljelle. Ehkä siihen suuntaan ainakin tämän hallituksen aikana ollaan pitkälti myös menossa, näyttää siltä.

Pohjoisen näkökulmasta, vaikka tämä nyt ei Kainuuta varsinaisesti koskekaan, meidän ainut mahdollisuutemme pystyä elämään on se, että me jalostamme ne raaka-aineet, joita meillä siellä on, tuotteiksi mieluummin siellä paikan päällä, eli silloin kuljetuskustannuksia raaka-aineen kohdalta ei tulisi paljon. Aina kun keskustellaan siitä, miten meidän työllisyyttämme Pohjois-Suomessa pitäisi hoitaa, ministeri Jaakonsaari on sanonut, että teidän pitää uskoa omiin vahuuksiinne. Meidän vahuuksiimme ovat metsät, luonto ja yötön yö. Yöttömälle yölle ei onneksi kuljetustukea tarvitse. Jalostettavien tuotteiden kilpailukyky on heikompi, jos tuotteen matka on kovin pitkä.

Meitä koskevat monet asiat eli vanhojen metsien suojele, valtionosuuksien leikkaukset ja monet muut. Elinkeino- ja työllisyyskeskusten perustaminen ehkä vähän helpottaa tilannetta, jos se nyt menee hallintovaliokunnan esityksen mukaisesti. Mutta näyttää jo siltä, että tulee vaikeuksia. Jos ennustettu muuttoaalto tapahtuu, olisin Ruuhka-Suomen kansanedustajana erittäin huolestunut siitä, miten silloin heille ja meille käy.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! Kuljetustuen heikentäminen tässä tilanteessa, jossa maan äärialueella monen kunnan työttömyysaste on yli 30 prosenttia ja luvut ovat kääntyneet nimenomaan kehitysalueella hyvin monessa kunnassa huonompaan suuntaan, on huonosti harkittu ja ajoitettu. Esitys on myös syvässä ristiriidassa, niin kuin täällä on sanottu, hallituksen ohjelmajulistuksen kanssa. Hallitus ilmoitti olevansa yhteisvastuun ja työllisyyden hallitus. Tämä esitys ei osoita, että hallitus kantaisi huolta sen enempää yhteisvastuusta kuin työllisyydestäkään. Ei tässä olla antamassa kehitysalueiden pk-yrityksille mitään ylimääräistä etua, vaan tasataan niille pitkistä etäisyyksistä johtuvia ylimääräisiä kustannuksia.

Kuljetustuki on kaiken kaikkiaan ollut hyvä aluepoliittinen keino. Sillä on voitu tehokkaasti tasata niitä kustannuksia, joita pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuu. Ilman sitä, voi sanoa, moni kehitysalueiden työpaikka olisi jäänyt syntymät-

tä. Myös yhteiskunnan kannalta kuljetustuki on ollut edullinen tukimuoto, sillä sen kustannukset työpaikkaa kohti ovat olleet pienet. Voi sanoa, että valtio ylläpitää esimerkiksi työllisyystöillä paljon suuremmin kustannuksin keinotekoisia työpaikkoja.

Se, että aikaisemmin suuryrityksiltä otettiin pois kuljetustuki, oli perusteltu toimenpide, mutta se, että tällä kertaa käydään pk-sektorin kimpun, on huono ratkaisu, eikä sitä voi hyväksyä. Kun pk-sektorin yritykset jo muutenkin ovat erittäin ahtaalla, ei tällaisia taka-askelia pitäisi ottaa, sillä työpaikkoja tässä taas kerran menetetään ja lisätään uusia ihmisiä työttömien joukkoon. Se, minkä valtio säästää kuljetustuessa, on käytettävä työttömyyden hoitokustannuksiin.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Korteniemi! Siirtykää puhujakorokkeelle, mikäli haluatte jatkaa.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kun täällä on muutamissa puheenvuoroissa tullut semmoinen käsitys, että Suomessa erilainen aluepoliittinen tuki, nimenomaan elinkeinoelämälle ja yrityksille menevä tuki, on tavattoman suurta, ehkä nyt kannattaa muistuttaa kuitenkin mieliin, että eihän näin ole asianlaita. Ei se ole suurta Suomessa verrattuna joihinkin muihin suureisiin, eikä se ole suurta Suomessa eurooppalaisen mittakaavan mukaan. Kun nykyisen Keran varsinainen tuki, kauppa- ja teollisuusministeriön kautta myönnettävä alueellinen investointi- ja kehittämistuki ja Valtiontakuukeskuksen ja myös Keran takausmahdollisuudet eli varsinainen aluepoliittinen tuki, lasketaan yhteen se kai jää tällä hetkellä alle miljardiin markkaan vuodessa.

Kiinnitän huomiota siihen, että samaan aikaan elinkeinoelämälle osin suoraan ja osin välillisesti menee monen miljardin markan tuki. Missä ja minne maantieteellisesti? Aivan eteläisimpään Suomeen ja rannikkoalueelle. Kun näin väitän, puhun nimenomaan kaikesta siitä kehittämis- ja tutkimustuesta, jota Suomessa — onneksi kuitenkin — käytetään ja johon kohdennetaan monen miljardin markan summat vuosittain. Usean miljardin markan summat vuosittain käytetään näihin tarkoituksiin. En sano, että tämä on väärin mutta haluan sanoa, että samalla kun annetaan ymmärtää, että suomalaisesta elinkeinoelämästä vain ne yritykset, jotka ovat kehitysalueella, pääsevät osallisiksi valtion myönte-

sestä kädenojennuksesta, se mielikuva on kyllä ... (Puhuja siirtyy korokkeelle)

Arvoisa puhemies! En jatka kovin paljon pitemmälle, mutta vielä muutama sana. Todella väärä on se mielikuva, joka yrittää antaa kuvan siitä, että suomalaisista yrityksistä, suomalaisesta elinkeinoelämästä, vain kehitysalueella olevat yritykset tukea saavat. Eri muodoissaan se tuki, mitä Tekes myöntää, on 1,5 miljardin markan suuruinen. Se on erilaista kuin se, mitä VTT myöntää melkein saman suuruisena jnp. Edelleen ovat Suomen Akatemian, kauppa- ja teollisuusministeriön, maatalousministeriön ja eräiden muidenkin ministeriöiden myöntämät tuet, joilla on selvästi elinkeinotoimintaa edesauttava rooli.

Kun todella katsotaan, mihin nämä suuntautuvat, nehan maantieteellisesti menevät 80-prosenttisesti aivan eteläisimpään Suomeen tai muutamaan keskukseen, jolloin tulevat mukaan myös Oulu, Tampere, Jyväskylä ja Kuopio, joku-nen tällainen. Aivan valtaosaltaan tuki tulee tänne aivan eteläisimpään Suomeen.

Mitä tulee siihen, onko suomalainen aluepoliittinen tuki hurjan suuri verrattuna yleiseen eurooppalaiseen tilanteeseen, niin on aika jännä havaita, että ne, jotka ovat ehkä olleet kaikkein innokkaimpia, jos ihmisiä voi tällä tavalla panna järjestykseen, EU:hun mukaan menijöitä, ovat kritisoimassa monta kertaa — en väitä, että välttämättä tässä salissa — ylipäänsä suomalaisessa julkisessa keskustelussa sitä, että Suomessa laite-taan niin paljon aluepolitiikkaan rahaa. Annetaan mielikuva siitä, että muualla Euroopassa näin ei tehdä.

Muistutan näille, joita toivon mukaan tässä salissa ei ole, että EU käyttää tänä vuonnaakin alue- ja rakennepoliittikkaan noin 150 miljardia Suomen markkaa. Jokainen voi laskea, paljonko EU:n alueella on väestöä ja mitä se per henkilö tai per miljoona asukasta merkitsee. Se on aika paljon. Eli yleisessä eurooppalaisessakaan vertailussa ei suomalainen alue- ja rakennepoliittinen tuki, jos tätä käsitettä voi käyttää — nimitykset eivät välttämättä aivan synonyymejä ole — niin valtavan suuri sittenkään ole. Sille on oma perustansa myös Suomessa.

Arvoisa puhemies! Aivan viimeinen kommentti ed. Viitamiehelle, joka täällä kahdessa puheenvuorossa puhui elinkeinohallinnon koamisesta ja sen suuresta merkityksestä alueelliselle kehittämiselle. Ed. Viitamies puhui myös lääninhallintouudistuksesta.

Mitä ensinnäkin tulee elinkeinohallinnon ko-

koamiseen, toistan, että se mielestäni on aivan hyvän suuntainen hanke. En ole aivan varma, onko juuri siinä muodossa, mitä nyt esitetään. Mutta pääsääntöisesti toimi, jolla kootaan horisontaalisesti suurin piirtein saman tyyppistä valtion aluehallintoa, samojen asioiden kanssa askaroivaa hallintoa, on oikea toimenpide, paljon oikeampi kuin se toimi, että kapean hallintoputken sisällä haetaan synergiaetuja siten, että hallintoputken aluejakoa suurennettaisiin suur-alueiksi. Se on väärä tie. Oikea tie on se, että maakunnittain kootaan elinkeinohallintoa. Mutta, ed. Viitamies, ei tämä toimi uutta rahaa tähän leikkiin kuitenkaan tuo. Se ei tule olemaan ratkaisevaa kehitysalueiden kannalta. Ihan hyvä toimi, mutta ei ratkaiseva.

Mitä taas tulee lääniuudistukseen, niin siinä juuri on kysymys siitä, että kun hallituksen piirissä on pakkomielle saada näköjään jotain uudistusta tälläkin kentällä aikaiseksi, halutaan laittaa tällaisia suuralueita, suurläänejä. Hallitus ei kaavaile vähentävänsä yhtään tehtäviä lääninhallituksista eikä myöskään väkeä vähennettäväksi, vaan samat tehtävät ja sama väki tulee suuralueisiin. En tiedä, mitä merkitystä hallinnon rationoinnin kannalta tällä idealla on.

Mitä tulee edelliseen hallitukseen, jos me olimme tällaista halunneet, ed. Viitamies, me olimme tehneet sillä tavalla. Te ette sitä ainakaan vastustaneet, koska teidän piirijärjestönne lähetystö kävi jättämässä minulle paperin, että näin pitäisi tehdä. Mutta me emme tehneet sitä. Emme tehneet, koska olimme toista mieltä asiasta.

Mitä tulee taas siihen, että edellisen hallituksen liikkeelle lähtiessä oli edellisen hallituksen tavoitteena hallitusohjelmaan kirjattuna, että toteutetaan maakuntaitsehallintokokeiluja muutamissa lääneissä. Jos ne olisi toteutettu, todellakin lääninhallitukset olisi hävitetty, ne olisivat jääneet pois. Silloin valtion aluehallinnon tehtävät ja omat maakuntapohjaiset tehtävät olisi koottu yhteen maakunnalliseksi hallinnoksi tai mikä sen nimi sitten olisikin ollut. Mutta vuoden 1993 alkupuolellahan kävi täysin selväksi, että sellaista askelta ei tulla ottamaan. Sen jälkeen selvitysmies Sipponen sai uuden toimeksiannon, jonka jälkeen ei enää tietääkseni pääministerikään suuralueitten puolesta puhunut. Minun suhteeni voi sanoa, että en myöskään ennen vuotta 93 sellaisia puheenvuoroja käyttänyt.

Ed. J o e n p a l o : Rouva puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuorosta totean, että hän rinnasti kaikki tuet samanlaisiksi. Kyllä minun mielestä-

ni Sitran ja Tekesin kautta tuleva tuki yritystoiminnalle on tervettä. Siinä tuetaan jonkin hyvän idean, kuten uuden teknologian, kehittämistä, ja se tulee nimenomaan siihen hankkeeseen. Sen jälkeen yritys pärjää sillä ideallaan taikka sitten ei. Mutta se ei saa toiminnan pyörittämiseen tukea, kuten kuljetustuen tarkoitus on ollut. Se vääristää kilpailua. Vaikkakaan se ei ole suuri summa, se vääristää tasaväkisessä kilpailutilanteessa ilman muuta kilpailua, kun jokin yritys saa tuoda tuotteensa käytännöllisesti katsoen ei nyt ilmaiseksi mutta edulliseen hintaan markkinoille, joilla toinen yritys joutuu maksamaan kuljetuksesta täyden hinnan. Nämä tuet on mielestäni erotettava tässä tukikeskustelussa selkeästi toisistaan.

Mitä tulee hallintokeskusteluihin, mielestäni ei kannata pysähtyä aiheeseen suurläänit, koska se on aivan epäoleellinen osa hallinnonuudistusta, vaan katsoa yli sen, ja nähdä työvoima- ja elinkeinopiirien kehittäminen, joka on siinä tärkeintä. Olen siinä mielessä samaa mieltä kuin ed. Veteläinen, että niitä pitäisi olla kaikissa maakunnissa. Uudistuksen jälkeen Suomessa on 19 työvoima- ja elinkeinopiiriä. Näin saataisiin maakunnista toimivia sillä tavalla, jota ed. Pekkarinenkin ministerinä ollessaan oli eteenpäin viemässä. Minun mielestäni tämä on maakuntahallintoa parhaimmillaan eikä se malli, mitä nyt ollaan esittämässä.

Ed. **L a h t e l a** : Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa on käyty kohta kaikki tuet lävitse, työllistämistuet ja telakkatuet, mitkä ovat sinällään eri mittaisia asioita, kun ne kohdistuvat eri kohteisiin. Minusta kuljetustuki on kuitenkin ollut merkittävä aluepoliittisesti, kun menneitä ajatellaan ja sitä, mitä se on vaikuttanut syrjäisillä alueilla, vaikkapa puunjalostusteollisuuden syntyyn itäisen rajan pintaan. Nythän tämän esityksen mukaan tapahtuu sillä tavalla, että tuet tulevat harkinnanvaraisiksi. Jo aikaisemmin suuryritysten osalta käytäntö on muuttunut sillä tavalla, että ne ovat jääneet pois tavallaan. Mutta sinällään tässä toinenkin näkökulma on olemassa. Ajatellaan, että harkinnanvaraisuus, kuten odottaisi, toimii hyvin, on ihmisistä vähän kiinni sekin, toimiiko hyvin vai huonosti, mutta kuitenkin tämä vielä mahdollistaa sen, että jos alkava yritys tulee, niin jos se ei vaaranna kilpailua, siitä huolimatta sellaiselle yritykselle voidaan myöntää kuljetustukea. Ei tämä nyt ihan kaikki tietysti mustamaalaamista ole.

Toisekseen hyvä elementti asiassa on se, että jää edes kuljetustuki. Toivoisin, että hallitus ei enää ainakaan tätä heikentäisi tästä, koska jossakin mielessä harkinnanvaraisuus on hyvä. Jossakin tilanteessa se voi olla huono, jos sellaiset henkilöt ovat tekemässä päätöksiä, jotka eivät tarpeeksi paljon tutki taustoja ja sitä kilpailuasemaa, mikä minkinlaisten yritysten välillä on.

Ed. **M a n n i n e n** : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Joenpalo totesi, että ns. teknologiatuki, joka kohdistuu lähinnä Etelä-Suomeen, on tervettä tukea. Minusta on väärin luokitella terveeseen ja epäterveeseen, mutta siihen voi yhtyä, että se on oikeata tukea. Se on myös oikeata politiikkaa, kuten ed. Pekkarinenkin totesi. Mutta oleellinen ero tulee siinä, että meillä on erilaisia alueita, joilla on erilaisia elinkeinorakenteita. Jos me haluamme pitää koko Suomen asuttuna ja elävänä, se edellyttää, että meillä on myös erilaisia tukia eri alueille, kullekin alueelle sovellettuina tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

Ero sosiaalidemokraattisen ja keskustalaisen politiikan välillä tuleekin juuri siinä, että te ette halua pitää koko maata asuttuna, ette halua säilyttää koko maata ja maaseutualueitamme elävänä. Se on oleellinen ero ja kysymys tässä asiassa.

Kun tässä kaikkia tukia on käyty läpi, niin voi sanoa, että pankkituki on vielä käsittelemättä ja siitä 50 miljardin pankkituesta vähintään 30 miljardia on tullut Kehä III:n sisään. Siinä olette kyllä saaneet tukea myös, arvoisat Kehä III:n sisällä asuvat.

Ed. **V i i t a m i e s** : Arvoisa puhemies! Kun ed. Pekkarinen esitteli muisteluita, mihin viime kaudella pyrittiin ja ei pyritty, niin haluaisin muutamia asioita palauttaa hänenkin mieleensä.

Vielä toukokuussa 93 pääministeri Aho julkisuudessa tuki silloisen sisäministeri Pekkarisen edelleen ilmeisesti ajankohtaisina silloin olleita ajatuksia siitä, että kun nyt maakuntahallinnon suhteen on menty eteenpäin, niin läänien määrässä tulisi tehdä radikaali uudistus, ja tuolloin esillä oli nimenomaan viisi läänää.

On ilahduttavaa, että ed. Pekkarinen noiden aikojen ajatuksiin nähden ainoata uutta ainesta, työvoima- ja elinkeinokeskuksia, tässä yhteydessä asettuu tukemaan näin voimakkaasti.

Ed. **P e k k a r i n e n** : Arvoisa puhemies! En kyllä kovin pitkään viitsi ed. Viitamiiehen kanssa keskustelua käydä hallinnosta, mutta hän ilmei-

sesti tuntee tämän historian puheittensa perusteella aika hyvin. Sanon vain hänelle, että, ed. Viitamies, tuokaa yksi puhe tai kirjoitus, minkä ministerinä ollessani tuon teidän lääniajatukseen puolesta pidin, yksi valtioneuvoston päätös, jossa vastaavanlaisista tavoitteista oli puhuttu. Sellaisia te ette, ed. Viitamies, löydä, minä tiedän sen.

Mitä tulee pääministerin puheenvuoroihin noina aikoina, ne liittyivät siihen vaiheeseen, jolloin kokeilumahdollisuus oli olemassa. Myöhemmin todettiin, että kokeilua ei voida toteuttaa. Jälkikäteen ajatellen se oli aivan oikea oivalus. Niissä oloissa, mihin päädyttiin viime vaalikauden aikana, jos olisimme halunneet läänejä vähentää, olisimme itse sen tehneet edellisen hallituksen aikana. Sosialidemokraatit eivät ainkaan olisi sitä vastustaneet.

Mitä tulee ed. Joenpalon puheenvuoroon, sanon siitä vain sen, että on ihan totta, mitä sanoitte, että Tekes ja VTT esimerkiksi ovat vähän erilaista tukea, totta kai. Yritin sitä alleviivata myös omassa puheenvuorossani. Samalla tavalla kuin niillä on oma yhteiskuntapoliittinen perustansa, nimenomaan teknologinen ja tuotekehityksellinen perustansa, voi sanoa tietynlainen arvoperustansakin niiden käytölle, samalla tavalla yhteiskuntapoliittinen arvoperustansa on olemassa sille, että turvataan ja tuetaan elinkeinotoiminnan säilymisen edellytykset mahdollisimman tasapuolisesti eri puolilla Suomea. Hieman erilaisesta yhteiskuntapoliittisesta sanoisinko arvopohjasta ponnistetaan näissä, mutta molempien perusteiden tunnustaminen mielestäni on tärkeä asia tämän maan kaikkinaisessa kehittämisessä.

Ensimmäinen varapuhemies: Huomautan ennen kuin keskustelua jatketaan, että käsitellään lakia kuljetusten alueellisesta tukemisesta eikä läänien lakkauttamisesta.

Ed. Viitamies: Arvoisa puhemies! Kiitos huomautuksesta! Ed. Pekkarinen, suunnitelmanne on esitelty pääministeri Ahon haastattelussa sanomalehti Keskisuomalaisessa 9.5.1993. Sen saatte halutessanne käyttöönne.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Myönnän, että tällaisen tilanteen edessä on vähän epävarmaa viitsikö vastata vai eikö viitsi tuon tasoihin väitteisiin, mitä ed. Viitamies esittää. Hakekaa se suunnitelma ja kertokaa korkealta, jos jostakin sellaisia löydätte.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

19) Hallituksen esitys lainsäädännöksi lapsen huolto- ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanon uudistamisesta

Hallituksen esitys 96/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 7/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

20) Hallituksen esitys laiksi kuntalain 25 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 208/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 8/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

21) Hallituksen esitys laiksi turvapaikan hakijoiden vastaanottoasemista ja -keskuksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 125/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 9/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

22) Hallituksen esitys laiksi kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys 44/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 10/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

23) Hallituksen esitys työturvallisuuslain 24 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 76/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 8/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

24) Hallituksen esitys laeiksi eräiden työsuojelua koskevien lakien ja säännösten kumoamisesta ja muuttamisesta

Hallituksen esitys 40/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 9/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

25) Hallituksen esitys työaikalainsäädännön muuttamisesta ja laiksi kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 34/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 10/1996 vp
Lakialoite 35/1995 vp, 17/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

Ensimäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 17.50.

Täysistunto lopetetaan kello 17.38.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

